

Universitätsbibliothek Wuppertal

**DIONYSII || LAMBINI MON-||STROLIENSIS RE-||GII
PROFESSORIS,|| IN || Q. HORATIVM FLACCVM EX FIDE
ATQVE || AVCTORITATE COMPLVRIVM LIBRORVM
MANV-||scriptorum à se emendatum, et aliquoties
recogni-||tum, ...**

Horatius Flaccus, Quintus

Frankfurt/Main, 1577

Epodon liber

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1066](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1066)

A nitatem inflecterent, offendunt eum citharæ can-
tu animum oblectantem, priscorumq; virorum
laudes canentem, his verbis, Τῆ ὄγε θυμὸν ἐπερπιν, ἀεί-
δει δ' ἄγε κλέα ἀνδρῶν, &c.

LYDIS TIBIIS] siue Phrygijs, nihil refert.
Tibiæ enim in Barbaria primùm repertæ sunt,
in quas cùm aliquando incidisset Minerua, easq;
semel inflasset, continuò reiecit, vt omnium or-
ganorum musicorum deterrimas. Quamquam

Porphytio Phrygijs tibijs res tristis: Lydijs lætas
cani solitas scribit.

REMISTO] in libro de arte poët. sic veris fal-
saremiscet.

ET ALMÆ PROGEN. VEN.] Iulium Cæ-
sarem, Augustum, Tiberium, Drulos: vel, si quis
malet, Iuliam gentem ab Iulo nominatam. sic
Lucretius princip. lib. 1. *Aeneadum genitrix, ho-
minum, diuùmq; voluptas, Alma Venus.*

EPODON LIBER.

LAMBIVS LECTORI.

Diu, multumq; dubitavi, & quæsiui: neque dum dubitandi finem feci, lector erudite, quam-
obrem hic liber vel epodôn, vel epodos nominetur. Nam quid sit *σποφή, ἀντισποφή, ἐπωδός* apud Pinda-
rum, docent eius interpretes. Apud Horatium autē ubi locus est *ἐπωδῶν* si neq; *σποφῶν*, neq; *ἀντισποφῶν* re-
periuntur? an dicemus *ἐπωδῶν* librum dici propter adiunctos breuiiores versiculos: quos, qui cane-
bant, in neutram partem mouebantur: sed in vno loco in sistebant? atque in his Odis esse strophen,
siue antistrophen cum epodo, vt in choræa mouerentur à sinistra parte in dexteram, deinde quiesce-
rent, vnoq; in loco in sisterent? an epodôn liber dictus propterea, quòd duo essent, qui canerent: vnus,
qui longiores versus pronuntiaret: alter, qui breuiiores subiiceret, qui dicebatur *ἐπωδός*, quasi accentor,
aut succentor quidam, respondendi munere fungens? an, quod vir quidam doctissimus Florentinus
mihi dixit in sermone, cùm eius hac de re sententiam exquirerem, in superioribus libris fuisse *σποφήν*, &
ἀντισποφήν, in hoc esse *ἐπωδόν*, an placebit, huius libri Odas appellatas esse *ἐπωδός*, quasi odas posteriores,
non *ἐπωδός*: quemadmodum liber posterior Platonis de legibus *ὀπινομήν* inscribitur? an *ἐπωδῶν* appellati
versiculi breuiiores, eò quòd accinuntur longioribus. vt, *Beatus ille qui procul negotijs, Vt prisca gens mor-
taliū?* an, quod quidam testantur se vidisse in quodam codice vetere, hunc librum ita inscriptum,
Quinctus Odarum liber, id sequemur, vt nullus iam dubitandi locus sit relictus, nihilq; causæ, quam-
obrem hac de re plura quæramus? ego quidem neque vnus codicis auctoritate standum esse censeo,
neque vllam earum, quas exposui, causarum, satis certam, aut necessariam esse puto. Itaq; vetus illud
Academicum verbum hîc vturpans, *ἐπιζῶ*, ne rei falsæ assentiens, temeritatis culpam sustineam. Inter-
eà tamen placet Diomedis, & Marij Victorini, & aliorum Grammaticorum veterum sententiam
probare, qui propterea hunc librum ita inscriptum esse dicunt, quia singulis longioribus versibus, sin-
guli breuiiores accinuntur, qui *ἐπωδῶν* appellantur. Docent enim illi carminis genus vnum esse, in quo
versus ita inter se connexi sunt, vt alter sine altero audiri non possit: quorum prior *ᾠσώδης*, id est, præ-
cinens, posterior *ἐπωδῶν*, id est, quasi succinens, nominatur, vt in elegis, longus & hexameter, est
ᾠσώδης: breuior, & pentameter, *ἐπωδῶν*. Eadem igitur ratione hic trimeter *Ibis Liburnis inter alta
nauium*, *ᾠσώδης* erit, quasi præcinens. alter autem, dimeter, *ἐπωδῶν*, quasi succinens. *Amice propugna-
cula*. Sed lubet mihi Marij Victorini verba hîc subscribere ex lib. 3. *Archilochus fuit singularis artificij
in excogitandis ac formandis nouis metris, primusq; epodos excogitauit, alios breuiiores, alios longiores, detra-
hens vnum pedem, seu colum metro, vt illi subiiceret id quod ex ipso detractum esse videbatur, vt in heroo, à quo
primùm cæpit, Diffugere niues: redeunt iam gramina campis: Dehinc epodus sui generis, Arboribusque
comæ. Idem paullo pòst. Idem Archilochus penultimis heroi hexametri paribus adiecta syllaba huiusmo-
di versum induxit, qui metro Phalacio: id est, tribus trocheis ultimis clauderetur: vt est, At tuba terribilè so-
nitum dedit ære canoro. Adiecta enim ante ultimos pedes, sed syllaba, fiet ære sed canoro. quod est carmen
Phalacium. Iuncto omni fiet versus huiusmodi: At tuba terribilem sonitum dedit ære sed canoro. Quod
quidam hexametrum heroum *ᾠσώδης* dixerunt. Huic idem epodum subdidit trimetrum versum Iam-
bicum catalecticum: id est, vltima parte imminutum. Cuius exemplum noster Horatius secutus est illa Oda,
*Soluitur acris hiems grata vice veris & Favoni. Dehinc trimeter catalecticis vice epodi Trahuntq; siccas
machinae carinas, &c.* Ex quibus Marini verbis intelligere licet & qui sint, & quare dicantur epodi. Sed
quærat aliquis, cùm etiam in superioribus libris reperiantur minores versiculi longioribus subtexti:
cur non etiam libri epodôn appellentur, & cur hic solus appelletur, respondeo, quia totus hic liber,
& omnes odæ, quæ in hoc libro sunt, habent taleis versiculos, qui epodi dicuntur: non item odæ li-
brorum superiorum, sed pauca. hæc mea de huius libri inscriptione sententia est, quæ sicui minus
probetur, afferat probabilior: & ego manus dabo.*

AD

Ode 1.

Ait se cum eo ad bellum Aëtiacum proficiscente, ire velle.

LIBURNIS inter alta nauium,
Amice, propugnacula,
Paratus omne Cæsaris periculum
Subire, Mæcenas, tuo.
Quid nos? quibus te vita sit superstite
Iucunda: si contrà grauis?
Vtrúmne iussi persequemur otium
Non dulce, ni tecum simul?
An hunc laborem mente laturo, decet

B Qua ferre non molleis viros?
Feremus: & te vel per Alpium iuga,
Inhospitalem & Caucasum,
Vel Occidentis vsq; ad vltimum sinum,
Forti sequemur pectore.
Roges, tuum labore quid iuueni meo,
Imbellis, ac firmus parum.
Comes minore sum futurus in metu:
Qui maior absenteis habet.
Vt às idens implumibus pullis auis
Serpentium allapsus timet:
Magis, relictis: non, vt adsit, auxili
Latura plus presentibus.
Libenter hoc & omne militabitur
C Bellum in tua spes gratia:
Non vt iuuenis illigata pluribus
Aratra nitantur meis:
Pecusue Calabris ante sidus feruidum
Lucana mutet pascua:
Nec, vt superni villa candens Tusculi
Circea tangat mœnia.
Satis, superq; me benignitas tua
Ditauit. haud parauero, (mam:
Quod aut, auarus vt Chremes, terra pre
Discinctus aut perdam vt nepos.

LIBURNIS] nauibus sic dictis à Liburnorum gente: de qua Veget. lib. 4. cap. 28. & tribus deinceps sequentibus cap. vide Od. 3. 2. lib. 1. Nauibus igitur Liburnis, quæ sunt aliquanto triremibus humiliores, ibi inter altas & magnas triremes, ac nauis rostratas. fortasse Antonianas significat. Nā

Cæsarienæ humiliores erant, vt narrat Plutarch. in Anton. & Dion. lib. 30. sed alij per alta nauium propugnacula, turres, quæ erant in nauibus Cæsaris, aut etiam ipsas Cæsaris naues, quæ turritæ erant, significari volunt: quorum sententiam confirmat Seruius ad hunc Virg. locū li. 8. Æn. extr. Vnā omnes ruere, ac totū spumare reductis conuulsū remis, rostrisq; tridentibus equor. Alta petunt pelago. credas innare reuulsas Cycladas, aut monteis concurrere mōtib. altis. Tanta mole viri turritis puppibus instant. ad quæ verba notat: hoc de historia traxit. Nā Agrippa primus hoc genus turritū inuenit, vt de tabulatis subito erigerentur. simul ac ventū esset in præliū, turres hostibus improvisæ. Accedit Prudentius, cuius sunt hiversus. Fluctibus Aëtiacis signū symphonia belli Ægypto dederat: clangebat buccina contrà. Insiterat te nnes cymba, fragilesq; phaseli Inter turritas Memphiticæ rostra Liburnas. Ego suum cuiq; iudiciū liberū relinquo: sed tamen mouet me Plutarchus, qui nauis Antonianas longè Cæsarianis altiores fuisse narrat: mouet & Dion: apud quem sic Antonius ad milites. ὁ εἶπε γὰρ πρὸς αὐτοὺς καὶ τὸ μέγεθος, καὶ τὸ πάχος τῶν ἡμιτέρων σκαφῶν. ὥστε εἰ καὶ τὸν ἀεικλιμὸν ἰσοπαλεῖς αὐταῖς ἐκείναις ἦσαν: ἀλλ' ἑσπόμενοι ἐδὲν αὐτῶν τῆς ἐμβολαῖς, ἔτε τῆς πρὸς ἐμβολαῖς ἐκακώρησαν. τὸ μὲν ἡ παχύτες τῶν ξύλων, τὸ δὲ αὐτὸ τὸ ὑψὸς τῶν νεῶν, καὶ εἰ μηδεὶς ἀπ' αὐτῶν ἡμιτέρον, πάντως ἀνέπερε. καὶ δὲ δὴ καὶ τῶν νεῶν, καὶ σπενδομητῶν ποσῶν ὅτι πλεόντων καὶ πρὸς ἐπὶ καὶ δὲ τῶν πύργων αὐθιγῶν αὐτῶν ἐφικνεμένων, δαμήσει πρὸς σπῆσι πρὸς μίξαι, εἰδὲ δὴ καὶ πληροσισασιέ τις, πῶς μὲν αὐτῶν ἑσπόμενοι τῶν νεῶν καὶ πῶς δ' ἔκ αὐτῶν πάντων τῶν τε δὲ τῶν κατὰ στραμμάτων, καὶ τῶν πύργων βαλλόμενος καταποντωθεῖν, id est, Videtis enim etiā ipsi & magnitudinem, & crassitudinē nauium nostrarū. Itaq; etiā si Cæsaris naues nostris numero essent æquales, attamen propter hæc neq; incursionibus, neq; eminuis pugnando nostris nocere possent. Nā ab incursionibus signorū crassitudo, a telorum iactu defenderet eas altitudo, etiā si nemo ab eis hostem repelleret. Nunc autem cum tot sagittarij, & funditores in eis nauigent, & præterea ex turribus è loco superiore tela iacere, & impetum hostium arcere possint, poteritne quisquam illorū nobiscum congregari, & ad

A *Et ad naucis nostras accedere? Quod si quis accesserit, nonne multitudine remorum obruetur? nonne et de nauium nostrarum tabulatis et de turribus iaculis appetitus,mersabitur?* Adde quod Vegetius lib. 4. cap. 33. & 34. ubi de Liburnis scribit, nullum verbum de earum altitudine, aut turribus facit. quod verisimile non est, praeteriturum fuisse, si verum esset, quod isti dicunt. Postremo L. Annaeus Florus, seu L. Annaeus Seneca in Epitoma rerum Ro. ex T. Livioperspiciet Turnebi sententiam refellit, his verbis *Nobis quadringenta amplius naues: ducenta non minus hostibus: sed numerum magnitudo pensabat: quippe a senis in nouenos remorum ordinibus: ad hoc turribus atq; tabulatis sublata castellanu et urbium specie, non sine gemitu maris: et labore ventorum ferebantur. qua quidem ipsa moles illis exitio fuit.* sed ne Plutarchi quidem verba omittenda sunt in Antonio, *δυσαναρχοῦ πῶτες οἱ Αντωνίους πῶτες τῶν διαβλήν, καὶ πῶς ὑψοῦσι, καὶ μαγέθει τῶν οἰκείων νεῶν πεπιθότες, αἰς ἀπεσομαχίαις, τὸ ἐναντιοῦν ἐκίνησαν:* id est, aggreferentes autem Antoniani moram, & altitudinibus, ac magnitudinibus nauium suarum confisi, sinistrum cornu mouerunt. Aduuant me & ea, quae apud eundem paucis post versibus sequuntur, ubi dicit *τετραμαχίαν* verius fuisse, id est, pugnam è muris, quàm pugnam naualem, cum Antoniani è nauibus suis, tanquam è muro, pugnarent.

A M I C E] *o amice Mæcenas. neque est quod quisquam dicat non conuenire pudori Horatij, Mæcenatem amicum appellare: Nam Horatius erat amicus inferior, Mæcenas, potentior, Saty. 6. lib. 1. Dissimile hoc illi est: quia non ut forsitan honorem Iure mihi inuideat quiuis, ita te quoq; amicum ibidem, felicem dicere non hoc Me possim casu, quod te sortitus amicum.* Od. 20. li. 1. *Care Mæcenas.* Od. 18. lib. 2. *nec potentem amicum Largiora flagito.*

S V B I R E] excipere, ἀναδέχεσθαι, sufferre.
S I C O N T R A] metibisuperstite.

V T R V M N E I V S S I] vtrum nos, quos manere, & quiescere iubes, otia bimur, vitam iniucundam victuri, nisi tecum viuamus?

C **A N H V N C L A B O R E M M E N T E L A T V R I,** &c.] an hunc militiae laborem laturifumus eamente, eoque animo, quo viros fortes, & patienteis laborum ferre decet? subaudi verbum *sumus*, vt sit, laturifumus. vel, quod minus probo, repete *ἀπὸ κοινῆ* persequemur. legendum autem *qua, non quem.*

N O N M O L L E I S] id est, patienteis & tolerantis laborum, quos Graeci *καρτερικὸς* appellant *μαλακοῖς* contrarios.

F E R E M V S] sibi ipse respondet.
I N H O S P I T A L E M] ἀξενον. sic sup. Od. 22. li. 1. *Sine facturus per inhospitalem Caucasum.*

R O G E S] quaras fortasse, quid ego tibi sim comes profuturus, qui neque admodum sim bellicosus, neque valde robusto corpore.

I M B E L L I S, A C F I R M. P.] ἀπόλεμος καὶ ἀναλλικς.

C O M E S] respondet superiori tacitæ quaestioni hoc modo. si tecum proficiscar: multo minus sollicitus sum futurus, quàm si maneam, & à te absim.

V T A S S I D E N S I M P L V M. &c.] id est, quemadmodum auis pullis implumibus assidens, atque accubans, serpentium illa quidem insidias & impetus extimescit: sed multo magis tamen timet absens, cum scilicet pullos suos reliquit. Tali similitudine vtitur Theocritus. *ειδ. κς.* quod inscribitur *Μέλαρα.* *Ὡς δὲ τ' ὀδύρεται ὄρνις ὅττι σφεπέροισι νεοσσῶσι Ὀλυμένους, ἔς τ' αἰνὸς ὄφιν ἐπιπηλάχοντες, Θάμνοισι ἐν πυκνοῖσι κατεδίει. ἢ δὲ κατ' αὐτὸς Παυτῆται, καλῆστα μάλα λιγυρόπνια μήτηρ, Οὐδ' ἄρ' ἔχει τέκνοισιν ἐπιτρέσει. ἢ γὰρ οἱ αὐτῆ Ἄσπον ἡμῶν, μέλα τέκος ἀμειλίχιστο πειλάρε, Ὡς ἔρπ, &c.* id est, Quemadmodum autem ingemiscit auis pullis suis pereuntibus, quos horribilis serpens in damis densis deuorat: Illa autem circum eos volat vociferans valde clarè eorum mater: neq; tamen exitiū à pullis suis depellere potest. re vera enim valde metuit propius accedere ad implacidam beluam. Sic ego, &c. nec admodum discrepant illa

O p p i a n i l i b. q u i n t o ἄλκυτ. *Ὡς δ' ὅπῳ ὄρταλχοισι χελιδόσι ηπιλάχοισι Νέρθεν ἴσῳ ἔξ ὀράφοιο τυχάν ὄφιν ἀγχι πελάσση. Καί τις μὲν κατέπεφνε, καὶ ἔσασσεν ἐν δον ὀδόντων. Μήτηρ δὲ πῶσον μὲν ἀποζομένη πεπύτται Λοῖγια τεπεργῶια φόνε, γοόν, ἀλλ' ὅτε πῶδας Ἀθρήσι φθιμίνας, ἢ δ' ἔκ ἐπι φύξιν ὀλέθρε Δίξεται, ἀλλ' αὐτῆσιν ἴσῳ αἰ γένυσοσι θράκοντες Εἰλεῖται, μέσφ' ὄρνι ἐλη παιδοκτόνος ἄτη. Ὡς ἄρα, &c.* id est, *Quemadmodum autem cum ad hiruindines implumeis et paruulas serpens forte sub tecto propius accessit: et eas quidem interemit, ac dentibus discepit: mater primum quidem pauens circumuolat, deplorans cadem pullorum suorum: Cum autem eos interire videt, non amplius exitij fugam querit, sed circum maxillas ipsas serpentis versatur, donec eam iactura pullorum interfectorum in perniciem traxerit: Sic, &c.* Neque verò admodum dissimilis est illa comparatio ducta à cerua apud Hom. *ἰλ. λ.* *Ὡς δὲ λέων ἐλάφοιο παχίης ἠπτα τέκνα Πηιδίως ξυνέαξε λαβῶν κραπρόισιν ὀδῶσιν Ἐλλῶν εἰς ἐνὶ τῷ ἀπαλόν τι σφ' ἠπτορ ἀπῆυσε: Ἡ δ' εἴπερ τι τύχησι μέλα σφέδον, ἔδωκεται σφιν Χερσισμῆιν. αὐτὴν γὰρ ἴσῳ τρέβμος αἰνὸς ἰχάνει, Καρπαλίμως δ' ἠῆξε διὰ δρυμῶ ποναὶ καὶ ὕλλω Σπύδουσα, ἰδρωσσε κραταῖθ θηρός ὑφ' ὀρμῆς: Ὡς ἄρα, &c.* id est, *Vt leo ceruae celeris paruos inulos facile confregit dentibus correptos, cum ad eorū cubile iuerit: teneramque eis animam abstulit: illa autem etiamsi valde prope adfit, non tamen eis opitulari potest. eam enim tremor grauis occupat: Continuo autem gradum corripit per densa dumeta, & siluam properans, sudans propter valida bestiae impetum: Sic, &c.*

N O N, V T A D S I T, A U X I L I] id est, quae, quamuis adfit, plus auxiliij non est latura praesentibus, quàm relictis. in quibusdam libris calamo exaratis scriptum reperi, *Non uti sit auxili Latura, &c.* quorum verborum hic sensus est, Non quo sit plus auxiliij latura praesentibus, subintell. quàm, &c. ego tamen priorem scripturam malo.

M I L I T A B I T V R B E L L V M] tale est hoc, *militabitur bellum*, qualia illa, *bella pugnata, & rura regnata.* de quibus vide ad Od. 6. lib. 2. ego (inquit) totius huius belli laborem ac periculum subibo ac perferam, nulla abs te sperata mercede, nulloque premio expectato: sed tua erga me beneuolentiae retinenda studio & spe ductus.

NON,

A NON, VT IUVENCIS, &c.] id est, non vt plura agri iugera possideam.

ARATRA NIT. M.] Quidam libri veteres habent *Aratra nitantur mea.*

PECVSVE CALABRIS ANTE SIDVS &c.] aut vt pecus meum pascuis Calabris paullo ante Caniculam relictis, quæ post ortum Caniculæ nio solis ardore sunt torrida, in Lucaniam, quæ temperatior est, transferatur. sic epist. 2. lib. 2. *Quid vici prosunt, & horrea, quidve Calabris Saltibus adiecti Lucani: si mei Orcus, &c.* hæc eò pertinent, quòd quibus magni pecudum greges erant, ij saltus hibernos & æstiuos habebant, in quibus pascebantur pecora.

LVCANA MVT. PASCVA] pascuis habent complures cod. veteres. in his tres Vatic. & Tornel. Ruffard. Nicotiani duo: quam scripturam non rejicio.

NEC, VT SVPERNI VILLA] supernum Tusculum idèd dixit, quia in colle situm est. Strabon. lib. 5. sup. Od. 29. lib. 3. *Telegoni iuga patricidae.* nec (inquit Horatius) vt villa mei fundi Tusculani perueniat, & producatur vsque ad mœnia Circeæ. ὑπερβονικὸς dictum est, ad exprimendam ædificij magnitudinem, magnificentiam, atque amplitudinem.

BENIGNITAS TVA] liberalitas & munificentia tua, vt docuimus sup. ad Od. 17. lib. 1.

HAVD PARAV. QVOD AVT AVAR.] nolim parauisse, quod aut defodiam & condam in terra auarorum more, qui bonis quæ sitis parant vt sacris, aut profundâ vt luxuriosus nepos.

DISCINCTVS] dissolutus, luxuriosus, intemperans. nam discingi fere mollitiem & turpitudinem quandam significat. Itaque turpe erat Romanis illis veteribus in publicum prodire discinctos. vnde prouerbium *discincta vestis, discinctus animus.* Seruius ad illum Virgil. locum *discinctos Mulciber Afros:* notat vel habitum eorum ostendit, qui vsque ad talos fluebat: quod Plantus in *Pœnulo* ridet, his verbis, *Quæ est illa anis? cum Afrum vidisset vestem demissam trabentem: vel discinctos dixit, militia inhabileis.* omnes enim, qui militant, cincti sunt, alioqui inefficaces: vt contra præcinctos strenuos dicimus. Horatius. *Hoc iter ignauis diuisimus alius ac nos, Præcinctis, vnum.* Vnde Græce ὑπερβονικὸς appellatur non qui habet bonam Zonam, sed qui strenuus est, & expeditus ad iter faciendum, aut aliquid agendum. Hactenus Seruius. Horat. Saty. 2. lib. 1. *Discincta tunica fugiendum est, ac pede nudo.* discinctus tamè aliquando etiã accipitur pro eo, qui remissiore & liberiore quidè interdū victu, ac ludo, vitæ quotidianæ feueritatem leuat ac temperat: verum sine flagitio & turpitudine, vt sat. 1. lib. 1. *Nugarium illo, & discincti ludere, donec Decoqueretur olus.* NEPOS] nepos præter vulgatam significationem, profusum & perditum hominem significat, quem Græci ἀσώτῳ nominant. *Nepotes* (inquit Paullus in epitome Festi) *luxuriosa vitæ homines appellati, quòd non magis his rei suæ familiaris cura est, quam ijs, quibus pater, auusque viuunt.* Horat. sat. 8. lib. 1. *Pantolaboscurra, Nomentanòque nepoti.* epist. ad Vallam,

C Scilicet vt ventres lamna candente nepotum Diceret vrendos. sat. 4. lib. 1. quòd meretrico nepos insanit amica Filius. al. infanus, &c.

VITÆ RVSTICÆ

Laudes. Ode 2.

B Eatus ille, qui procul negotijs,
Vt prisca gens mortalium,
Paterna rura bubus exercet suis,
Solutus omni fenore:
Neque excitatur classico miles truci:
Neque horret iratum mare:
Forumque vitat, & superba ciuium
Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine
Altas maritat populos:
Aut in reducta valle mugientium
Prospectat erranteis greges:
Inutileisque falce ramos amputans,
Feliciores inserit:
Aut pressa puris mella condit amphoris:
Aut tondet infirmas oueis:
Vel, cum decòrum mitibus pomis caput
Auctunus aruis extulit,
Vt gaudet insitiua decerpens pira:
Certantem & vuam purpuræ:
Qua muneretur te, Priape, & te pater
Siluane, tutor finium.
Libet iacere modò sub antiqua ilice:
Modò in tenaci gramine.
Labuntur altis interim ripis aquæ:
Queruntur in siluis aues:
Fontesq; lymphis obstrepunt manatibus,
Somnos quod inuitet leueis.
At, cum tonantis annus hibernus Iouis
Imbreis, niueisque comparat:
Aut trudit acreis hinc & hinc multa
cane
Apros in obstanteis plagas:
Aut amite læui rara tendit retia,
Turdis edacibus dolos:
Pavidumque leporem, & aduenam laqueo gruem,

- A *Iucunda captat præmia.*
Quis non malarum, quas amor curas ha-
bet,
Hæc inter obliuiscitur?
Quòd si pudica mulier in partem iuuet
Domum, atque dulcis liberos:
Sabina qualis, aut perusta solibus
Pernicis uxor Appuli:
Sacrùmq; vetustis exstruat lignis focum
Lassi sub aduentum uiri:
Claudensq; textis cratibus letum pecus,
Distenta siccet uera:
Et horna dulci uina promens dolio,
Dapes inemptas apparet:
Non me Lucrina iuuerint conchylia,
Magisue rhombus, aut scari:
- B *Si quos Eois in tonata fluctibus*
Hiems ad hoc uertat mare:
Non Afræ auis descendat in ventrem
meum:
Non attagen Ionicus
Iucundior, quàm lecta de pinguisimis
Oliua ramis arborum:
Aut herba lapathi prata amanti, &
grauis
Maluæ salubres corpori:
Vel agna festis casa Terminalibus:
Vel hædus ereptus lupo.
Has inter epulas, ut iuuat pastas oueis
Videre properanteis domum?
- C *Videre fessos vomerem inuersum boues*
Collo trahenteis languido:
Positosq; uernas, ditis examen domus,
Circum renidenteis Lareis?
Hæc ubi locutus fenerator Alphius,
Iam iam futurus rusticus,
Omnem relegit idibus pecuniam:
Quærit Kalendis ponere.

VT PRISCA GENS MORT.] ut primi homines, qui nondum urbibus conditis ruri uiuebant, atque in siluis habitabant: quin neque arabant, neque fodiebant, neque ferebāt, &c. quã vitam pulchrè describit Lucretius lib. 5. *Multaq; per calum solis uoluentia lustra Volgiuago vitam trahabant more ferarum: Nec robustus erat curui mo-*

derator aratri *Quisquam, nec scibat ferro molirier arua, Nec noua defodere in terram virgulta, neq; altis Arboribus veteres decidere falcibus ramos. Quod sol, atq; imbres dederant, quod terra crearat Sponte sua, satis id placabat pectora donum, &c.*

BVBVS] sic habent libri aliquot veteres, itaq; legit Priscian. lib. 7.

EXERCET] colit, subigit. Virgil. Georg. 2. *Aut presso exercere solum sub vomere.*

NEQUE EXCIT. CLASS. MIL. &c.] id est, neque militat, neque nauigat quæstus causa, neque vel litigat, vel litigatoribus operam dat, neque in potentiorum hominum edibus emolumenti spe inuitatus commoratur.

NEC HORRET IR.] Glauco comædus dicere solebat se libentius iuxta mare pedibus iter facere, quàm iuxta terram nauigare. sup. Od. 3. *Qui uidit mare turgidum.* Virg. Georg. 2. *Sollicitat alij remis freta caca, ruuntq; In ferrum.*

FORVMQVE VITAT,] Virgil. ibid. *nec ferrea iura, Insanum ue forum, aut populi tabularia uidit.*

AVT SVPERBA CIVIVM POT. LIM.] Virgil. ibid. *penetrant aulas, & limina regum.* superba autem, id est, superbis conuenientia, vel superbiorum dominorum, ut Oda 14. lib. 2. *pauimentum superbum.*

PROPAGINE] Virg. ibid. non longè à principio. *Sed truci olea melius: propagine uites Respōdent.*

ALTAS MARITAT POPVLOS.] sic Catullus vlmum maritum appellat in carmine nuptiali, *At si forte eadem est vlmō coniuncta marito.* & in eodem carmine *vitem viduam*, quæ non est coniuncta cum vlmō. *Vt vidua, in nudo vitis que nascitur aruo, Numquam se extollit numquam mitem educat uiam.* Horat. sup. Od. 15. li. 2. *platanusque celebs Euincet vlmos.* Idem contra Od. 5. lib. 4. *Vlmum, populum, & simileis arbores viduas appellat, quæ vitibus carent. Et vitem viduas ducit ad arbores.* Idem in epist. ad Quinctium lib. 1. *Pomifne, an pratis, an amicta vitibus vlmō.* Sed quid hoc loco valet epithetum *altas*? quid altitudo populi cōfert ad coniunctionem seu maritacionem vitium? Quid si legendum dicamus, *Albas mar. pop.*? Nam & supra hoc epithetum populo tribuit Od. 3. li. 2. *Qua pinus ingens, albâque populus, &c.* nisi fortè illic legendum est, *altâque pop.* ut respōdeant pariter inter se *pinus ingens, altâque populus:* & contra hîc *Albas mar. pop.* An *altas populos* hoc loco dixit, ut significaret, altitudinem populorum valere ad extollendam vitis, quæ natura caduca est, & humi repit, humilitatem? Nihilominus tamen etiam epithetum *alba*, populo cōuenit. habet enim frondeis altera ex parte *albas*: atque iccirco λέυκη à Græcis dicitur: atque ob eandem causam candida à Virgilio appellatur, in Mœride, *hic candida populus antro Imminet.* quamquam est & *populus nigra.* Ex quo fortasse à Virgilio bicolor dicta est 8. *Æneid. Dixerat: Herculea bicolor cum populus umbra, &c.* nisi potius propterea quòd frons populi etiam *albâ* re vera bicolor est.

AVT IN REDVCTA VALLE] sic sup. Od. 17. lib. 1. *Hic in reducta valle Canicula Vitabis estus.*

PRO-

A PROSPECTAT] procul spectat. Virg. *Æn.* 9.
Hæc super è vallo prospectant Troës.

ERRANTEIS GREGES] Virgil. Tityro, *Ille meas errare boves.*

INVTILEIS QVE] superuacaneos, aut sterileis.

AMPVTANS] putare (inquit Varro lib. 5. de ling. Lat.) est purum facere.

FELICIORES INSERT.] Virg. *Georg.* 2. *nec longum tempus: & ingens Exijt in calum ramis felicibus arbor. sterile arboris, infelices nominatur.* M. Tull. in orat. pro C. Rabirio. *infelici arbori suspendito.* & ita Lilius. de infelicibus arboribus consule Macrobi. lib. 3. cap. 20.

INSERT] Virgil. Tit. *Inferè nunc Melibæe pyros.* Idem Mœride, *Inferè Daphni pyros.*

DECORVM MIT. POM. CAP.] pomis ornatum. sic sup. *Od.* 7. lib. 4. *Pomifer auctunus.*

MITIBVS] maturis, non acerbis. sic Virgil. Tityro, *sunt nobis mitia poma.*

AGRIS EXTVLIT] sic habent omnes fere, quos vidi, libri manuscr. non, vt vulgati, *aruis.*

VT GAVDET] quàm gaudet, vt supra, *Od.* 25. lib. 3. *vt mihi denso Ripas, & vacuū nemus Mirari libet.* & hac eadem Oda infra, *Hæc inter epulas, vt inuat pastas oueis Videre properanteis domū.* annot. sup. ad *Od.* 25. lib. 3.

CERTANTEM ET VVAM PURP.] liuidam, purpuream, certantem colore cum purpura. de verbis pugnandi, & certandi, & similibus, vide annot. ad *Od.* 6. lib. 2.

MVNERETVR TE] donet te. Terentius *Hæc munerarier ancillas primūm.*

PRIAPE] de Priapo dicemus *Saty.* 8. lib. 1.

SILVANE] epist. 1. lib. 2. *Tellurem porca, silvanum lacte piabant.*

SVB ANTIQVA IL.] annofa. Virg. lib. 4. *Æneid.* *Ac velut annofam valido cum robore querum, &c.* Idem *argutam* appellat propter lenem venti susurrum: *Forte sub arguta confederat Ilice Daphnis.*

TENACI GRAMINE] tenax gramen appellat, quod terræ firmiter adhæret. sup. *Od.* 12. lib. 4. *tenerum.* *Od.* 3. lib. 2. *remotum.* Virgilius *cretam*, tenacem dixit, quæ valet ad conglutinandum, argillam significans, lib. 1. *Georg.* *creta solidanda tenaci.* alia ratione Plautus *tenem* quædam tenacem & pertinacem dicit.

LABVNTVR] fluunt. vt epistola ad Lollium lib. 1. *at ille Labitur, & labetur in omne volubilis eum.* & *Od.* 29. lib. 3. *cetera fluminis Ritu feruntur, nunc medio alueo Cum pace delabentis Etruscū in mare, &c.*

RIPIS] complures libri veteres habent, *riuis.*

QVERVNTVR IN SILVIS AVES] ita canunt: vt queri videantur: quod refellit Plato, vt alibi annotauimus. *μυροίσοι*, vide annotat. ad *Od.* 7. lib. 3. *ibi. Sub cantu querule, &c.* sic Virg. Tityro, *Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo.* idem 3. *Georg.* *Et cantu querule rumpent arbusta cicada.* vbi notat Seruius *querula*, id est, canoræ. & profert versum illum ex *Oda* 7. lib. 3. *Sub cantu querula despice tibia.*

SOMNOS QVOD INVITET] quod, nempe fonteis lymphis manantibus circumstrepere, somnos leueis suadeat. sic Virg. Tityro, *Sæpe leuis somnum suadebit inire susurro.* Theocrit. *ειδ. η.* *Αδδ δὲ τὰ δέρεος παρ' ὕδαρ ῥέον ἀΐθροιο καί τιν.* id est, Dulce est æstate ad aquam fluentem sub dio cubare.

LEVEIS] sic *Od.* 16. lib. 2. *Nec leueis somnos timor, aut Cupido Sordidus aufert.* alibi *somnum facilem* appellat. vnde Lucret. *canes leuisomnos* dicit lib. 5. *At leuisomna canum fido cum pectore corda.*

TONANTIS IOVIS] eadem ratione hic Iouem tonantem dixit, qua sup. *Od.* 1. lib. 1. *Iouem frigidum.* & *Od.* 3. li. 3. *fulminantē Iouem.* & Virg. *Georg.* 1. *Iouem humidum.* & Theocr. *δία ἀΐθρον,* vt annot. ad *Od.* 1. lib. 1.

ANNVS HIBERNVS] tempus anni hibernum, annum pro parte anni posuit, vt rectè Porphy. sic Virg. *Palam.* *Nunc frondent siluæ, nunc formosissimus annus.*

MVLTÀ CANE] id est multis canibus, vt sup. *Od.* 15. lib. 1. *multo milite*, pro eo, quod est, multis militibus: & infr. *Od.* 16. *Argoæ remige.* & Virgil. lib. 2. *Æneid.* *uterumq; armato milite complent.* idem lib. 1. *raptosq; ex hoste penateis:* ad quem locū profert hunc Seruius.

OBSTANTEIS] oppositas, obiectas.

AMITE LÆVI] *pertica*, seu *furcula aucupali.* Festus.

TVRDÏS EDACIBVS DOLOS] tendit re-tia, & σύνθεσις, dolos turdis. Turdorū, quos κίχλας Græci nominant, tria genera ponit Aristoteles.

PAVIDVMQVE LEPOREM] rectè *pavidū*. nam huic animali maius est quàm pro portione cor. quibus autem animalibus hoc naturâ contingit, ea sunt timidissima, teste Plin. lib. 11. cap. 17. vbi de corde loquitur. sic Plin. *Maximum autem est portione muribus, lepori, asino, ceruo, pantheræ, mustelis, hyanis, & omnibus timidis, aut propter metum maleficis.* Quapropter Demosthenes oratione *περὶ τερψάνου* *Alchinem* conscientia vitæ antea-ctæ, & facinorum ac flagitiorum à se admissorū metu perterritum ait in rebus secundis ciuitatis leporis vitam vixisse, trepidantem & pauentem, & semper plagas expectantem. sic Demost. *Τοι- αῦτις γὰρ εἰλου πολιτεία (ἐπειδὴ ποτε καὶ πῶτ' ἐπὶ ἡδὲ σοι πείσομαι) δι' ἣν εὐτυχέστες μὲν τῆς πατρίδος λαζῶ βίον ἔζησ, δεδιώσ καὶ τρέμων, καὶ ἀεὶ πληθήσασαι προσδεύων ἐν οἷς δ', &c. i. Talem enim recip. administranda rationem secutus es, posteaquam tibi tandem temp. administrare venit in mentem, vt in rebus secundis ciuitatis, leporis vitam viueres, omnia circumspēctares, horre-res, tremeres, paueres, plagas & verbera ob ea, quorum tibi conscius eras, scelera, & flagitia, semper expectares, &c.* Profertur etiam ab Eustathio ad librum. *ix. κ.* hic versiculus in eandem sententiam, *λαζῶ βίον ἧς ὁ πρὶν ἀτρεμὸς λέων.* id est, leporis vitam viuus, qui antea leo intrepidus eras.

ADVENAM GRVEM] aptissimum epithetum. Grues enim in oris septentrionalibus non nisi vere, æstate, & auctunno commorantur. sub finem auctunni in regiones commigrant temperatioris, ac tepidiores. nos Galli hanc ob causam peregrinatrices, seu (si dicere liceat) viatrices appella-

A appellamus. Aristoteles hanc auem ait esse ἀγλαίαν καὶ πολυπικνὴν: id est. congregabilem, & ciuile. Itaque ducem habere cuius imperio pareat: ducem autem nudo capite prospicere, & speculari. tum, si quid forte periculi impendat, clamando significare, ac denuntiare. M. Tull. lib. 2. de nat. deorum. *Illud verò ab Aristot. animaduersum, à quo pleraque, quis potest non mirari? grues cum loca calidiora petentes, maria transmittunt, trianguli formam efficere, &c.* satis enim mihi est locum indicasse.

CAPTAT] non dixit, capit. iucundius. n. est captare, quàm capere. vt saty. 2. lib. 1. *nam Transfolat in medio posita, & fugientia capiat.* & ibid. *positum sic tangere nolit: Capiat, & apponit.* Sic enim legendum, quantumuis alij nescio qui obstrepât, & reclament.

QVIS NON MALARVM] mendosè legitur in nonnullis Cod. *Quis non malorum,* cum omnes manuscripti habeant, *malarum.* hoc autem epithetum distinguit curas malas à bonis. sunt enim aliqua cura laudabiles, & cum virtute coniuncta: vt cura rei familiaris, cura valetudinis, cura eius nostri partis, quæ præest, & imperat: amoris autem cura, vitiosa sunt, ac vituperabiles. sed quòd attinet ad amoris, aut curarum earum, quæ propter amorem suscipiuntur, obliuionem, scribit Pausanias in Achaicis, aquam Selemnii fluij vitis, & feminis ex amore laborantibus mederi, eamque vim habere, vt, qui in eo fluuiio loti fuerint, illos amoris capiat obliuio: quod si verum est (inquit ille) *πρωτότερον πολλῶν χημάτων ἔστιν ἀνθρώποις τὸ ὑδάρ τῶ Σελέμνι.* id est, aquam Selemnii multo pluris facere debent homines, quàm magnam pecunia vim.

QVOD SI PVD. MVL. IN P. I. &c.] quemadmodum nihil viro optabilius est vxore pudica: ita nihil mulieri iucundius euenire potest viro, qui vnum, & idem cum ea sentiat, eamque amet ex animo: quod quidem Nauficæ precatur Vlysses summæ felicitatis loco ἰδύσσ. ζ. nihil enim (inquit) præstabilius, nihil melius est, quàm viri, & vxoris consentiens, & conspirans voluntas: talisque coniunctio inimicis acrem dolorem inurit, amicis voluptatem affert: ipsi autem experiendo sentiunt, quanta insit in tali coniunctioe, vitæ iucunditas. verba Homeri sunt hæc sub Vlyssis persona. *Σοὶ δὲ θεοὶ πῶτα δίδεν, ὅσα φρεσὶ σῆσι μνησθῆναι, Ἄνδρα τε, καὶ οἶκον, καὶ ὁμορροσύνῳ ὁπάσειαν Ἐδύλλω, ἢ μὲν γὰρ τὸ γε κρείσσον, καὶ ἀρεστον, ἢ ὅθι ὁμορρονοντε νοήμασι οἶκόν ἐχρητον Ἀθήρ, ἢ δὲ γυνή, πολλὰ ἄλλα δυσμενέεσσι, Χάρματα δ' εὐμενέεσσι, μάλιστα δ' ἔκλυον αὐτοί. Ἠέλιο, ἴτερον, καὶ ἦμ. ait virum nihil sibi bona, & pudica vxore melius parare posse: contra nihil graui⁹, atque acerbius mala. his verbis, Οὐ μὲν γὰρ τε γυναικὸς ἀνὴρ ληϊεῖτ' ἀμεινον τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ' αὐτὴ κακῆς ὑβρίγιον ἄλλο Δειπνολόγῃς, &c. Quidam hic reponendum cēsent *inuans,* & infra legunt, detracta copulatione *que, Sacrum vetustis, &c.* Præterea quidam libri vet. habent, *Quid si pud. mul. &c.**

DVLCEIS LIBEROS] sic Virg. 3. Georg. *Sed tota in dulcis consument vbera natos.* idem lib. 2. *Æn. Nec mihi iam patriam antiquam spes vlla vi-*

D *dendi. Nec dulcis natos, exoptatumque parentē.* & lib. 4. *Nec dulcis natos, Veneris nec præmia noris.*

SABINA QVALIS] quales sunt Sabine mulieres, aut Apulæ.

PERVSTA SOLIBVS] Græci vno vocabulo dicunt, ἡλοκαυτός. Theocr.

PERNICIS VX. APP.] profert hunc versum Seruius ad illum Virg. Georg. 3. *Dura iacet pernix, &c.* atque vtroque interpretatur pernicem, perseuerantem: aitque ductum esse à pernitendo.

SACRUM QVE] focus sacer est Vestæ, & Lari. sic autem legendum potius *sacrumque,* inquam, quàm, vt vulgò, *Sacrum vet.* quo posito, nihil est supra mutandum in voce, *inuuet,* quod quidam volunt: pro quo reponunt *inuans* contra auctoritatem omnium librorum antiquorum: neque tamen lectionem illam damno, si quis forte eam receptæ anteponat.

EXSTRVAT LIGNIS FOCVM] hypallage est, i. exstruat ligna super focum. Od. 9. lib. 1. *ligna super foco Largè reponens.* Ad hunc locum pertinent ea, quæ sunt apud Eurip. in Electra: vbi Electra colono cuidam, & operario nupta, sic cum eo loquitur. satis tibi negocij exhibent, quæ foris sunt: nos autem domestica curare, & adornare oportet. aduenienti enim foris operario iucundum est domestica, composita & pulchre adornata reperire. Verba Euripid. hæc sunt, *ἄλις δ' ἔχες τ' ἄξω δὲν ἔργα. τ' ἀνδρῶν δ' ἡμῶν χρεῶν ἔξευτερεῖτε. εἰσὶόντι δ' ἔργα τῆ Θύραθεν ἠδὲ τῶν δὸν εὐρίσκειν καλῶς.*

S V B] paullo ante, vt annotauimus supra ad Od. 9. lib. 1.

DISTENTA] sat. 1. lib. 1. *Quòdque aliena capella gerat distentius vber. Tabescat.* Virg. Pollione *Ipsa lacte domū referent distenta capella Vbera.* Idē in Melibæo. *Thyrsis oneis: Corydon distentas lacte capellas.* Lucret. lib. 1. *& candens lacteus humor Vberibus manat distentis.*

ET HORNA] huius anni: vt supra Od. 2. 3. li. 3. *hornam frugem dixit. & saty. 6. lib. 2. palea porrectus in horna.*

DVLCI DOLIO] dulci, propter vinum, quod eo continetur.

PROMENS] sup. Od. 28. lib. 3. *promere conditum, Lyde strenua, Cacubum.* & Od. 21. eiusd. *Coruino iubente Promere languidiora vina.*

DAPES INEMTA] eicas domi natas: non pisceis vrbe petitos, vt Saty. 2. lib. 2. *bene erat, nō piscibus vrbe petitis: Sed pullo, atque hado.* Virg. Georg. 4. *seraque reuertens Nocte domū dapibus menfas onerabat inemtas.* nam inemtas malè quidam viles interpretantur.

LVCRIINA] in lacu Lucrino capta. vt Saty. 4. lib. 2. *Lucrina pelōris.*

IVVERINT] delectauerint. sic vsurpat ep. 19. lib. 1. *inuat immemorata ferentem Ingenuis oculisq; legi, manibusq; teneri.* & Saty. 6. lib. 2. *Tandem vrbanus ad hunc: quid te inuat (inquit) amici Prærupti nemoris patientem vinere dorso? eadem non longè à princip. si quod adest, gratū inuat: hac prece te oro, Pingue pecus domino facias, &c.* & paullo post: *Hoc inuat, & mellis est.* & epist. ad Pison. de arte poet. *inuat,*

A *inuat, aut impellit ad iram. ibidem sub extr. Sic animis natum, inuentumque poema iuuandis, Si paulum à summo discessit, vergit adimum. Od. 19. lib. 3. Insanire iuuat. & Oda 9. hoc lib. Curam, mentumque Caesaris rerum iuuat Dulci Lyao soluere. Od. 11. ibid. Pecti nihil me sicut antea iuuat Scribere verficulos amore percussum graui. Oda 16. eod. lib. No uaq; monstra iunxerit libidine Mirus amor, inuet ut tigris subsidere cernis, &c. Saty. 1. lib. 1. Quid iuuat immensi te argenti pondus & auri Furtim de fossa timidum deponere terra? ibid. An vigilare metu exanimè, noctisque, diesq; Formidare malos fures, incendia, seruas, Ne te compitet fugientes: hoc iuuat? & Saty. 3. lib. 1. inaneis Hoc iuuat, haud illud que renteis, num sine sensu, &c. Iuuare interdum est prodesse. idem epist. 2. lib. 1. Qui cupit, aut metuit, iuuat illum sic domus aut res, Vt lippum picta tabule, forma podagram.*

CONCHYLIA] conchylium nomen est generale omnia testacea complectens, ut musculos, mitylos, ostrea, pectines, echinos, &c. putatque Athenæus conchylia esse dicta ὡς τὸ κελύφηναι, id est, ab hiando.

R H O M B U S] quem Romani rhombum Græco nomine appellant, Græci alio etiam Græco ῥῆμβον dicunt, ut scribit Athenæus lib. 7. in extremo. à figura autem rhombus appellatus est. nos Galli nostralingua turbinem, & (ut propius accedam ad consuetudinem nostri sermonis) turbonem nominamus. piscem fuisse magni pretij declarat etiam locus Hor. Saty. 2. lib. 2. quid tum rhombos minus aequora alebat? Tutus erat rhombus, &c. Hodie quoq; apponitur in mensis diuitum, & in caris piscibus habetur. Idem Athen. lib. 8. videtur ῥῆμβον à rhombo distinguere.

S C A R I] Diphilus apud Athen. lib. 8. his verbis scarum commendat. σκάρος ἀπαλόσκαρος, ψαδύρορος, γλυκὺς, κέφος, εὐπέπτος, εὐανάδωτος, εὐκοίλιος, id est, Scarus molli, seu tenera carne præditus est, friatilis, dulcis, leuis, ad concoquendum facilis, facile redditur, ventrem mollit. Addit idem, recentem scarum esse suspectum propterea, quod lepores marinos captat, usque vescitur. iccirco eius intestina vim bilis effectricem habent. Idem lib. 7. hunc solum ex omnibus piscibus dormire dicit, & propter eam causam numquam noctu capi. Oppian. lib. 1. Ἀλευτ. solum vocalem esse scribit, Καὶ σκάρων, ὅς δὴ μῦθος ἐν Ἰχθύσι πᾶσιν αἰαυδοῖς φέρεται ἰχμαλέω καλαγῆν, καὶ μῦθος ἐδωδὺ δ' ἄφορον πωσιμῶν ἀνά σῆμα δεύτρον αὐδῆς, &c. vide annot. ad Od. 3. li. 4.

S I Q U O S E O I S I N T O N .] id est, Si quos scaros coorta tempestas, & fluctus excitati in mari Ionio, & Orientali ad hoc mare, nempe Tyrrenum, conuertant, & compellant. ad Eleusinem scaros pulcherrimos capi Lynceus quidam Samius scribit in epistolis, ut tradit Athen. lib. 7. Priscianus lib. 9. docet tonitum à verbo tonandi vstiti esse, quàm tonatum, & producit hunc locum testem, ut nouum, & pæne inusitatum.

A D H O C V E R T A T M A R E .] Tyrrenum, seu Etruscum.

A F R A A V I S] gallinam Africanam, seu Numidicam significat, de qua Columella, & Plinius.

D E S C E N D A T I N V E N T R E M M E V M I V C .] D mihi sit cibus iucundior.

A T T A G E N I O N I C V S] Mart. *Ionicarum genus attagenarum.* Aristoteles lib. 6. ὡς ἐλ ζώων ἰσθρ. Attagenam ponit inter eas auces, quas ὄρνιθες κομιστοὺς vocant Græci, id est, quæ in puluere volatantur: qualis est gallina, perdix, phasianus. Idem li. 9. ὁ Ἀτταγέν, κομιστικός ὄρνις. τῶν γὰρ ὄρνιθων ὅσοι μὲν μὴ πηκτικοὶ, ἀλλ' ὀπίθιοι, κομιστικοὶ, &c. i. Attagen, auis est in puluere volatilis. Aues enim omnes, quæ non sunt pugnaces, sed terrestres, sunt in puluere volutabiles.

A V T H E R B A L A P A T H I] lapathum Latini rumicem nominant. eum commendat Lucilius apud M. Tull. lib. 2. de finibus. *O lapathe, ut iactere necesse est, cognitum cui sis.* vnde lapathium, deminutum nomen: Varro, *Hanc eandem voluptatem tacitulus taxim consequi lapathio & pisanapa possim.* hæc herba mollitaluum, ut docet infra fat. 4. lib. 2. *si duram morabitur aluus, Muculus, & viles pellent obstantia concha, Et lapathi breuis herba, sed albo non sine Coo.* & ver. seq. *& graui Malua salubres corpori.* & Od. 3. lib. 1. *me pascunt olina, Mecichorea, leuesque malua.* Quin lapathus ὡς τὸ λαπάρεν dictus est, quod valet exinanire, & pro ventrem leuare vsurpatur: vnde λαπάρες, qua voce vtitur Arist. lib. β. φνο. ἀκροδ. ὅθεν τὸ βαδίσαι, εἰ λαπάρεως ἕνεκα ἐστίν: id est, verbi gratia, ambulare, si est alui leuanda gratia. Iam ἐξ ἀλαπάρεν, populari, & vastare significat.

T E R M I N A L I B V S] Terminalia dies festi, qui agebantur in honorem Termini Dei. *Termino autem sacrificabant* (inquit Festus) *quod in eius tutela sineis agrorum esse putabant. Denique Numa Pompilius statuit, eum, qui terminum exarasset, & ipsum & boues sacros esse.* Idem addit deinceps. *Terminus quo loco colebatur, super eum forame patebat in tecto, quod nefas esse putabant, terminum intra tectum consistere.* Ei autem quotannis agna immolabatur, mense februario, cuiusque mensis die vltimo: propterea scilicet, quod initio vrbis condita februario mensis fuerat vltimus. Immo falsum est, si Plutarcho credimus, agnam, aut aliam animantem Termino immolari solitam. nihil enim viuum, animaque præditum Romani ei immolabant, ut testatur ille, propterea fortasse (inquit) quod, cum Romulus terminos eos constituisset, quod progredi armis liceret, omnemque terram propriam esse statuisset, ad quam hasta, & ferri acies peruenire posset: Numa Pompilius vir iustus, & ciuilis, & philosophus, agrum Romanum ab agro finitimorum finibus distinxerit, atq; iccirco Terminus, ut pacis & amicitia præsidem & custodem, à sanguine & cede purum esse oportere existimavit. Ouidius tamen lib. 2. *Fastor. priorem sententiam confirmat: & addit, Nec queritur, lactens cum sibi porca datur.* de Termino notauimus etiam quædam alia ad carmen saculare infra.

V E L H E D V S E R E P T V S L V P O .] vir quidam doctiss. annotat, Plutarchum libro secundo συμποσιακῶν tradere, earum pecudum, quas lupus momorderit, carnem quidem teneriorem fieri,

A fieri, lanam autem corrumpi: ex hoc intelligi posse, cur Horatius ereptum lupo hædum dixerit. Ego hæc verba *ereptum lupo*, non iccirco ab Horatio esse addita, puto, quod hædi caro à lupo morfa, sit tenerior: sed propterea quod rustici, & aratores, quorum hominum vitæ, & victum, ut frugalem, hic laudat Horatius, non aliter essent hædum in cenam apposituri, nisi à lupo dentibus appetitus, ac laceratus esset. multo enim malunt caprum adultum habere viuum, quàm hædum tenellum, ac delicatum comesse. nunc autem, posteaquam à lupo morsus, & fortasse interemptus est, multo satius est eum lupo ereptum comesse, quàm deuorandum reliquisse, præterea, quod è lupi faucibus ereptum edunt, non videntur ex hædili suo fumere: sed alienum, neque iam suum capere, & apponere: & ita de lucro quodammodo cenare. sententiam meam adiuuat Martialis lib. 10. in epigrammate, cuius initium est, *Nuntiat octauam Pharia, &c.* ex quo paucos hos versus proferam: *Paruus onyx, vna ponetur cenula mensa, Hædus inhumani raptus ab ore lupi, Et, que non egeant ferro structoris, ofella, Et faba fabrorum, prototomiq, rudes: Pullus ad hoc, cenisq, tribus iam perna superstes* Addetur, saturis mita poma dabo, &c. Postremò mecum facit & Porphyrio, his paucis verbis: *Fædus gratior ex perduto.*

VT IUVAT] quàm delectat? *ω; ἰδύ:* quàm iucundum est: ut paullo antè.

VIDERE FESS. VOM. INV.] Sic Virg. Alex. *Aspice: aratra iugo referunt suspensa iuueni.* profert hunc locum Seruius ad illum Virgilij versum.

RENIDENTEIS] ridenteis, hilares, ut sup. Od. 18. lib. 2.

HÆC VBI LOCVTVS] nihil subaudiendum puto. fingit autem superiora illa omnia dicta esse à faneratore Alphio. ostenditque tantam esse vitæ rusticæ iucunditatem, & opportunitatem, ut etiam homines ab hac alienissimi, eam laudare cogantur: qui tamen lucri dulcedine, & fordibus irretiti, eius suauitatem gustare non possint. nonnulli subaudiunt verbum, *sum*, ut totus ille sermo sit poëta. quod si placet, addenda distinctionis nota post vocem *locutus*, ut sit hic Horatij sensus. Hæc vbi locutus sum, id est, postquam Alfium me hæc loquentem audiuit: is omnem pecuniam *idibus*, &c. querit Kalendis ponere, id est, collocare: nempe ad ingenium suum rediens, & oblitus illorum omnium, quæ de laudibus vitæ rusticæ dicta sunt. Quidam tamen, ut mihi referebat Germ. Valens, hunc Alfium aiunt iccirco ab Horatio induci studentem & properantem Kalendis pecuniam collocare, quam idibus à suis debitoribus relegerat, quod vereatur, ne Romani ij, qui sum tuosius & luxuriosius viuunt, quique nummos alienos pascunt, ut alibi loquitur, vitæ rusticæ laudibus auditis, luxuriosè viuere desinant, & sese ad continentiam & frugalitatem conferant: & ita non habeat iam qui nomina facere velint, & pecuniam fanori accipere, atque hoc modo pecunia sua sit sterilis & otiosa. Quam explicationem minus probo. Verum tamen iudicet lector.

IAM IAM FUTVRVS] id est, eo animo, & consilio, ut rusticam vitam colat.

OMNEM RELEGIT] id est, omnem pecuniam in fanore positam, exegit idibus: statim ad ingenium rediens, denuo quarit apud quos Kalendis collocet.

RELEGIT] in nonnullis cod. scriptum est, *redegit*. ego tamen *relegit* malo, ut habet cod. duo Vatic. Iannoët. Vrf. Tornes. Russard.

IDIBVS] idibus nomina exigebant, ut ex hoc loco intelligere licet. & Saty. 6. lib. 1. *magni Quid pueri magnis e centurionibus orti Ibant octonis referentes Idibus ara:* Kalendis autem, & exigebant, & collocabant, ut Saty. 3. lib. 1. *Qui, nisi cum tristes misero venere Kalende, Mercedem, aut nummos unde extricat, amaras Porrecto iugulo historias, captiuus ut, audit.* quod item declarat Plutarchus in libello *ὅτι τὸ μὴ δαυεῖσθαι. Οὐδ' αἰαμῖνοι τῶν Καλαιδῶν, καὶ τῆς νεομηνίας, τὴν ἑπομένην ἡμερῶν ἔσαν, ἀποφράδα ποῦσιν οἱ δαυεῖσαι, καὶ εὐχίων.* id est, neque Kalendarum memoriam refricat, & nouæ lunæ: quæ cū sit omniū dierum sacerrima, & sanctissima, nefastam tamen & horribilem, ac tristem faciunt faneratores. Præterea interdum faneratores, præfertim moderatiores, quæ summo iure debebant debitores soluere Kalendis, ea exigebant demū idibus, & dabant eis diem soluendi laxiorem.

AD MÆCENATEM.

Ode 3.

Allium detestans.

Parentis olim si quis impia manu
Senile guttur fregerit:
Edit cicutis allium nocentius.
O dura messorum ilia,
Quid hoc veneni seuit in præcordijs?
Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit: an malas
Canidia tractauit dapes?
Ut Argonautas præter omneis candidum
Medea mirata est ducem:
Ignota tauris illigaturum iuga,
Perunxit hoc Iasonem:
Hoc delibutis vltæ donis pellicem,
Serpente fugit alite.
Nec tantus umquam siderum insedit
vapor
Siticulose Apullia:
Nec munus humeris efficacis Herculis
Inarsit aestuosius.

At,

A *At si quid umquam tale concupiueris
Iocose Mæcenas, precor,
Manum puella suauio opponat tuo:
Extrema & in sponda cubet.*

PARENTIS OLIM SI QVIS] id est, si quis posthac patrem senem strangulauerit, aut iugulauerit: non cicutam, aut aliud usitatum venenum, sed allium quouis veneno perniciosius, ac presentius edat. *frangere guttur.* ita dictum, ut supra *frangere ceruicem.* Od. 13. lib. 2. *Illum & parentis crediderim sui Fregisse ceruicem.* tale illud epist. 16. libri 1. *Contendat laqueo collum pressisse paternum, &c.*

EDIT] Petrus Victorius, quem semper honoris causa nomino, Variar. lectionum lib. 6. scribit, hoc loco legendum esse *edit*, ab *edim*, is, it, testaturque ita se reperisse scriptum in codicibus manuscriptis: Cui assentior. namq; eam scripturam & agnoscunt Acro, ac Porph. & ego in trib. cod. Vatic. & Iann. Vrf. Tornes. sine vlla litura expressam reperi. Deniq; ita loquitur Plaut. in Trinummo; *hostesne, an ciues comedis, parui pendere.* & ita loquitur sat. vlt. lib. 2. *Et leporum auulsos, ut multo suauius, armos, Quam si cum lumbis quis edit.* Nouius apud Noniū, *Quod editis, nihil est: si volitis, quod cacetis, copia est.* iterum Plaut. Mænechm. *Dum tu illi quod edit, & quod potet, prabeas, &c.* Idem Trinummo, *De mendico male meretur qui ei dat, quod edit, aut quod bibat. Nam & illud, quod dat, perdit, & illi producit vitam ad miseriam.*

CICUTIS] quæ necant frigore. nam alliū contra calore nocet. de cicutis epist. 2. lib. 2. plura.

ODVRA MESSORVM ILIA] quæ ferre possint tam durum venenum, ut quidem Hor. videtur. nam allium, cibus est rusticis, & messoribus non iniucundus. Virg. Alex. *Thestylis & rapido fessis messoribus astu Allia, serpillumq;, herbas conrundit olenteis.*

QVID HOC VEN. SÆV.] Quid hoc est veneni, quod sæuit in præcordiis? sæuit, id est, æstuat: ventriculum, & totum corpus nimio calore incendit.

IN PRÆCORDIIS] præcordia, ut nomen ipsum indicat, pars est corporis interior, corde anterior, & superior: sub qua sunt pulmones, vngulæ bubulæ speciem gerentes, & cor eis annexum, in pectore sub sinistra mamma situm: sub corde & pulmonibus læptum est transversum ex valida membrana constans: infra sunt à dextra parte iecur: à sinistra lien. saty. 4. lib. 2. *leni præcordia mulso Prolueris melius.*

NVM VIPERINVS HIS CRVOR, &c.] num me inciente cruor viperinus his herbis incoctus est? *sefellit*, id est, latuit. *ελαθε sefellit incoctus*, id est, ignorauit esse incoctum. de verbo fallendi diximus ad Od. 10. lib. 1. *incoctus herbis* autem sic dictum, ut inf. sat. 8. lib. 2. *Erucas virideis inulis ego primus amaris Monstrauit incoquere.* ut quidem olim putabam legendum, & ita Virg. Georg. 4. *Huius odorato radices incoque Baccho.*

CANIDIA] Gratiidia venefica, quam mul-

tis locis exagitat, & infectatur acerbissimis versibus Horatius, ut infra tota Oda 17. & saty. 1. lib. 2. *Canidia Albuca, quibus est inimica, venenum.* & tota sat. 8. lib. 1. Canidiam autem nominat, quia non licebat quemquam nominatim scripto maledico, & contumelioso describere.

UT ARGONAVTAS, &c.] id est, postquam Medea præ omnibus Argonautis Iasonis amore capta est, hoc illum veneno perunxit, ne à tauris illis ignem spirantibus, quos aratro iungere ab Æeta cogebatur, vlla ex parte offenderetur. Hoc dicit, non quòd re vera ita fecerit Medea, ut ego quidem arbitror, sed ut allij diritatem, & inclementiam declaret. quamquam licet etiam dicere, Horatium spectasse allij vim, & naturā: quæ est eiusmodi, ut venena efficiat presentiora, certiora, atque efficaciora. Iccirco veneficijs accommodatissimum est, siue quis amicos seruare velit, siue inimicos de medio tollere. Quin etiam hoc traditum de allio est, si galli gallinacei prælium commissuri, allium gustarint, ad pugnandum animosiores, ac ferociores reddi. Idem equis paullo antequam signa conferantur, aciesque concurrant, cum pane & vino datum, miram in eorum pectoribus ferociam, incredibilemque pugnandi cupiditatem, & laboris tolerantiam ingenerat. Nonnulli autem ex interpretibus Pindari scribunt, Medeam Iasoni præcepisse, ne tauros reflante, & aduerso vento ageret: sed secundo vento, ut ita vis flammæ in anteriorem partem auerteretur. Itaque consuluit ei eadem opera, ut sulco vno confecto, ne ab eius extremo nouum sulcum institueret, ut solent aratores: sed ad eundem locum reuersus, vnde primum arare cœpisset, sulcum secundum designaret. alij tradunt, Medeam nescio quod pharmacum cum oleo confudisse, & miscuisse, eoque Iasonem perunxisse, ne flamma quicquam in eum valere posset. hanc totā fabulam persequitur Pindarus in carmine illo elegantissimo quarto Pythæ cuius hæc pauca verba mihi ascribere libet, *Αλλ' ὄτ' Αἰήτης ἀδαμάνηνον ἐν μέσσοις ἀροτρον σείμψατο, καὶ βόας, οἱ φλόγ' ἀπὸ ξανθῶν γυνῶν πτόον κρομόνοιο πυρός, χαλκείας δ' ὀπταῖς ἀερόσοποι χθόν' ἀμειβομένοι· τὸς ἀρατρὸν ζεύγλα πέλασσε μῆνος,* id est, sed vbi Ætas ferreum aratrum medio in agro statuit, taurosque, qui flammam ignis ardentis ex naribus, & faucibus spirabant, vngulisque ferreis terram gradientes pulsabant: eos adductos Iason solus admouit iugo. de his tauris sic Apoll. li. 3. *δύω πεδίον τὸ ἀρήιον ἀμφινέμοντες Ταῦροι χαλκώπιδες σῆματι φλόγα φυσιοῦντες.* cetera vide apud eundem Apollon. de tauris illis, & de Medea amore Iasonis capta. dicemus nos quoque non nihil ad Od. 5. huius lib.

HOC DELIBVTIS VLTA DONIS PEL- LICEM] Glaucam Creontis filiam: de qua dicemus ad illum locum Od. 5. *cur dira barbara minus Venena Medea valent, Quibus superbam fugit vltā pellicem Magni Creontis filiam? Cum palla tabo minus imbutum, &c. hoc delibutis*, id est, allio imbutis, seu vnctis. hoc autem significat, non alia re delibutam eam vestem fuisse, quam Medea Glaucæ donauit, quam allio: quasi allium ignem, & flammam concipere potuerit, qua illa & tota do-

A mus conflagrarit, instar naphthæ: seu olei viui, quo credibile est donum illud Medææ perunctū fuisse, Glaucamque flamma subito comprehensa exarsisse. Plinius lib. 2. cap. 10 §. de naphtha, *Ita ferunt a Medæa pellicem crematam, postquam sacrificatura ad aras accesserat, corona igne raptâ.*

SERPENTE FUGIT ALITE.] à dracone alis instructo, & pennigero vecta. notum est hoc ex Medæa Euripidis in extrem. *Αἴγ', εἴπ' βύλει. χεῖρ' δ' εἰ-
λάσσει ποτ'. Τοῖον δ' ὄχημα παρὸς ἡλίου πατὴρ Διδῶσιν ἡμῖν,
ἔρυμα πολεμίας χερός.* id est, dic, siquid vis. manu autem tanges numquam: tale nobis vehiculum pater Sol donat, arcem, & præsidium aduersus hostilem manum. Varro Marcip. *Dixit regi Medæam aduectam per aëra in rheda anguibus.*

NEC TANTVS VMQVAM SIDERV M, &c.] vapor apud Lucretium, & ceteros bonos scriptores semper valetidem, quod calor. Lucret. lib. 3. *Tenuis enim quadam moribundos deserit aura Mistra vapore: vapor porro trahit aëra secum: Nec calor est quisquam, cui non sit mistus & aër.* duobus nominibus vaporis, & caloris, eandem rem significat. Virgil. *Aeneid. 5. lentusq; carinas Est vapor, & toto descendit corpore pestis. ibid. restinctus donec vapor omnis, & omnes, Quattuor amissis, seruata à peste carina.* siderum vaporem, seu calorem nimis acrem, æstuosam impotentiam appellat Oda 16. *infra, Nulla nocent pecori vestigia, nullius astri Gregem æstuosa torret impotentia.* huc pertinet illud, Oda 1. lib. 3. *arbore nunc aquas Culpante, nunc torrentia agros Sidera.*

SITICVLOSÆ] aridæ, siti huiusmodi, vt loquitur Virgil. *Georg. 2.*

NEC MVNVS HVMERIS, &c.] id est, nec id munus, quod Deianira ad Herculem misit, Nefsi Centauri cruore imbutum, vehementiore calore humeros eius, & viscera excruciauit, quam alliū, eorum, qui eo vescuntur, inflammare corpora solet. De hac tunica ad Herculem missa qui plura scire volet, legat Sophoclis Trachinias, & M. Tullij Tuscul. lib. 2. vbi aliquot Sophoclis versus, qui ad hanc rem pertinent, producantur, ab ipso Tullio Latini facti. *Sed videamus Herculem ipsum* (inquit M. Tull.) *qui tum dolore frangebatur, cum immortalitatem ipsa morte querebat. quas hic voces apud Sophoclem in Trachinijs edidit? cui, cum Deianira sanguine Centauri tinctam tunicam induisset, inhaesissetq; ea visceribus, ait ille, O multa, &c. vide & annot. ad Od. 17. huius libri.*

EFFICACIS] id est, ad agendum, & efficiendum apti. *ωεγαπικῆ, δραστηρίυ, ρεκτηρίυ.*

SI QVID VMQVAM TALE] nempe alliū.

IOCOSE MÆCENAS,] opportunè hoc loco iocosum appellauit, de Mæcenatis osculis, & reb. amatorijs verba facturum, vt notat Porphyrio.

MANVM PVELLA SVAVIO &c.] id est, te osculari volentem opposita manu prohibeat. In quibusdam libris veteribus scriptum est, *sanio.*

EXTREMA ET IN SPONDA CVBET.] & sese quam longissimè abs te remoueat, neq; se tibi complectendā, potiendamq; præbeat, cum in communi tecum lecto cubabit. Spondæ extrema sunt lecti latera: seu exteriores lecti partes.

IN MENAM LIBERTUM POMPEIJ MAGNI. Ode 4.

L Vpis, & agnis quanta sortitò obtigit,
Tecum mihi discordia est,
Ibericis peruste funibus latus,
Et crura dura compede.
Licet superbus ambules pecunia:
Fortuna non mutat genus.
Vidēsne sacram metiente te viam
Cum bis ter vlnarum toga,
Vt ora vertat huc, & huc euntium
Liberrima indignatio?
Sectus flagellis hic triumuiralibus
Praconis ad fastidium,
Arat Falerni mille fundi iugera:
Et Appiam mannis terit:
Sedilibusq; magnus in primis eques
Othone contemto sedet.
Quid attinet tot ora nauium graui
Rostrata duci pondere
Contra latrones, atq; seruilem manum,
Hoc hoc tribuno militum?

LVPI ET AGNIS] Luporum & agnorum discordiam, atq; inimicitias etiam Homerus significat his versibus *ἰλ. λ. Οὐδὲ λύκοι καὶ ἄρνες ὁμόφρονε θυμὸν ἔχουσιν Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διάμπερες ἀλλήλοισι.* id est, neq; lupi & agni concordem animum habent. sed perpetuò inter se male cogitant & maleuolunt. & Plato in Phædro, *ὡς λύκοι ἄρνας φιλοῦσι,* ὡς πύθιδαι φιλοῦσιν ἐγεῖσαι. id est, vt lupi agnum amant, sic puerum amatores. versus est nescio cuius poetæ. *infra Od. 12. vt panet acreis Agna lupos.*

TECV M MIHI DISC.] subintellige, tanta: vt sit, Tanta mihi tecum discordia est.

SORTIT O] sortitò non est fortuitò: sed hoc sentit Horatius, cum primùm nata animalia sunt, suum cuiq; animali à natura proprium quendā, & vt ita dicam, peculiarem affectum, verbi gratia, alicuius rei persecutionem vel fugam, amorem vel odium esse attributū. sumtum fortasse à veterum more, qui plurimis & maximis in rebus sortibus utebantur: vnde & apud Græcos *λαχάνει,* & apud Latinos sortiri vsurpatur pro consequi, atque obtinere. Potest etiam hoc dici, sortem, quam *κλήρον* Græci dicunt, idem esse, quod alijs verbis *δαίμονα,* & *μοῖραν* à partiendo appellant, quia vnusquisq; statim ab ortu suo certam viuendi & moriendi condicionem diuinitus, aut à fati diuisam, ac tributam consequatur. de sortibus non nihil diximus ad Odam 3. lib. 2. Quanta igitur inter

A tur inter lupos & agnos discordia est natura: tanta mihi tecum inimicitia intercedunt.

IBERICIS PERVSTE FVNIB.] significat, eum fuisse seruum, utpote cuius in lateribus & tergo, verberum: in cruribus, vinculorum & compedum extarent vestigia. Funes Iberici autem e sparto intelliguntur: cuius magna est in Hispania copia. iam *peruste latus*, est Hellenismus, id est, tu, cuius latus perustum est.

ET CRVRA DVRA COMP.] & cuius crura perusta sunt duris compedibus. epist. 16. lib. 1. *in manicis & Compedibus duro te sub custode tenebo.*

SACRAM METIENTE TE VIAM] cum per viam sacram incedis. Via sacra ad Capitolium ducit. sic autem dicta est, quod in ea fœdus inter Romulum & Tatium ictum sit. auctor Festus Pomp. Ode 7. eodem lib. *ut descenderet Sacra cætenarius via.* & saty. 9. lib. 1. *Ibam forte via sacra, si cui meus est mos.*

B CVM BIS TER VLNAR. TOGA] amplissima. togæ laxitas & amplitudo diuiti est: contra arcta toga eorū, qui sunt mediocri, aut etiam tenuioris fortunæ, ut epist. ad Loll. 2. lib. 1. *Arcta decet sanum comitem toga.* Porphy. iustā togæ magnitudinem sex vlnis constituisse vult intelligi.

VT ORA VERTAT, &c.] quo pacto homines prætereuntes, in te ora vertentes indignentur? indignationem Græci *νέμεσις*, & indignari *νεμίσαν* vocant. quod distinguit Aristoteles *ἀπὸ τῆς φθορῆς* lib. 2. de moribus ad Nicomachum, his verbis, *νεμιστικὸς λυπῆται ὅτι τοῖς ἀναξίως ἐνταράττει· φθονερὸς ἄλλων τὸ πόν ὅτι πᾶσι λυπῆται.* id est, indignabundus, seu is, qui ad indignandum propensus est, dolet eorum rebus secundis, qui eis indigni sunt: inuidus hunc superans rebus omnium secundis contabescit. Idem propemodum scribit *ῥήτορ. ε. εἰ γὰρ ὅτι τὸ νέμισαν λυπῆσαι ὅτι τῶ φαινομένῳ ἀναξίως ἐνταράττειν, ὡς ἔστιν μὲν δῆλον, ὅτι οἷον τὸ ὅτι πᾶσι ἀγαθοῖς νέμισαν, ἀλλ' ὅτι πλὴτω καὶ δυνάμει, &c.* id est, *Si enim indignari, est dolore affici ob eius, qui præter dignitatem & meritum videtur rem suam bene gerere, res secundas: primum quidem perspicuum est non licere ob omnia bona indignari, sed ob diuitias & potentiam, &c. duntaxat.* & item Topic. *ε. νεμιστικὸς δὲ ὁ λυπόμενος ὅτι ταῖς τῶν κακῶν ἐνταράττειται.* huc pertinet locus ille Ciceronis ad Atticum lib. 5. non satis explicatus. *ut libet, sed plane gaudeo, quoniam τὸ νέμισαν interest τῆς φθορῆς, ut libet* (inquit M. Tull.) *sed plane gaudeo, videlicet Hirrum repulsam tulisse. erat enim indignus eo honore, quem petebat, nempe auguratu. Itaque si eum obtinuisset, ego merito indignatus essem, neque propter meam indignationem, inuidere ei honorem dicendus essem. differt enim τὸ νέμισαν, quod indignari Latine dicimus, ab eo, quod est inuidere, seu φθονεῖν, ut Græci nominant. Atque hunc quidem locum sic arbitror esse explicandum, non, ut alij interpretantur, interest, id est, vile est, &c. nam illud interest, pro differt, est positum, ut Academic. 2. *quæ illa visâ, è quibus omnia decreta sunt nata, negant quicquam à falsis interesse.* Plutarchus præterea, ut mihi indicauit German. Valens, libello *ὡς εἰ ἠθικῆς ἀρετῆς*, his Aristotelis consentanea scribit: *ἀντὶ τοῦ χρεῖσθαι μὲν τε-**

D *εξε τὰ τῶν παθῶν ἐρέματα τῶ λογισμῷ συμπαρόντα, καὶ σωπεπτείνοντα ταῖς ἀρεταῖς, ὁ θυμὸς ἀνδρεία μέτελος ἂν, ἢ μισοπονηεῖα τῆ δικαιοσύνη, καὶ ἡ νέμεσις ὅτι τὰς παρ' ἀξίαν ἐντοχούτας τῆ δὴ πημῆσει, καὶ νοθεύσει ἀφρόνων.* Id est, quibus multo vtiliores sunt affectuum alumni impetus, cum rationi præstò sunt, & virtutes adiuuant: ut animi excandescencia fortitudinem acuit, improbitatis odium ad iustitiam valet, indignatio ad eorum, qui præter meritum fortunati sunt, obiurgationem & monitionem excitat.

SECTVS FLAGELLIS HIC] *μίμησις* est orationis eorum, qui indignantur, hunc Menam esse tribunum militum, sumtuosissimis & mollissimis vestibus collucere, tot agri iugera possidere, in quattuordecim ordinibus sedere, cum ciuis Romanus non sit. Nam triumviri capitales de maleficio eorum cognoscebant, qui ciues Romani non erant, id est, aut peregrini, aut serui: eosque flagellis dissecari, ac verberari iuebant. ijdem Treviri dicebantur. Erant & triumviri, seu treviri monetales, qui his litteris significabantur, *ΙΙΙΥ. ΛΑΑΦΕ.* id est, Treviri auro, argento, æri stando fundendo: unde natus iocus Ciceronis in epistola ad Trebat. *Treuiros vites censeo: audio capitaleis esse: malletm auro, argento, æri essent, &c.* id est, Treuiros populos Belgis & Germanis interiectos vites censeo. audio esse bellicosos & pugnaccis. malletm essent monetales, id est, pecuniosi & locupletes, ut eorum spolijs, & prædæ locupletare posses. Atq; hæc ex Bembo.

PRÆCONIS AD FASTIDIVM] vsque ad fatietatem præconis, qui absentibus, aut etiam aliud agentibus triumphatis hunc Menam aliquando flagellis dissecandum curauit, & fatiatus verberibus lictorem finem cadendi facere iussit.

ARAT FALERNI MILLE F. IVG.] indignum, libertum impurum tot agri iugera, præsertim Campani, arare.

ET APP. MANNIS TERIT] & vectus equis breuibus, & ad delicias & luxum fortunatorum hominū accommodatis, viam Appiam per equitat. Epist. 7. lib. 1. *Impositus mannis aruum cælumq; Sabinum Non cessat laudare.*

F SEDIL. QVE MAGN. IN PRIMIS EQ. OTH.] in primis sedilibus, id est, in primis ordinibus. L. Roscius Otho legem tulit, ne quis equestri ordinis esse posset, qui quadringenta millia sestertiū non haberet, & ut equitibus Rom. solis in quattuordecim ordinibus, & separatim à plebe ludos spectare liceret. excepti autem erant duo primi tribunis. Icirco hunc Menam dicit lege Roscia contempta, in primis sedilibus sedere, qui esset indignus tribunatu. De hoc Roscio Othone sic M. Tull. in orat. pro Muræna, *L. Otho vir fortis, meus necessarius, equestri ordini restituit non solum dignitatem, sed etiam voluptatem.* Idem Philipp. 2. *Illud tamen audacia tua, quod sedisti in quattuordecim ordinibus, cum esset lege Roscia de coactoribus certus locus constitutus, quamvis quis fortuna vitio, non suo decoxisset.* Horat. epist. 1. ad Mæcen. lib. 1. *Roscia dic fodes, melior lex, an puerorum Nania, qua regnum recte facientibus offeri?*

A T O T O R A N A V I V M, &c.] tot nauicis
rostratas.

CONTRA LATRONES] piratas, cum hic
ipse Mena pirata esset, ut eum appellat Plutarch.
in Antonio.

ATQVE SERVILEM MANVM] & contra
fugitivos, id est, contra seruos: qui bellum serui-
le gesserunt Chryso, & Spartaco ducibus. de bel-
lo seruili diximus supra nonnulla ad Odam 14.
lib. 3. sed praestat seruilem manum, fugitivos ac-
cipi, quos armauit Sex. Pompeius Magni filius,
in quo exercitu Mena & Menecrates erant tri-
buni militum.

IN CANIDIAM VE-
neficam. Ode 5.

A T O, deorum quicquid in caelo regit
Terras, & humanum genus:

B Quid iste fert tumultus? & quid omniu
Vultus in unum me truces?

Per liberos te, si vocata partibus

Lucina veris affuit:

Per hoc inane purpuræ decus, precor:

Per improbaturum hæc Iouem,

Quid, ut nouerca, me intuëris: aut uti
Petita ferro bellua?

Ut hæc trementi questus ore constitit

Insignibus raptis puer,

Impube corpus, quale posset impia

Mollire Thracum pectora:

Canidia breuibus implicata viperis

Crineis, & incomtum caput,

C Iubet sepulcris caprificos erutas,

Iubet cupressus funebris,

Et unctaturpis oua ranae sanguine,

Plumamq; nocturnæ strigis,

Herbasq; quas Iolcos, atq; Iberia

Mittit venenorum ferax:

Et ossa ab ore raptæ ieiunæ canis,

Flammis aduri Colchicis.

At expedita Sagana per totam domum

Spargens Auernaleis aquas,

Horret capillis, ut marinus, asperis

Echinus, aut currens aper.

Abacta nulla Veia conscientia,

Ligonibus duris humum

Exhauriebat ingemens laboribus,

Quò posset infossus puer

Longo die bis, tæruè mutatae dapis

Inemori spectaculo:

(aqua

Cum prominere ore, quantum exstant

Suspensa mento corpora:

Exsucta uti medulla, & aridum iecur,

Amoris esset poculum:

Interminato cum semel fixæ cibo

Intabuissent pupula.

Non defuisse masculæ libidinis

Ariminensem Foliam,

Et otiosa credidit Neapolis,

Et omne vicinum oppidum:

Quæ sidera excantata voce Thessala,

Lunamq; caelo deripit.

Hic irreflectum seua dente liuido

Canidia rodens pollicem,

Quid dixit? aut quid tacuit? o rebus meis

Non infideles arbitra

Nox, & Diana, quæ silentium regis,

Arcana cum sunt sacra:

Nunc nunc adeste: nunc in hostileis domos

Iram, atq; numen vertite.

Formidolosa dum latent siluis fera

Dulci sopore languida:

Senem, quod omnes rideant, adulterum

Latrent Suburanae canes,

Nardo perunctum, quale, nec perfectius,

Mea laborarunt manus.

Quid accidit? cur dira barbaræ minus

Venena Medæe valent,

Quibus superbam fugit vltima pellicem

Magni Creontis filiam,

Cum palla, tabo munus imbutum, nouam

Incendio nuptam abstulit?

Atqui nec herba, nec latens in asperis

Radix fefellit me locis.

Indormit unctis omnium cubilibus

Obluione pellicum.

Ah, ah, solutus ambulat veneficæ

Scientioris carmine.

Non vsitatis, Vare, potionibus,

(O multa fleturum caput,)

Ad

A *Ad me recures: nec vocata mens tua
Marsis redibit vocibus.
Maius parabo: maius infundam tibi
Fastidienti poculum:
Priusq; cælum sidet inferius mari,
Tellure porrecta super:
Quàm non amore sic meo flagres, uti
Bitumen atris ignibus.
Sub hac puer, iam non, ut antè, mollibus
Lenire verbis impias:
Sed dubius unde rumperet silentium,
Misit Thyestéas preces.
Venena, magnum fas, nefasq; non valent
Conuertere humanam vicem.*

B *Diris agam vos: dira detestatio
Nulla expiatur victima.
Quin, ubi perire iussus exspirauero:
Nocturnus occurram furor:
Petamq; vultus umbra curuis unguibus:
Quæ vis deorum est Manium:
Et inquietis assidens præcordijs,
Pauore somnos auferam. (tens
Vos turba vicitim hinc, & hinc saxis pe-
Contundet obscenas anus.
Post insepulta membra different lupi,
Et Esquilinae alites.
Neq; hoc parenteis, heu, mihi superstites,
Effugerit spectaculum.*

C *AT Ô, DEORVM QVICQVID] facit quen-
dam pueram loquentem, quem Canidia, hoc est
Gratidia: (Gratidiam enim mutato nomine, per
Canidiam significat) Sagana, & cetera venefica
mento tenus sub terra defoderant, fameque ne-
care constituerant, ut ex eius iecore, & medulla
amoris poculum conficerent. quicquid autem scri-
ptum reperitur in codicibus manuscriptis, Dona-
ti. Faër. quinq; Vatic. Torn. Vrf. ceteris ferè om-
nibus: itaque legit Seruius annotatione quadam
ad lib. 7. Æn. eamq; scripturam secutus sum. non
enim vnum aliquem Deum, sed omnes implor-
rat. sic loquitur Horat. Satyra 6. lib. 1. Non quia
Mæcenas, Lydorum quicquid Etruscos, &c. & Li-
uius lib. 23. pauca hora sunt, intra quas iurantes
per, quicquid Deorum est, dextras dextra iungentes
fidem obstrinximus. in eo dissident inter se, quod a-
lij habent regis: alij regit. sed plures regit: nempe
quinque Vatic. Faër. & Torn. & Nicot. vnus, &
Russard. iam quod Priscian. lib. 17. ait, at hoc loco
abundare, id mihi mitum est, & pæne dicam, in-
credibile. Est enim interiectio dolorem, aut con-*

questionem exprimens, non coniunctio. Idem ta-
men videtur sentire Seruius, qui ad illum Virgilij
versum lib. 7. Æn. *At non sic Phrygius penetrat La-
cedæmona pastor, &c.* hæc annotat, *legitur & An-
no, &c. Sed hoc absolutum & planum est. Si autem legeris
At, copulativa particula est, ad ornatum solum
pertinens. Horat. At ô deorum quicquid in cælo regit,
&c. Idemque ferè scribit ad illum locum lib. 9. an
non viderunt mœnia Troia, &c. nisi quod ibi scri-
ptum est regis.*

QVID ISTE FERT TVMVLTVS?]
quid sibi vult iste tumultus? quid affert? quorsum
tumultuamini?

ET QVID OMNIVM] sic habent quinque
libri Vatic. & Tornes. & Nicotianus, & Russard.
vnus non aut.

PER LIBEROS TE] genus obtestandi re-
ligiosissimū, & sanctissimū, orare aliquē per res ei
carissimas, aut misericordia dignissimas. Sic Plau-
tus *Asinaria, Ita te obtestor per senectutem tuā. Perq;
illam, quam tu metuis, uxorem tuam, &c.* Sic hoc lo-
co hic puer orat Canidiam primū per res ei caris-
simas, per liberos: deinde per prætextam suam, id
est, ornamentum ætatis, quod proinde est ac si ora-
ret per ætatem suam, videlicet ætatem infirmam,
atq; imbecillam. vide annot. ad illum locū infra,
Supplex & oro regna per Proserpina, &c. Oda vlti-
ma. Male autem utrobique quidam accipiunt præ-
positionem *per*, quasi sit iurantis, cum sit orantis
& obsecrantis, ut dixi.

SI VOCATA PARTVBVS LVCINA] de
Lucina diximus sup. ad Od. 2. 2. li. 3. hoc igitur, di-
cit, Oro te per liberos tuos, si vnumquam verè pepe-
risti: si vnumquam tibi parienti Lucina affuit, &c.

VERIS] vult intelligi Canidiam falsos sibi sup-
posuisse partus, neq; vnumquam peperisse. cui con-
cinit illud antiphasticū Od. 17. infra, *Tuusq; ven-
ter partumeius.* Catul. ad Ianuam, *Longus homo est,
magnas cui liteis intulit olim Falsum mendaci ventre
puerperium.*

PER HOC INANE PURPURÆ] prætex-
tam significat, qua utebantur pueri vsque ad an-
num decimum quartum: deinde sumebant togā
virilem, quam puram appellabant. inane autem
appellat purpuræ decus, quia nihil ei prodest ad
molliendam aut flectendam harum mulierū im-
manitatem, & crudelitatem. Valent autem hæc
ad augendam facinoris atrocitatem à persona, cui
fiat tam immanis iniuria.

QVID, VT NOVERCA] quæ inimica est pri-
uignis, inquit Eurip. in *Alcest.* nihiloq; vipera mi-
tior. *Εχθερα γαρ η̄ μητρα μη̄ βριᾱ τεννο̄ς τις̄ κᾱεσ̄σ̄ ε̄χιδνης̄
ῡδεν̄ η̄ μᾱρῑε̄.* id est, Inimica enim est subiens no-
uerca liberos priores, vipera nihilo mitior.

AUT VTI PET. FERRO BELL.] aut ut
bellua ferro lacesita. Aristoteles lib. 3. de mori-
bus ad Nicomach. ait feras, si non lacesantur, &
quamdiu in silua sunt, nō temerè sauire in quem-
quam: sed tum denique cum percussæ fuerint, aut
perterritæ.

VT HÆC TREM.] posteaquam puer hæc
tremula voce questus, finem querendi fecit, &c.
participiū *questus* iunxit cum quarto casu, ut Od. 2.

A lib.1. *Seculum Pyrrha noua monstra quæstæ.*

INSIGNIBVS RAPTIS] prætexta, & fortasse etiam bulla sibi à Canidia ereptis. Bullam sic describit Virg. *Ancid.* 5. *in pectore summo Flexilis oborti per collum circulus auri.* M. Tull. primo acuf. lib. de Iunio pupillo, *Itaq; tibi Hortensi non illius atas, sed causa: non vestitus, sed fortuna popularis videbatur. Neg, te tam commouebat, quod ille cum toga prætexta, quam quod sine bulla venerat. Vestitus enim neminem commouebat is, quem illi mos, & ius ingenuitatis dabat: quod ornamentum pueritia pater dederat, indicium atq; insigne fortune, hoc ab isto prædome ereptum esse, grauius, & acerbè homines ferebant.* prætexta utebantur pueri omnes, modò ingenui: prætexta & bulla, senatorum filij duntaxat.

IMPUBE CORPVS] si puer erat, & prætextatus: ergo & impubes. Quare quòd addit, *Impube corpus*, valet etiam ad amplificationem facinoris.

B THRACVM] qui tamen sunt barbari: & ita, immites, & inhumani, ex quo vult intelligi, has veneficas inhumanitate, & immanitate populos barbaros atq; immancis superare.

CANIDIA BREVI. IMPLIC.] Canidia, cui crines erant viperis implicati. Hellenismus est, *implicata crineis & caput*, hanc Canidiam, furiam facit, ornat enim eam, viperis, & anguibus furiarum in morem: quarum crinibus angues implicati finguntur à pœtæ. Vide quæ notauimus supra ad illum locum, *Enmenidum recreantur angues*, Oda 13. lib. 2. Iam Satyra 8. lib. 1. planè hanc Canidiam, & Saganam, quæ paullo pòst commemoratur, furias appellat: *Et ut non testis inultus Horruerim voces furiarum & facta duarum?*

CYPRESSVS FVNEBREIS] supra Od. 14. li. 2. *inuisas* appellat. ad quem locum multa de cupresso diximus: quibus hæc ascribantur, quæ tradita sunt à Seruio ad illum Virgilij versum *Æn.* 3. *Ceruleis mastæ vittis, atraq; cupresso.* cupressum atram dici à Virgilio: id est, funestam: quia inferis consecrata est, & quia cæsa numquam reuirefcit.

C Præterea moris Romani fuisse ramum cupressi domui funestæ præponi, ne quis pontifex per ignorantiam ingressus, pollueretur. Hinc Horat. (inquit ille) *nec harum, quas colis, arborum, Te præter inuisam cupressum Vlla br. dom. seq.* in duobus Vaticæ, & Vrl. scriptum reperi *cupressus*. in alijs *cupressos*.

TVRPIS RANÆ] rubetæ. Propertius quoque significat, rubetam adhiberi solitam à veneficis ad amatoria pocula, sic enim ille lib. 3. ad Lygdamum, *Illum turgentis rana portenta rubetæ, Et lecta ex sectis anguibus ossa trahunt.*

PLVMAMQVE NOCT. STRIG.] idem Propert. deinceps, *Et strigis inuenta per busta iacentia pluma.* strigem describit Ouid. li. 6. *Factor. auis est nocturna mali ominis* (inquit Porphy.) Plinius lib. 11. cap. 39. hoc de strige scribit duntaxat, *Esse in maledictis iam antiquis strigem conuenit: sed qua sit auium constare non arbitror.*

IOLCOS] vrbs Thessaliæ. Iam Thessalica venena celebrantur à scriptoribus, ne longius abeamus, sup. Od. 27. li. 1. *Quæ saga, quis te solueret Thes-*

salis Magnus venenis, quis poterit deus? & mulieres Thessalæ, veneficæ habebantur. Aristophan. Nubib. Γωαίνα φαρμακίδ' εἰσφράμενος θετταλῶν, &c. Iolcos aut esse legendū admonuit iam pridè Beroaldus: quam lectionem comprobant boni codices. in his Faërn. & duo Vatic. agnoscit Porphyrio.

ET OSSA AB ORE RAP. IE. C.] utrū dentes ieiunæ canis, an ossa aliena, quæ ieiuna canis rodebat? quod probabilius est. Iam ieiuna canis, auida, & desiderio æstuans. Iccircò, quæ ab eius saliuâ contacta sunt, ad philtrum conficiendum vtilia.

FLAMM. ADVRI COLCH.] qualibus tota Cteontis domus, & eius filia Glauca, seu Creusa conflagrauit, vt mox dicemus. Colchicas autem appellat, quia opera & arte Medææ Colchidis ex citata sunt.

AT EXPEDITA SAG.] ἰσχυρός, succincta. Saganam veneficam commemorat etiam Satyra octaua lib. 1.

E SPARGENS AVERN. AQV.] sic Virg. de Didone sacra quædam magica simulante: lib. 4. *Æn. Sparserat & latices simulatos fontis Auerni.*

HORRET CAPILL. VT MARIN. &c.] Echinus marinus è genere est ostreorum, seu testaceorum malis. est & terrenus, quorum utrumque aduersus eorum, à quibus captatur, insidias esse cautissimum ac munitissimum spinis & capillis suis oppositis, scribit Athen. lib. 3. his verbis, ὅτι οἱ ἔχνοι, λέγῃ καὶ τὸς χροαίης καὶ τὸς θαλαττίης, καὶ ἐαυτῶν εἰσι φυλακτικοὶ πρὸς τὸς θηρώντες πρὸς θαλάσσιον τὰς ἀκάνθας, ὡσαύτῃ καὶ χροαίμα, τὸν δ' Ἰός μαρτυρεῖ, λέγον ὅτις. Ἀλλ' ἐν χροαίᾳ τὰς λέοντες ἤνευσι, ἢ τὰς ἔχινους μάλλον οἰζυροῦσι τὸ χροαί. Ὅς εὐτ' ἀν' ἀλλαν κρεῖσσόντων ὀρμηλῶ μαθῆ, Στρεβέλιος ἀμφ' ἀκάνθας εἰλιξας δέμας, Κεῖται δακύν τε, καὶ θίζει ἀμύχανος. quæ verba Latine reddemus ad Satyram 4. lib. 2.

ABACTA NVLLA VEIA, &c.] id est, Veia non vllius facinoris, aut maleficij conscientia ab instituto depulsa, nec deterrita. Hæc est tertia venefica.

F HVMVM EXHAVRIEBAT] scrobem faciebat, in quam puerum defoderet.

QVO POSS.] quam in terram defossus puer, posset immori longo spectaculo dapis bis, aut ter die mutata: id est, spectaculo dapis nouæ aliàs atq; aliàs apposita, & semper sublata, numquam concessa, vt pueri auiditas hoc spectaculo in horas aueretur, & in hoc desiderio fame moreretur: & ita ex eius medulla præsentissimum amatorium poculum conficeretur.

CVM PROMINERET ORE, &c.] cum puer in terram defossus mento tenus, ore è terra tantum prominere, quantum ex aqua extant corpora mento suspensa.

EXSVCTA VTI MEDVLLA] cum in omnibus lib. scriptis Vaticanis, & ceteris, Iannoct. Faërn. Vrl. Nicot. & alijs aliquot, scriptum reperissem *exsecta*, in vno autem atque altero *exsucta*, sine vlla litura, idque ad Gulielmum Faërnium, hominem acerrimo iudicio, & ad restituendos veterum scriptorum libros temporis iniuria corruptos cum natura factum, tum arte comparatū, retulif-

A retuliffem: is re aliquantisper confiderata, refpōdit fibi videri legendum *exfucta* ab *exfugendo*, mihi que, vt ita excudendū curarem, auctor fuit. libri vulgati autem habent *Exerta*: quos fi quis malet fequi, non inuidebo.

AMORIS ESSET POCVLVM] φίλτρον. quod infra defiderij poculum nominat, Od. vltima. *De fider Ig, temperare poculum.*

INTERMINATO] id est, interdicto, interminari est minando vetare, vt Terent. And. *Interminatus sum nefaceres?* & Heautont. *meministi me esse grauidam, & mihi te magnopere interminatum, Si puellam parerem, nolle tolli:* habet autem hoc quidem verbum significationem agendi: sed nobiles grammatici tradiderunt, omnium verborum, quæ deponentia nominantur, participia interdū etiam passionem significare. itaque interminatus cibus intelligendus est, quem quis tangere prohibitus est: cibus vetitus, & interdictus. Hoc igitur dicit Horatius. *hiebant illa omnia à Canidia, Sagana, Veia vt exfucta ex puero ita mortuo medulla, amoris esset poculum, cum pupulæ oculo rum huius pueri cibo alio atque alio aliàs appo- fito, & sæpe mutato, & numquam concessio, sed negato, & interdicto, ac vetito infixæ contabuiffent, atque exstinctæ essent, puero fame mortuo.* Hoc autem fiebat, vt, puero fame necato, quam cibus appositus quidem atq; ostentatus, sed negatus & sublatus augebat, amoris poculum ex pueri iecore & medulla compositum, & conflatum, præsentius, ac validius esset.

PVPVLÆ] oculorum acies, κόρυς.

MASCVLÆ LIBIDINIS.] significat, hanc fuisse tribada, & amore faminarum, tanquam virum, arfisse, qualem fuisse Sapphonem plerique tradiderunt.

VOCE THESSALA] carminibus, & cantionibus Thessalicis. τῆ ἐπὸς δῆ. de cantionibus, quas Græci ἐπὸς δῆς appellant, quibus constat veteres studiosè vfos esse, quibusque multum tribuisse, dicemus ad epist. 1. lib. 1.

LUNAMQVE CÆLO DERIPIT] Virg. dicit *deducere lunam*, in Pharmac. *Carmina vel celo possunt deducere lunam.* Horat. infra Od. vltima. *deuocare Lunam: Per atque libros carminum valentium Refixa celo deuocare sidera.* & ibid. *Es polo Deripere Lunam vocibus possum meis.* Prop. lib. 2. *Et iam Luna negat toties descendere celo.* κατὰ πρην, & κατὰ γιν πῶ σελήνην dicunt Græci. Plato in Gorgia. ὅπως μὴ πιστώμεθα, ὅ, περ φασὶ πᾶς πῶ σελήνην καταρῆσας τὰς θεσπάλιας, &c. id est, vt ne nobis accidat quod aiunt mulieribus Thessalicis euenire, lunam deducentibus. Eodem pertinent Petronij Arbitri versus, quos quia neque emendati leguntur in vulgatis exemplis, (descripti autem nuper ex v. c. Errici Memmij exemplari, cum id esset Petro Rōsardo, Antonio Baifio, Remigio Bellaqueo, poetis nostræ Galliæ clarissimis, & mihi commodatum) & multas alias veneficarum arteis, & præstigias, complectuntur, non me pigebit huc ascribere. *Quicquid in orbe vides, paret mihi: florida tellus Cum volo, siccatis arefcit languida succis: Cum volo, fundit opes, scopulique atque arida saxa Nilia-*

casiaculantur aquas: mihi pontus inerteis Summitit fluctus, Zephyrique tacentia ponunt Ante meos sua flabra pedes: mihi flumina parent, Hyrcanæq; tigres: Et iussistare leones. Quid leniora loquor? luna descendit imago Carminibus deducta meis, trepidusque furenteis Flectere Phœbus equos reuoluto cogitur orbe: Tantum dicta valent. taurorum flamma quiescit Virgineis exstincta sacris, Pœbeaq; Circe Carminibus magicis socios mutauit Viysis: Proteus esse solet, quicquid liber: his ego callens Artibus Idæos frutices in gurgite sistam, Et rursum fluuios in summo vertice ponam. κατὰ πρην dicit Lucian. in *πρην*. id est, deuellere. deripere autem est è loco superiore rapere, vt supra Od. 28. lib. 3. *deripere horreo.* & Virg. Georg. 2. *tu spisso vimine qualos, Colaque pralorum fumosis deripe tectis.*

IRRESECTVM] pollicis vnguem, quem ita roferat ad viuum, vt amplius refecari non posset: vel simpliciter, non resectum.

QVID DIXIT AVT QVID TACVIT?] epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. *dicenda, tacenda locutus.*

O REBUS MEIS] hæc dicuntur à Canidia.

ET DIANA] Hecate, seu Luna. Sed cur Lunam implorat? scribunt Græci interpretes, mulieribus amore captis vfitatum esse Lunam inuocare, vt viris Solem: quemadmodum & Euripides Phædræ inducit in Hippolyto: vel propterea quod nox taciturna est: amoribus autem furtiuus, & clandestinis silētio, & nocte opus est: vel quia Luna quoque ex amore aliquando laborauit: ex quo fieri, vt mulieribus, quæ eodem malo afflictantur, adiutricem se præbeat: vel quia hæc dea ignis colorem præ se fert: amor autem ignis instat est. hæc interpr. Theocr.

QVÆ SILENTIVM REGIS.] Primùm cur hic silentij mentio fit? deinde quamobrem luna silentium regit? respondeo. Sacris omnibus silentio opus est, etiam magicis, & maleficis. Virg. lib. 3. *Idæumque nemus: hinc fida silentia sacris.* Itaque pronuntiabat præco in sacris publicis, *faucete linguis.* annotatum ad Odam 1. lib. 3. Ad sacra autè nocturna & nefaria, præcone, qui silentium indiceret, opus non erat, cum luna teste, & nocte silente fierent: vt apparet ex Theocr. pharmaceut. Luna enim silentio præest, quia nox taciturna est. Virg. lib. 4. *Aeneid. Cum tacet omnis ager, pectus, pietæq; volucres, Quæq; lacus late liquidos, quæq; aspera dumis Rura tenent somno posite sub nocte silenti.* Idem lib. 8. *casarum ouium sub nocte silenti, Pelibus incubuit stratis.* & lib. 2. *tacita per amica silentia luna.* Lucret. lib. 4. de Faunis. *Quorum noctivago strepitu, ludoque iocanti Affirmant vulgò taciturna silentia rumpi.* Horat. lup. lib. 2. Oda. 8. *Es toto taciturna noctis Signa cum celo.*

NOCTVRNA] arcana, & muliebria, & malefica. Diagondas Thebanus, vt scribit M. Tullius lib. 2. de legibus, nocturna omnia sacra perpetua lege è media Græcia fustulit. Idem Marcus hanc legem sanxit eod. libro. *Nocturna mulierum sacra ficia ne sunt, præter olla, quæ populo rite fient.*

CVM FIVNT] Sic habent plerique libri manuscr. alij *dum sunt sacra.*

NVMEN] vim & potentiam vestram diuinã.

A FORMIDOLOSÆ DVM LATENT, &c.] noctu. sic Virgil. lib. 4. *Nox erat, & placidum carpebant fessa soporem Corpora per terras, siluag, & seua quierant Equora, &c. formidolosæ*, quæ metū incutiunt, horribiles. alij timidas interpretantur. in quibusd. libris legitur *formidolosis*, vt cohæreat cum voce *siluis*. sed plerique libri manuſc. habēt, *formidolosæ*, quos ſequor.

DVLICI SOPORE LANGVIDÆ] Virg. lib. 4. *Æn. nec dulci declinat lumina ſomno*. Hom. *il. x. ὕπνος ἔχει γλυκερός*.

SENEM, QVOD OMNES RIDEANT, ADVLT.] Est enim ridiculum quiddam, ſenex amator. Ouid. *Turpe ſenex miles: turpe ſenilis amor*. Tibull. eleg. 1. lib. 1. *Iam ſubrepet iners atas, nec amare decebit, Dicere nec cano blanditias capite*.

ADVLTERVM] Varum amatorem, & ſcortatorem: qui me ſp̄reta, & reiecta meretrices Suburbanas ſectatur.

B LATRENT SVBVRANÆ CANES] Primum hoc ſit conſtitutum, ita legendum conſentientibus omnibus veteribus codicibus, non *ſuburbana*, neq; *Suburrana*: deinde quid ſit Subura videamus. Subura locus in vrbe Roma, in quo ſunt mons Cœli^o, & Carinæ. Varro li. 4. de ling. Latina putat Suburam dictam eſſe à pago Suculano C in B mutato. idem eod. lib. Suburanam regionem, primam ſcriptam eſſe tradit. P. Victor autem Suburam in ſecunda regione vr̄bis collocat. à Subura dicta eſt tribus Suburana. de quib^o lege Dionyſ. Halicarn. lib. 4. ἀρχ. Ρωμ. In Subura proſtabant meretrices: quas dum noctu ſectatur Varus, optat Canidia vt cum allatrent canes, quæ in eo loco ſunt.

C NARDO PERVNCT. QVALE, NEC PERF.] id eſt, tali vnguento nardino perunctum, quale meæ manus non laborarunt, & quo perfectius non laborarent, ſeu laborarint: vel nardo perunctum, quale meæ manus nunquam laborarunt: aut certè quo perfectius non fecerunt, vt ſit correctio. ſic enim mihi videtur explicandus hic locus: ne cogamur dicere, quod quidam, *quale* hîc poſitum pro *quali*: quemadmodum inquit, loquebantur antiqui. quamuis ita explicet Prifcianus lib. 17. quod ſi demus ita eſſe, non video tamen: quomodo hæc poſſint cohære: nardo perunctum tali, qualinon elaborarunt meæ manus perfectius. numquam enim quiſquam Latinus *quale* uſurpauit pro *quod*: nec *quali* pro *quo*. Denique, ne ſim longior, præſertim in re non ita magni momenti, ſic eſt locutus Horat. ſaty. 5. lib. 1. vt hoc loco: *anima, quales, neque candidiores Terra tulit, neque queis me ſit deuinctior alter*: quorū verſum explicationem videto ſuo loco. eſt enim plane huic ſimilis, & geminus. Neque verò mihi vlllo modo probari poſteſt eorum ſententia, qui ſic explicant, Perfulus erit ille tali vnguento, quale eiſdem generis numquam melius feci, ſeu fecerim. Non enim ita loqui ſolent Latini, *quale perfectius, aut quale melius, &c.* Sed non celabo lectorem, me in nonnullis libris manuſcriptis ſcriptum reperiſſe, *laborarint*.

QVID ACCIDIT, &c.] Adhibuerat Cani-

nidia in Varum præſtantiffima venena, quæ nihil in eum valuerant tamen.

D CUR DIRA BARBARÆ, &c.] cur ea ipſa venena, quibus uſa Medea Creuſam, ſeu Glauca Creontis filiam, & totam regiam incendio conſumſit, nihil mihi proſunt, nullamque vim habēt in Varum? **SVPERBAM**] ita legendum, nō *ſuperba*, vt referatur ad Glauca Creontis regis filiam, & ita lib. Don. & Vatic. duo, & Torn. & Cleric. & Danielis, & Nicotianus. *ſuperbam* accipe pro potentem, & ſuperbi regis filiam. ſic Virg. principio libri tertij *Æneid. ceciditq; ſuperbum Ilium*: ad quem locum Seruius, *ſuperbum*, id eſt, nobile. & potens. ſic ſuprà Oda 14. lib. 2. *È mero Tinguet pauimentum ſuperbum, &c.*

CUM PALLA, TABO MVNVS] Medea dolore illo muliebri excruciatâ, ſtimulata, atque impulſa propter Iſonis, & Glauca Creontis Corinthiorum regis filia nuptias, pallam dicitur ad pellicem ſuam miſiſſe veneno infectam: qua accepta & Creontis domus, & eius filia conflagrauit. lege Euripidis Medeam: vbi ita loquitur, *Λεπτόν τε πέλπον, καὶ πλόρον χροσὴ λαπν*. [repete πέμψω, ἀπὸ κοινῆς.] *Καὶ περ λαβύσα κόσμον ἀμφιδή χειρὶ, Κακίως οὐλείται πᾶς, ὅς ἐσὶ δὴ γη κόρης. Τοιοῦτο δὲ χρίστω φαρμακίαις δαρήματα*. id eſt, Et tenuem veſtem, & comam auro intertextam ad eam mittam. Quòd ſi hoc ornamentum acceperit, & corpori circumdederit, male peribit, & quiſquis eam attigerit. Talibus pharmacis hæc dona inficiam. Iam verò Medeam fuiſſe veneficam, multi boni ſcriptores memoriæ prodiderunt. Theocritus Pharmac. eam inter veneficas numerat, Circe videlicet, & Agamedam: quarum illa pharmacis homines ex hominibus exuebat, atque in feras vertebat: hanc tot venena cognouiſſe ait Homerus, quot alit terra, his verbis, *ἢ τίς φάρμακα οἶδει, ὅσα τρέφει εὐρέϊα χθών*. Scholiaſtes Theocriti ſcribit in monte quodam, quem Seleñæum appellat, quaſi Lunæ montem, Circes & Medea mortaria, ſeu tuſilla oſtendi, in quibus ſua pharmaca tundeant. Theocriti verſus ſunt hi. *Φάρμακα (αὐτῆ) ἔρδοισα χροείονα μὴτε π Κίρκης, μὴτε π Μηδείας, μὴτε Ζανθῆς Περιμύθης*. accedat ad Theocr. Tibullus eleg. 4. lib. 2. *Quicquid habet Circe, quicquid Medea veneni, &c.*

ATQVI NEC HERBA] Germanus Valens exiſtimabat ſignificari aconitum: quam *ἀπὸ τῆς ἀκόννης*, id eſt, à cote, dictam volunt, quod ex canaſcatur. Theophr. *φύεται δὲ πανταχοῦ, καὶ ἔκ ἐν ταῖς ἀκόνναις μόνον, ἀπ' ὧν ἔχει τὴν αἰροσηγορίαν, &c.* Ouid. lib. 7. metamorph. *Quæ quia naſcuntur dura vinacia caute, Agreſtes aconita vocant*. **ME FEFELLIT**] me latuit, me fugit. Verbū fallo coniunxit cū participio latens. ita in libro de arte poetica. *Numquam te fallant animi ſub vulpe latentes*.

INDORMIT VNCT. OMN. CVBIL. &c.] ordo eſt. indormit cubilibus omnium mearum pellicum, vnctis obliuione mei, neque mea mihi quicquid proſunt pharmaca: vel indormit cubilib. vnctis obliuione omnium pellicum, vt intellegamus, hoc dicere, & queri Canidiam, Varum non ſolum ſui amore ſolutum, ſuique oblitum in vtramque aurem dormire: ſed etiam omnium ſuarum

Arum pellicum. Porphyr. hunc locum sic explicat: *Indormit cubilibus vinctis obliuione omnium pellicū, Et est sensus: nescio quare sint presentiora veneficia, quæ cubile Vari vngunt medicaminibus, per quæ me dicamina obliuio ei afferretur omnium pellicum. Pellices autem Canidia pro se vna dixit.* hæc tenus Porphyr. Ego Porphyrionis explicationem probate non possum, in eo quod omnes pellices Horatium dixisse putat pro vna Canidia. Credibilis est in omnium pellicum numero etiam Canidiam contineri.

CARMINE] ἐπιώδης, cantione. credibile est (inquit) Canidia, Varum solutum esse meis veneficis opera, & carminibus alicuius potentioris veneficæ. **P**O T I O N I B V S] nonnulli libri habent, *cantionibus.*

(**O** M V L T A F L E T V R V M C A P V T)] hæc sunt includenda interpositionis nota. Versiculus autem, qui antecedit, cohæret cum ijs, quæ deinceps sequuntur. *multa* porrò valet multum, seu sepe, vt Virg. Georg. 3. *Multagemens, ignominiam, plagâsq; superbi Victoris.* ô caput multum fleturum, id est, ô quàm grauiam tibi impendent mala.

B sic Græci loquuntur οἰμώζεις. flebis, id est, misereris. & cui malum minantur, aut precantur, eum iubent οἰμώζειν, id est, plorare, quod loquendi genus multis locis expressit Hor. vt faty. 10. lib. 1. *Demetri, teque Tigelli, Discipularum inter iubeo plorare cathedras.* faty. 1. lib. 2. *Qui me commorit, (melius nil tangere clamo) Flebit, Et insignis tota cantabitur vrbe.* & faty. 5. lib. 2. *inuenietque Nil sibi legatum præter plorare, suisque.* sic (vt dixi) sæpe loquuntur Græci. Xenoph. ἐμλεω. 6. de Theramene. λέγεται δὲ ἐν ῥήματι καὶ τὸ αὐτὸ, ὅτι, ὡς εἶπεν ὁ Σάτυρος, ὅτι οἰμώζειν ἐἴ μὴ σιωπήσειεν ἐπὶ τῷ, ἀλλ' ἐπὶ σιωπῶν, ἢ ἀρα οἰμώζομαι, id est, celebratur & hoc eius dictum, cum dixisset Satyrus eum ploraturum, nisi taceret: at si taceam (inquit) non igitur plorabo? Athenæus lib. 4. ex Hegesandro de quodâ afoto, Ἐλευσίνι τῷ μυστηρίων ὄντων ἐθικῆν Ἀριστὰ γόρα τῇ ἐρωμένη θρόνον ᾧ δὲ τὸ Ἀγάκτορον, οἰμώζεσθαι φήσας τὴν καλοῦσσαν, id est, Eleusine autem mysteriorum die Aristagoræ amica sedem posuit ad ædem Castoris & Pollucis, ploratos dicens qui prohiberent. vtitur & M. Tull. epist. vltima lib. 3. ad Q. Frat. ἀλλ' οἰμώζετε, nos modò valeamus. Eurip. in Cyclope, πῶ Κίκλωπος ἀμαθίαν Κλαίειν κελύων, καὶ πὴν ὄφθαλμὸν μέσον. Apud Aristophanem autem locis innumerabilibus hæc verba iterantur κλαίειν, & οἰμώζειν. & totidem apud Lucianum.

MA R S I S V O C I B V S] Marfis carminibus. Virg. Æn. 7. *neque eum iuuere in vulnere cantus Somniferi, Et Marfis quesite in montibus herba.* Pōpon. Pistorib. *Mirum ni hac Marfa est, in colubras callet cantinunculam.* al. *canticulum.* ex Nonio. sententia aut hæc est, nec mens tua semel meis venenis alienata, carminibus Marfis reuocata ad sanitatem reuertetur.

FA S T I D I E N T I] subintellige me: vt rectè notat Porphyr. id est, me aspernant. epist. 3. lib. 1. *Fastidire lacus, Et riuos ausus apertos.*

PR I V S Q V E C Æ L V M S I D E T I N F.] hyperbole. Prius inquit, cælum mari subsidebit,

seu subsidet & subiacet, terra super cælum & mare proiecta, atq; extenta, quàm nõ amore, &c.

TELLVRE PORR. SVP.] terra superiecta. sic enim locutus est sup. Od. 2. lib. 1. *Et superiecto pavida natarunt Equore dama.*

BITV MEN A T R I S I G N I B.] Virg. lib. 3: *nigrumque bitumen.*

SV B H Æ C] paullo post quàm hæc locuta est Canidia, de præpositione *sub*, vide annot. ad Oden 9. lib. 1.

LE N I R E] lenibat. vt faty. 9. lib. 1. *meum iecur vrere bilis.* vide annot. ad fat. 8. lib. 1. *at ille cur re in urbem.*

VN D E R V M P. S I L.] vnde exordium loquendi sumeret. sic loquitur Lucret. lib. 4. *Quorum nocturno strepitu, ludog, iocanti Affirmat vultu taciturna silentia rumpi.* Virg. lib. 10. Æn. *quid me alta silentia cogis Rumpere, Et obductum verbis vulgare dolorem?* idem videtur valere *rumpere vocem.* Virg. Æneid. 2. *Compositò rumpit vocem, Et me destinat ara.* & lib. 3. *rupitq; hanc pectore vocem.* Sed hoc ita dictum, vt illud ab eodem lib. 4. *Tantos illa suo rumpebat pectore questus.* & ita Græci, ῥήξαι φωνῶν. Aristoph. νεφελ. Οὐρανομήνη ῥήξατε καὶ αἰμοὶ φωνῶν ὡς παμβασιλείαι, Herod. lib. 1. ὁ δὲ πᾶς ὅστις ὁ ἀφρονος, ὡς εἶδε ὀπίοντα τὸ πῆρσιν, ἕσθ' ἄνδρες τε καὶ κακῶς ἔρρηξε φωνῶν, &c. id est, hic autem puer, qui mutus erat,

vt vidit irruentem Persam, præ metu, & malo, rumpit vocem. Demosth. Philip. 9. ὡς τὸ πᾶσι πρὸν ἐπὶ λμῆσιν ἔδειξεν τοῦτου κακῶς πρὸς ὁμοῖους ῥήξαι φωνῶν: id est, Quare non antè quisquam ausus est tali malo coorto vocem rumpere. & ῥήξαι σιωπῆν. Oppian. li. 1. κωνη γει. Ἰππος ἐν ἰσμήνῃ ῥήξεν ποτὶ δεσμὰ σιωπῆς. id est, *Quoniam dam equus in pugna, interque arma, silentia rumpit.*

TH Y E S T E A S P R E C E S] diras preces, & execrationes, quales Thiestæ fuerunt in fratrem Atreum, quia illi Atreus filios eius trucidatos, & in frustra sectos, & coctos apposuerat. epist. de arte poet. *Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus.* qua de re sic M. Tullius lib. 1. Tuscul. quaest. *Execratur luculentis sanè versibus apud Ennium Thyestes primum, vt naufragio pereat Atreus. durum hoc sanè. talis enim interitus non est sine graui sensu.* Illa inania. *summis saxis fixus asperis Emisceratus latere pendens saxa spargens tabo, sanie, Et sanguine atro: Neque sepulcrum, quo recipiatur, habeat, portum corporis, vbi remissa humana vita corpus requiescat à malis.* Idem in L. Pisonem, *Thyestea ista execratio est, poete vulgi animos, non sapientum mouentis, vt Tu naufragio expulsus vsquam saxis fixus asperis, Et c. preces etiam Cæsar vsurpat pro execrationibus diris li. 6. de bello Gall. Catiuulcus rex dimidie partis Eburonum omnibus precibus detestatus Ambiorigē, qui eius consilij auctor fuisse, taxo se exanimauit.* sic Horat. infra faty. 6. lib. 2. *improbis urget Iratis precibus.* & supra Od. 28. lib. 1. *precibus non linguar inultis.* Græci ἀράς appellant. Eurip. Phœniss. Ἀράς ἀράται παῖσιν ἀνοσιώτατας.

VE N E N A M A G N. F A S, N E F A S Q V E.] hunc locum alij aliter, ego sic explico. Venena magnum fas, nefasque quidem conuertere possunt, atque ad eò conuertunt, ac peruertunt:

A sed humanam vicem conuertere , aut immutare non possunt. Venena confundunt quidem fas, & nefas, cum venefici fas violent: sed venenis non potest fors humanæ vitæ immutari. Itaque licet venenisiura omnia humana, ac diuina perfringatis: effugere tamen non poteritis, quin vestrorum maleficiorum pœnas detis, mortēque miserabili pereatis. Virgil. Georg. 1. *Quippe ubi fas ver sum, atque nefas.* Quod si quis dicat, hoc loquendi genus esse impeditum, & perplexum: ita locutus est & M. Tull. lib. 10. epist. ad Att. epist. 1. *Istum, qui filium Brundisium de pace misit, me legatum iri non arbitror.* & Plautus Amphitr. *Tue quiduis nuntiare, hanc nostram adire non sinam.* Nam sic Plauti versus explicandus est: *Tue quiduis nuntiare sinam, hanc nostram adire non sinam.* Sic & Demosth. *ὡς ἐὶ πῶν ὄν γέρον.* Ἄν δὲ ποιῶν λέγει πῶν κρατήσας πῶς ὄπλοισι, ἄλλως δ' ἔκ' ἐστὶ κολάσαι, ἔκ' ἐχέτε, οἶμα, πῶ ποιήσετε. Nam sic Demosth. explicandus. *ὄν κρατήσας πῶς ὄπλοισι, ὄβι κολάσαι, ἄλλως δ' ἔκ' ὄβι κολάσαι.* id est, quem vobis armis victum licet castigare, aliter autem castigare non licet. Cùm hæc scripsissem: atque edidissem, Turnebus collega meus, vir alioqui doctiss. à me dissentiens, sic hunc locum explicauit Aduersar. lib. 14. *In veneficijs quidem magna vis est: sed tantum profecto non possunt illa pro hominibus efficere, ut natura equi & iniuri, ut fas & nefas, ut ius & iniuria mutantur.* Hactenus ille. *Humanam vicem* scilicet interpretatur, humana vice, seu pro hominibus. in quo valde fallitur, & vehementer errat: & miror, hoc ei in mentem venire potuisse: neque eum adiuuat M. Tull. quem profert. adde quod sententia ex hac explicatione nascitur inepta, ac frigida, atque aded falsa. nam venena, seu venefici ac venefica suis veneficijs vertunt fas & nefas: quemadmodum scelerati & facinorosi, & iniusti, & intemperantes homines suis factis ac flagitijs fas & nefas miscent ac peruertunt. quod & Virgilius ipse confirmat illo, quem protuli, loco.

DIRIS AGAM VOS] diris precibus vos persequar: diras vobis precabor. Tibull. eleg. 7. li. 2. *Tunc tibi, lena precor diras: satis anxia viuas, Moverit è votis pars quotacumque Deos.*

C NOCTURN. OCCVRR. FVRROR.] sic minatur Didol. lib. 4. se mortuam, Æneam persecuturam. *sequar atris ignibus absens: Et, cùm frigida mors anima seduxerit artus, Omnibus umbra locis adero: dabis improbe pœnas.* sic Furius ille Heraclidæ apud M. Tull. de supplicijs, cùm moriendum iam sibi esse videret, dicebat, *non testium modo cateruas, cum res Verris ageretur, sed tum à Dijs manibus innocentium pœnas, sceleratorumq; Furias in eius iudicium esse venturas.* taleis in impios Furias immiti fingunt poëta. sic enim loquitur Orestes apud Eurip. in Oreste. *ὦ μάτηρ, ἰκετεύω σε: μὴ πῶσιέ μοι τὰς αἰματώσας, καὶ δρακοντώδεις κόρας.* Ἄντα γὰρ αὐταὶ πλησιοὶ θράσος σίμβ. O mater, obsecro te, ne mihi incute virgines istas facie cruenta, & draconibus implicatas. istæ enim, istæ in me irruunt. M. Tullius autem in oratione pro Rosc. Amerino, & in L. Pisonem, ait hæc esse à poëtis conficta, *reuera autem a sua quemque fraude, & suo ter-*

D *rore maxime vexari, à suis malis cogitationibus, conscientiaque animi terreri. Has esse impijs assiduas, domesticasque Furias, quæ dies, noctesque parentū pœnas ab impijs filijs repetunt.*

POST INSEP. MEMB. DIFFERENT] different. i. discerpent, dilacerabunt, diuersaferent, dissipabunt, vt infra Od. 10. *Fractisque remos differat.* ὄσα φορήσουσι. Aristoph. equitib. Διαφορήσασ', εἴπ' ἑβύσεις. i. differam te, si quid muties. Nihil autem fuit veteribus illis horribilius, quàm insepultum corpus canibus, atque auibus dilaniandum relinqui. Hoc minatur Hector, vt grauissimam pœnam, Troianis ignauis il. 6. *Ὁν δ' αὖ ἐξόν ἀπάνευθεν ἔων ἐπέρωθι νοήσω, Ἄντ' οἱ θάνατον μάλιστα μοι, ἔδέ νυ πῆγε Τρωπῶν τε, γωπαί τε πυρὸς κλέα χωσὶ θανόντα, Ἀλλὰ κινῆς ἐρύσει παρ' ἀστέος ἡμετέρου.* Quem autem ego longe à nauibus alibi videro, ibidem ei necem afferam, neque eum propinqui, neque propinqua mortuum comburent, sed canes ante urbem nostram dilacerabunt. Et idem Hector moriens il. 8. petit ab Achille in maximi beneficij loco, ne se canibus apud naueis dilacerandum præbeat: sed Troiam pretio accepto remittat, vt à viris, matronisque Troianis sepeliatur. Et Priamus il. 6. id vnum extimescens, ac detestās, audet per media Græcorum castra ad inimicissimum hominē Achillem supplex ire, ab eoque petere, vt filij corpus quamplurimis muneribus acceptis sibi reddat, sepeliendique potestatem faciat: & Elpenor ὄδυσσ. 11. vnus è socijs Vlyssis, qui, cùm potus in tabulato obdormisset, subitoque experrectus nō per scalas descendisset: sed è tecto delapsus sibi ceruices fregisset, orat Vlysses apud inferos, ne se insepultum, fletuque, ac lacrymis amicorum carentem, iacere patiatur, his verbis, *Μή μ' ἀκλαυτον, ἀθάπτον ἰὸν ὄπ' ἐν καταλείπης Νοσφιδίς, μήπι πθεῶν μιλύμα γένομαι.* Et Ajax apud Sophoclem iam iam sibi latus gladio perfossurus, Iouem orat, vt simul atque occubuerit, mittat ad se aliquē, qui suæ mortis nuntium ad Teucrum perferat, vt ab illo sepeliatur, neque à quopiam inimico prius conspectus, obijciatur canibus, atque auibus diripiendus. Aiæcis verba sunt hæc. *καὶ μὴ παρ' ἐχθρῶν ἦ καταπνεύθης παρ' ὀφθαλμοῦ καὶ παρ' ὀφθαλμοῦ ἦ ἔλωρ.* & Ariadna à Theseo relicta sic queritur apud Catull. carm. de Pelei & Thet. nupt. *Pro quo dilaceranda feris dabor, alitibusque Præda, nec iniecta tumulabor mortua arena.* Sic igitur hic puer prædicit fore, vt lupi, & aues rapaces harum veneficarum membra insepulta dilacerent, ac differant. hac eadem dere diximus nonnulla ad Od. 28. lib. 1.

E ESQVILINÆ ALITES] ita reperiscriptum in omnibus libris manuscriptis: neque assentior ijs, qui hoc loco legi volunt *Esquilinie.* nam ab Esquilij colle vrbis Romæ, dicuntur aues Esquilinæ, quæ in illo colle volitare solent. diphthongum autem sequente vocali non elidi non est nouum, vt dicemus ad Od. 11. huius lib. Iam verò quod ad primam syllabam attinet, ea constat ex e. vocali, non diphthongo æ. & ex s. consonante, non x. Atque hanc scripturam comprobant cùm antiqua matmora, tum manuscripti codices, vt omittam, quod apud Dionys. Halic. lib.

A 2. Ρώμ. ἀρχ. ita scriptum est hoc nomen ἐσκήλινος λόφος, & item alijs locis.

NEQVE HOC PARENTEIS (HEV) MI. s. v. p.] acerbum quidem, & luctuosum est parentibus, ipsos superstitis esse liberis? sed magnum tamen illis affert solatium, videre eos, quorum opera hi morte immatura interierint, quam acerbissimas pœnas persolvere. hoc igitur dicit puer. erunt quidem mihi parentes (quo nihil eis grauius accidere potest) superstitis: sed hoc solatio tamen suum luctum, mœrorumque lenient, ac leuabunt, quod vos infepultas, ac proiectas, à canibus, lupis, & auibus dilacerari videbunt. Sic M. Tullius lib. 5. Accusation. de Dextione quodam, cuius filium Verres necandum curarat. *Non ex libris estimatis tuis pecuniam domum, sed ex tua calamitate cineri atque ossibus filij sui solatium vult ali quod reportare. Hic iam grandis natu Eubulida hoc tantum exacta etate laboris, itinerisq; suscepit, non ut aliquid ex suis bonis recuperaret, sed, ut quibus oculis cruentas cervicis filij sui videret, iisdem te condemnatum videret.* Admonendus autem lector est, vocem parentis hoc loco non esse vocandi casus,

B quod putauit Porphyr. sed accusandi. Nam si vocandi casus esset, subintelligendum esset extrinsecus: vos, ut esset, vos effugeret: quod esset Horatio indignum, Nunc autem hoc posito, quod ita est, parentis superstitis, esse acculandi casus, nihil est difficultatis, nihilque subintelligendū. Quod autem addit interiectionem dolentis, heu, id eò pertinet, ut ostendat, casum parentibus esse abominandum, ipsos filijs esse superstitis. Nam contra assiduis precibus, & omnibus deos obsecrât, ut filij sibi sint superstitis. M. Tull. lib. 2. de natura deorum. *Nam qui totos dies precabantur, & immolabant, ut sui liberi sibi superstitis essent, superstitionis sunt appellati.* dictus autem superstitis à verbo supersum, quod super sit: & refertur ad alterū extinctum, & corruptum. Hor. lib. 2. Oda 2. *Illū aget penna metuente solui Fama superstitis.* li. 3. Od. 9. *Pro qua non metuam mori, Si parcent anime fata superstiti.* ibid. *Pro quo bis patiar mori, Si parcent puero fata superstiti.* & Oda 17. lib. 2. *Nec carnis æquè, nec superstitis Integer.* & Carm. sæcul. post epod. *Castus Enéas patriæ superstitis.*

IN MALEDICVM,

Ode 6.

QVID immerenteis hospites vexas
canis,

Ignauus aduersum lupos?

Quin huc inaneis, si potes, vertis minas:

Et me remorsurum petis?

Nā, qualis aut Molossus, aut fulus Lacō,

Amica vis pastoribus,

Agam per altas aure sublata niueis,

Quæcumque præcedet fera.

Tu, cùm timenda voce complesti nemus: D

Proiectum odoraris cibum.

Caue: caue. namq; in malos asperrimus

Parata tollo cornua:

Qualis Lycambæ spretus infido gener,

Aut acer hostis Bupalò.

An, si quis atro dente me petiuerit,

Inultus ut, flebo, puer?

IMMERENTEIS] immeritos, nihil commertitos. Aiunt quidam, Horatium inuehi in quendam Cassium Seuerum, poetam maledicum & petulantem.

CANIS] latrator, malédicé. Marcus Tull. in oratione pro Roscio Amerino, accusatores cum anseribus, & canibus comparat: *alios enim esse, qui clamare possunt tantum, non etiam nocere: alios, qui latrare, & mordere possunt.* illos anseribus: hos canibus esse simileis. eadem ratione maledicos homines, canes appellare licet. Itaque Menæchm^o ille apud Plautum, Hecubam eò canem ait cœptā esse appellari, quod, quemcumque aspexerat, in eum omnia mala ingerebat. Præterea canes dicuntur, qui sunt impudentes. Hom. il. A. *Εξ αὐτῶν ἐφυγες θάνατον κύνων.* id est, nunc quidem mortem effugisti canis. Ex quo κνωπῆς, qui oculis est caninis, id est, impudentibus, vox eidem vsitatiss. Obseruatione autem dignum est, Horatium, hunc maledicum siue Cassium, siue quem alium, cum cane ignauo, imbelli, & nullius animi: se, cum cane strenuo, valido, & genoroso comparare.

LVPPOS] eos, qui remordere possunt.

MOLOSSVS.] canis magnus, & procer^o, quales nascuntur in Epito. infra sat. 6. lib. 2. *simul domus alta Molossis Personuit canibus.* Lucret. lib. 5. *Irritata canum cùm primum magna Molossium Mollia ricta tremunt duros nudantia dentes.* Virg. Georg. 3. *Veloces Sparta catulos, acremque Molossium Pasce sero pingui.*

LACON] canis Laconicus, seu Lacedæmonius. Virg. Amyclæum nominat Georg. 3. *Armæque, Amyclæumque canem, Cressamque pharetram.*

AMICA VIS PASTORIBVS] φίλη, amans pastorū, vel cara pastoribus. Theocrit. *εἰδ. ε. κωίκα φιλοπόμῳιον* dicit, id est, canem amicum gregi.

AGAM] persequar, vrgebo, ἐπιζῶ, ἐλάσσω, διώζω. ut Virg. Æn. 7. de canibus. *Ut ceruum ardentis agerent.* Oda sequ. *Acerba fata Romanos agunt.* epist. ad August. *Nauem agere.*

QUÆCUNQVE PRÆC. FERA] quisquis erit petulans, contumeliosus, & maledicus. Preclare ille, quisquis fuit, qui in cicuribus & domesticis animalibus, assentatorem: in feris, maledicum & obrectatorem, pessimum esse dixit.

TV, CUM TIMENDA VOCE, &c.] tu posteaquam diu, multumq; latrasti, cibo tibi oblato nareis admoues, & tum latrare desinis. al legoria est. significat enim, hunc lingua promptum esse, vocèque admodum valere: sed re & fa-

ctis

A Et signatum: quippe qui maledicat, ut pretium accipiat: quo ei oblato, taceat.

QUALIS LYCAMPÆ SPR.] id est, qualis Archilochus: qui Lycamben socerum propterea, quòd ille filiam suam sibi iam desponsam mutata voluntate se daturum negarat, tam maledicis, & contumeliosis versibus insectatus est, ut illum ægritudini animi remedium suspèdio querere cõgerit, atque ad idem mortis genus sponsam quoque suam adegerit. infr. epist. ad Mæcen. 3. lib. 1. *Nec socerum querit, quem versibus oblinat atris, Nec sponsa laqueum fama so carmine nectit.* & in epist. de arte poët. Archilochum proprio rabies armanit iambo.

AVT ACER HOST. BVPA LO] Hipponax poeta iamborum itẽ scriptor, Archilochi ætate posterior: qui, ut tradit Dionys. Halicarn. trimetrum Archilochium de industria in scazontem inflexit, ut vehementius feriret. M. Tull. li. 7. epist. de Tigellio. *eumque addictum iam tum pu to Calui Licinij Hipponacteo praconio.* Idem lib. 3. de nat. deor. *Neque enim quem Hipponactis iambus laferat, aut quierat Archilochi versu vulneratus, a deo immissum dolorem, non conceptum a seipso, continebat, &c.* Hipponacti (inquit Plinius lib. 36. cap. 5.) *notabilis fœditus vultus erat. quam obrem imaginem eius lascivia iocorum Bupalus, & Anthermius sculptores fratres proposuere ridendi oculis. Quod Hipponax indignatus am aritudinem carminum destrinxit in tantum, ut credantur aliquibus ad laqueum eos compulisse: quod falsum est. complura enim in finitimis insulis simulacra postea fecere, sicut in Delo, quibus subiecerunt carmen, non vitibus tantum censeri Chium, sed & operibus Anthermi filiorum.* Bupalus autem legendum esse, non Bubalo, & libri ferè omnes veteres fidem faciunt, & illa declarant, quæ exstant lib. 3. epigr. Græc. in Hippon. *ὠξείρα, φεύγε τὸν χαλαρὴν τῆ φων, τὸν φρικτὸν Ἰωνίων αἰκας. ἔπι χ' ἀ πύρα Ἰαμβιάζει Βυπαλειὸν ἐς εὐχρος,* &c. id est, ô hospes, fuge Hipponactis sepulcrum horrendum, verbo rum grandine refertum: cuius etiam cinis iambos intorquet in odium Bupali.

C **INVLTVS VT, FLEBO PVER?**] frequens est his generibus loquendi Homerus, non me ter rebis, ut puerum. non te extimescam, ut puer. vno contenti erimus exemplo. Hector Achilli *ἰλιάδ. ψ. Πηλεΐδην, μὴ δὴ μ' ἐπέσειγε νηπιὸν ὄος, ἔλπιθ δειδύξεσθαι,* id est, Pelide, ne spera te mihi, ut puero, terrorem incullurum. sicigitur Horatius hoc loco. an, si quis mihi maledixerit, confugiam ad fletum, & lacrymas inultus, ut puer, qui dolorem suum nulla alia ratione vlcisfi potest? minime verò.

IN BELLVM CIVILE
gestum hinc Bruto & Cassio, il-
linc Octauiano, M. Antonio,
M. Lepido ducibus.

Ode 7.

Q Vò, quò scelesti ruitis? aut cur dex-
teris

*Aptantur enses cõditi?
Parùmne campis, atque Neptuno super
Fusum est Latini sanguinis,
Non, ut superbas inuidæ Karthaginis
Romanus arceis vreret:
Intactus aut Britannus ut descenderet
Sacra catenatus via:
Sed ut, secundum vota Parthorum, sua
Vrbs hæc periret dextera?
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus
Vmqum, nisi in dispar genus.
Furõrne cæcus, an rapit vis acrior?
An culpa? responsum date.
Tacent: & ora pallor albus inficit:
Mentèsque percussa stupent.
Sic est. acerba fata Romanos agunt,
Scelusque fraternæ necis,
Ut immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.*

SCELESTI] impij, qui bellum ciuile medite-
mini: in quo ciuem à ciue interfici necesse est.

AVT CUR DEXTERIS, &c.] cur enses va-
gina tecti nudantur, ut destringuntur in ciueis?

NON, UT SUPERBAS, &c.] non ut Roma-
nus miles Karthaginem, quæ de imperio cum po-
pulo Rom. bello ancipiti diu decertauit, seu (ut
ait Paterculus priore libro) quæ imperij Ro. diu
æmula fuit, euerteret, atque incenderet, neque
ut Britanni nondum bello laceffiti, aut nondum
domiti, vincti per triumphum ducerentur: sed ut
Roma sua manu labefactata concideret.

DESCENDERET] erat enim via Sacra decli-
uis à Carinis ad forum: deinde accliuis ad Capito-
lium M. Tull. lib. 4. epist. ad Att. *Itaque a. d. ter-
tium Id. Nouemb. cum sacra via descenderem, inse-
cutus est me.*

SACRA VIA] suprâ Oda 4. *sacram metiente
te viam.* & Sat. 9. lib. 1. *Ibam forte via sacra, sicut
meus est mos, &c.*

VOTA] optata, ut Sat. 6. lib. 2. *Hoc erat in
votis.* epist. de arte poët. *voti sententia compos.* &
in respons. Canid. Od. 17. infrâ. *Si tardiora fata
te votis manent?*

NISI IN DISPAR GENVS] sic habent li-
bri complures manuscripti. alij, *feris*: quod si cui
placebit magis, cohærebit cum voce *leonibus*. re-
peri & in vno codice impresso quidem illo, sed in
quo inerat optimæ notæ ascriptæ ab Ioanne Mo-
rello, viro nobili, & in primis docto, quas dice-
bat se ex Gulielmi Pelislerij, eruditissimi viri, e-
pisc.

A pisc. Mompess. codice manu scripto descripsisse: In illo igitur codice ascriptum reperi, *ni in dispares feras*. quæ scriptura si est antiqua, nulla, meo quidem iudicio, ei est anteponenda.

FVRORNE CÆCVS] infaniæ vos agit præcipiteis, an vis aliqua maior, nempe θεὸς βία, seu θεοβλαβεία, seu θεόπεμπλος συμφορὰ, an culpa?

ET ORA PALLOR ALBVS, &c.] Virgilius Æneid. 4. *Hæc effata silet, pallor simul occupat ora.*

MENTESQVE PERC. STVP.] conscientia sceleris obstuperunt. Hom. ὀδ. ω. Τέκνον ἐμὸν, θυμὸς μοι ἐνὶ στήθεσσι πέθειται. percellere autem est ita commouere, ut prouas ac prosternas: peruertere, euertere. infra Od. II. *Amore percussus graui.*

SCELVSQVE FRATERNA NECIS] vult bella ciuilia ex scelere Romuli, qui fratrem Remum interfecit, à Dijs immortalibus in Romanos esse immissa, atq; inuecta. Virg. Georg. I. refert accepta periurio Laomedontis, *satis iam pridem sanguine nostro Laomedontæa luimus periuria gentis.*

VT IMMERENTIS] Posteaquam Remus immeritò, & iniuria à fratre Romulo interfectus est.

B SACER] perniciosus, execrabilis, ut supra *facrum Ilium* dixit Od. 19. lib. 3. (quamquam mihi magis placet, ideò sacrum dici, vel quia Troiana mœnia à Dijs structa sunt: vel quia vrbes omnes, sacrae sunt.) & Catull. ad Virronem, *Si cui, Virro, homini sacer alarum obstitit hircus, &c.*

IN ANVM LIBIDINOSAM. Ode 8.

Rogare longo putidam te seculo,
Virgis quid eneruet meas?

Cùm sit tibi dens ater: & rugis vetus
Frontem senectus exaret:

Hiætque turpis inter aridas nateis

C Podex, velut cruda bouis?

Sed incitat me pectus, & mammae putres,

Equina quales vbera:

Ventèrque mollis, & femur tumentibus

Exile iuris additum.

Esto beata: funus, atque imagines

Ducant triumphales tuum:

Nec sit marita, quæ rotundioribus

Onusta bacis ambulet.

Quid, quòd libelli Stoici inter Sericos

Iacere puluillos amant?

Illitteratum minus nerui rigent?

Minusve languet fascinum,

Quod ut superbo prouoces ab inguine,
Ore allaborandum est tibi?

ROGARE, &c.] Præcisio est, qua utimur in indignationibus. subaudiendum enim, verumne est? oportetne: ferendumne est? aut similia. sic in frà Saty. 4. lib. 2. *Tén lapides Parios lutulenta rade repalma?* Cic. pro Rosc. Amerino, *Essene quemquam tanta audacia præditum?* Idem Philip. 14. *quemquamne fuisse tam sceleratum, qui hæc fingeret?* Lucret. lib. 2. princ. *O miseris [al. cæcis] hominum mentis, o pectora cæca: Qualibus in tenebris vite, quantisque periculis, Degitur hoc cui, quodcumque est. nonne videre, Nil aliud sibi naturam latrare, nisi ut cum [al. cui, seu quoi] Corpore seiunctus dolor absit, mente fruatur Incundo sensu, cura semota, [al. semota] metuque?* Terentius in Andria, *Nihilne esse proprium cuiquam?* Idem in Phormione, *Tantane affectum hominem quemquam esse audacia?* Iterum Horatius Satyra 8. lib. secundi. *Téne, ut ego accipiar lautè, torquerier omni Sollicitudine districtum?* sic Aristoph. in Pluto, *πὸ γὰρ ἀνιπλέγειν πομπῶν ὑμᾶς, ὡς ὁ πάντ' ἐς ἀγαθὸν ὑμῶν ἔσται τὴν πνίαν,* Cōtrà dicere vos audere, quin omnia bona vobis à paupertate proficiscantur? vbi tale quiddam subaudiri annotat scholiastes, *πῶς, ἀν' ἀκέρων ἀνάγειτε?* vel, *πῶς ἔτι αὐτὸν εἶναι φορπικόν?* id est, quis patienter audiat? vel, nonne sit graue & insolens dictu?

LONGO PUTIDAM TE SÆC.] longa ætate. ὑπερβολή. nam cum ætas, triginta: seculum, centum annorum spatio terminetur, vix credibile est hæc mulierem tam diu vixisse. Aiunt autem significari ac describi Gratidiam, quam acerrimo odio persequeretur Horatius, quamque nomine mutato alibi Canidiam appellat.

ENERVET] infirmet, frangat, ad Venerem ineptas reddat?

CUM SIT TIBI DENS ATER] sup. Oda 8. lib. 2. *Dente si nigro fieres, vel vno Turpior vngui* M. Tull. in Pison. *dentes putridi.*

ET RUGIS VETUS FRONT. SENECTVS] & cum senectus frontem tibi rugosam effecerit? frons exarata rugosa est intelligenda per tralationem. Mulier quædam Veneta, anus, cum essem Venetijs, mirarèrque eius cutem nitidam, facièmque omnium rugarum expertem, multis à me precibus obsecrata, ut mihi nitoris illius, & laurois causam aperiret, dixit, se vnguento amygdalino, ex amygdalis amaris confecto, cui adiectum esset aliquantum mellis, cum radice lilij, & cera siue candida, siue flaua, omneis rugas & oris, & totius corporis absterxisse.

HIETQVE TURPIS INTER] & cum tibi sit podex ita hiulus, & patens, ut podex cruda bouis, id est, quæ cruditate laborat, quæ cibum non concoquit, ideòque cibum non continet, sed crudum eijcit. inest autem fortasse flagitiosa in his verbis obscæritas. significat enim hanc vetulam esse εὐρύστροφον.

SED INCITAT ME PECTVS, &c.] amara ironia est, hoc modo, Sed debent me pectus aridum, & mammae pendulae, & flaccidae, putres-

B que,

A que, & venter mollis ad Venerem incitare. Hoc autem mammarum vitium emendare potest edera, siue cruda, modò contusa, atque ita mammis admota: siue in vino rubro incocta vsque eò, vt parum liquoris superfit: & item cum illo reliquo exiguo liquore admota. Verùm huius incommodi muliebris remedium longè certissimū, ac probatissimum est, squatina piscis, mulieris mammis impositus. à quo narrauit mihi iuueni Rondeletus natu iam grandis, cum vnà essemus in comitatu Francisci Turnonij Cardinalis, mammas pendulas & languidas adèdè contrahi & constringi, vt virginalium mammarum similitudinem gerant. Quin (vt idem mihi cōfirmavit) siqua mulier habeat ficum, & rimam illam pudendam nimis latam & patentem vel natura, vel multo partu, aut etiam concubitu, hic piscis admotus speculuncam illam immanem ita constringet & angustam reddet, vt puellæ nondum viro maturæ rimula videatur.

E QVINA QVALES VBERA] id est, mammæ putres & pendulæ, tales, qualia sunt equina vbera. sic enim loquuntur Latini. At Horatius Græcorum morem loquendi secutus est, apud quos id prouocabulum, quod referendi vim habet, cum eo nomine, quod antecedit, congruere solet, nulla habita eius, quod sequitur, ratione: vt Platon lib. nono de rep. in princip. *τὸ δὲ ἐνδεδῶς, ἐχρονος, ἀσπαρσέπειά τε καὶ ἰχθυοειδὲς, ἢ ἰχθυοειδὲς.* sic L. Luceius M. Tull. Ciceroni lib. 5. epist. *si similitudine delectaris, cum scribas, & aliquid agas eorum, quorum consuesti, gaudeo.*

ET FEMUR TVMENTIB. &c.] femur exile cum suris tumidis, vel tabem, vel aquam intercutem, vel languorem totius corporis, & ἀσπιδίαν, vel similem aliquem morbum significat.

ESTO BEATA: FVN. ATQVE] concessio est. esto quantumuis diues, & nobilis: imagines in funere tuo circumlate antiquitatem tui generis declarent. solebant. n. in pompa funebri maiorum imagines, præsertim eorum, qui triumphassent, & res præclaras gessissent, præferri. M. Tull. de orat. 2. *Quid illam anum (Iuniam, quæ effertur) patri nuntiare vis tuo? quid illis omnibus, quorum imagines duci vides? quid maioribus tuis?*

ROTUNDIORIBVS] rotunditas vniones cōmendat, vt & candor, & magnitudo, & læuor, vt scribit Plin. lib. 9. cap. 35. Quare si per bacas vniones significat, cur *rotundioribus* dicat, apparet: sin alias gemmas intelligat, obscurum est.

BACIS] gemmis, lapillis. sat. 3. lib. 2. *aceto Diluit insignem bacam.*

AMANT?] solent, vt supra Od. 3. lib. 2. *Vmbra hospitalem consociare amant.* Quid, quòd inter tuos puluillos molles, & delicatos, philosophorum libros eorum, quorum disciplina seuerissima est, adhibere, & ostentare soles?

ILLITTER. NUM MIN. NERVI RIGENT?] num mentulæ minus arriguntur, si sunt ineruditæ? num mentulæ sine litteris nō arriguntur? Amicus & collega meus totum hunc locum sic explicandum putabat. Libelli Stoici cupiunt versari inter puluillos molles & delicatos, ergo

multò magis Epicurèi. Cùm igitur ego sim Epicurèus, & doctus, existimare debes me multo fastidiosiore amatorem esse, quàm Stoicum aliquem. Quare alius tibi amator quærendus est, isque indoctus atque illitteratus. nam mentulæ illitteratæ, non minus arriguntur, quàm litteratæ. Sic ille. Sed hæc explicatio ita aliena & à verbis, & à sensu Horatij est, vt seipsa refellat: mirorque eam homini illi doctissimo venire vquam in mentem potuisse.

MINVSVE LANGVET FASCIN. &c.] hic versiculus coniungendus est cum duobus, qui deinceps sequuntur, & interrogationis nota ei appositæ, ad finem vltimi transferenda. Sed mihi prius exorandæ sunt aures verecūdiore, vt mihi ignoscant, si, dum huiusmodi locos explico, verbis fastigiosis, & obscænis vtar. nam vel intacti erant mihi relinquendi: vel, si sententiam verborum exprimere meæ partes erant, id commodè facere sine verborum turpitudine non poteram. *fascinæ* igitur hoc loco mentulam significat, vt in Priapèis, *Pedicabere fascino pedali:* Cuius rei hæc ratio est. mentulæ species è collo puerorum suspensa, aspicientibus risum mouet: atque iccirco fascinum, & fascinantium inuidiam depellere, aut placare existimabatur. Nam quæ ridicula, & subturpia sunt, fascinationib⁹ remedio sunt. Et Varro lib. 5. de lingua Latina, testatur, *collo pueri rem turpiculam suspendi solitam, ne quid obesset, bonæ scæne causa.* Idem eodem libro ea remedia, *proëbra* dicta esse docet, seu *proëbra* à prohibendo: & itè Festus: quæ Græci ἀλεξίγυγα appellant. significat autem, hanc anum ita esse deformem, vietam, rugosam, putidam, vt ad eam nemo arrigere possit, nisi ea mentulam languidam, & iacentem ore excuscit. hæc igitur erit sententia, Mentula, quam tu turpissimè ore & lingua mulcendo excitas, & erigis, minùsne iccirco læguida est, quòd ore tuo prouocata arrigitur? profectò nihilominus languida est. nam quantumuis licet ore obscænissimo, atq; impurissimo eam prouoces, tandiu stat, quamdiu eam permulces, & lingis: simulatque verò desisti mulcere, & cùm primùm tuam libidinem explere conaris, concidit, ventris tui molitudine, femorum exilitate, frontis rugis, reliqua denique totius corporis deformitate offensa, debilitata, atque eneruata. Quidam tamen per os vocem blandam intelligunt: & proferunt illud Iuuenalis. *Vox blanda & nequam digitos habet.* significat igitur, hanc anum nullis neque blandimentis, neque delinimentis assequi posse, vt ametur, aut eius amplexus expetatur, propterea quòd anus est. Huc pertinent Afranij versus, *Si possent homines delinimentis capi, Omnes haberent nunc amatores anus. Etas & corpus tenerum, & morigeratio, Hæc sunt venena formosarum mulierum. Mala atas nulla delinimenta inuenit.*

SUPERBO] fastidioso: quia te fastidit, atque aspernatur.

ORE ALLABORAND. EST TIBI?] ore tibi præterea laborandum est? ore tibi permulcenda & adiuuanda mentula est?

AD

A AD C. CILNIVM MÆ-
cenatem. Ode 9.

Metire nobis Cacubum.
Curam, metúmque; Casaris rerum iuuat
Dulci Lyæo soluere.

Præsentit voluptatem, quam percipiet, cum
Augustus de Antonio, & Cleopatra
triumphumaget.

Quando repostum Cacubum ad festas
dapes,

Victore latus Casare,
Tecum sub alta (sic Ioui gratum) domo,
Beate Macenas, bibam,
Sonante mistum tibijs carmen lyra,
Hac Dorium, illis Barbarum?

Vt nuper, actus cum freto Neptunius,
Dux fugit vstis nauibus,
Minatus urbi vincla, quæ detraxerat

B Seruis amicus perfidis.
Romanus (eheu, posteri negabitis),
Emancipatus femina,
Fert vallū, & arma miles: & spadonibus
Seruire rugosis potest:
Interque signa turpe militaria
Solaspicit conopeum,
Ad hunc frementeis verterunt bis mil-
le equos

Galli canentes Casarem:
Hostiliūmque nauium in portu latent
Puppes sinistrorsum cita.

Io triumphe, tu moraris aureos

C Currus, & intactas boues.
Io triumphe, nec Iugurthino parem
Bello reportasti ducem,
Neq; Africano: cui super Karthaginem
Virtus sepulcrum condidit.

Terra, marique victus hostis, Punico
Lugubre mutauit sagum.

Aut ille centū nobilem Cretam urbibus
Ventis iturus non suis,

Exercitatas aut petit Syrteis Noto:
Aut fertur incerto mari.

Capaciores affer huc, puer, scyphos,
Et Chia vina, aut Lesbica:

Vel, quod fluentem nauis coërceat,

REPOSTVM] repositum, reconditum, vt Od.
28. lib. 3. *promere reconditum Lyde strenna Cacubū.*

VICTORE LÆTVS CÆSARE] in præ-
lio nauali aduersus Anton. & Cleop.

SUB ALTA DOMO] δώματ' ἐν ὑποπόρρω, in alta
domo: vel sub tecto alta domus.

SONANTE MISTVM TIBIJS] sic Od. 1.
lib. 4. *lyrag, & Berecynthie Delectabere tibijs Mi-
stis carminibus, non sine fistula.* & Od. 19. lib. 3. *cur
Berecynthie Cessant flamina tibijs?* Cod. Faern. &
vnus Vatic. habet, *Sonante mixtis tibijs carm. &c.*
quæ scriptura mihi non displicet.

HAC DORIVM, ILLIS BARBARVM]
lyra sonante carmen Dorium, tibijs barbarum.
Per barbarum autem vel Phrygius modus, vel
Lydius significatur, licet aliter dicat Glareanus.
Nam Atheneus lib. 14. tradit ex Heraclida Pontico
lib. 3. de musica, quemadmodum tria totius
Græciæ genera sunt, nempe Dores, Æoles, Iones:
ita tres harmonias esse duntaxat, Doriam
feu Doricam, Æoliam, Ioniam: Phrygiam autē,
& Lydiam à barbaris, qui Pelopem in Pelopone-
sum venientem secuti sunt, manauisse. Ac Dotia
quidem grauior, virilior, seuerior, & pene dicam,
tristior fuit: cui non admodum dissimilis erat Io-
nia antiqua, quæ degenerauit postea, à barbaris
mutata & corrupta. Æolia veitò remissior, hilari-
or, laxior, mollior denique, & ad res amatorias
aptior habebatur. Sed præstat hac de re ipsa He-
raclida verba ascribere: *Ἀρμονίας γὰρ εἶναι τρεῖς. ποῖα
γὰρ καὶ γενέσθαι Ἑλλήνων γένη, Δωριεῖς, Αἰολεῖς, Ἴωνες. Οὐ
μικρὰς οὐδ' ὄσσης διαφορὰς ἐν τοῖς τούτων ἤθεσι, Λακεδαιμόνιοι
μάλιστα τῶν ἄλλων Δωριέων τὰ πάρεα διαφυλάττουσι.* id
est, Harmonias enim esse tres. Tria enim etiam
fuisse Græcorum genera, Dores, Æoles, Iones.
Cum igitur non parua inest in horum moribus
differentia, Lacedæmonij maximè aliorum Do-
rum patrium morem conseruant. Lucianus quo-
que in Harmonide his consertanea scribit, *καὶ ἐ-
κείνης ἀρμονίας διαφυλάττειν τὸ ἴδιον, τῆς φρυγίας τὸ ἔθεον ἢ Δι-
δας τὸ βακχικόν, ἢ Δωριεῖς τὸ σεμνόν, ἢ Ἴωνικὴς τὸ γλαφυρόν.*
id est, & quod cuiusq; harmoniæ proprium est,
seruare: Phrygiæ, concitationem, & furoris diui-
ni similitudinem quandam: Lydiæ, agitationem
Bacchicam: Doriæ, grauitatem seueritatis plenā:
Ionicæ, hilaritatem lepidam, & concinnam. &
Aristoteles lib. 8. de rep. eo loco, vbi de harmo-
niarum dissimilitudine disputat, ostendens ex dif-
similibus cantibus aliter atque aliter affici audito-
res, Doriam Harmoniam solam ex omnibus aut
moderatos, sedatos, temperatos affectus in ani-
mis auditorum ingenerare. Verba Aristot. sunt
hæc, *Εὐθύς γὰρ ἢ τῶν ἀρμονιῶν διέστηκε φύσις, ὥστε ἀκούοντες
ἄλλως διαπέθεσθαι, &c.* In eodem libro Phrygiam
harmoniam ait non rectè à Socrate esse relictam
acretentam cum Doria, præsertim cum ex orga-
nis tibijs reiecerit. habet (inquit Aristotel.) ean-
dem

A dem vim in vocibus Phrygia harmonia, quam tibia in organis. Nam vtraque ad animos concitan- dos & permouendos valet. Sed plura de his lege apud Platonem lib. 3. de rep. & apud Aristot. lib. 8. Barbarum autem interdum idem valere, quod Phrygium, declarant exempla ex bonis scriptori- bus: Horat. epist. 2. lib. 1. *Gracia barbaria lento col- lisa duello. Barbaria*, id est, Phrygia: & Virg. lib. 1. Aeneid. *Barbarico postes auro, spoliisque superbi: Barbarico*, id est, Phrygio.

A C T V S] fugatus, *δραχθείς*. agere enim inter- dum valet inlequi, *δράκω*, vt sup. Od. 6. *Agam- per alias aures (ublata niueis, quemadmodum (in- quit) nuper fecimus cum victus est Sext. Pom- peius in freto Siciliensi. nempe ante pugna A- etiacam.*

N E P T V N I V S D V X] Sext. Pompeius Magni filius, qui se Neptuni filium prædicabat.

M I N A T V S V R B I V I N C L A] minatus ciui- bus Rom. seruitutem, quam seruis & fugitiuis demerat. sup. Od. 4. *Contra latrones, atque serui- lem manum.*

R O M A N V S] nunc credit ad victoriam Aetiac. spe præceptam, & ad Anton.

E H E V, P O S T E R I N E G A B I T I S] ne- gabitis vniquam factum esse, vt incredibile quid- dam, & à ciuis Romani ingenio, atque indole a- lienum.

E M A N C I P A T V S] Antonius traditus fami- nae Cleopatrae. Emancipatus, id est, potestati permissus, & pæne dicam, in manum datus. E- mancipare enim non est id propriè, quod qui- dam & litterarum, & iuris ciuilibus imperiti existi- mant, patria potestate liberare. Nam quamuis hoc quoque significet, non est tamen hæc pro- pria huius verbi significatio: sed tralata, & ex si- mulata illa, seu (vt loquuntur) imaginaria vendi- tione, quæ in emancipationibus intercedebat, na- ta. mancipare enim dicebatur emtor, id est, qua- si manu capere: emancipare venditor, id est, è ma- nu dimittere, & alteri tradere. Sic Plautus in Bac- chid. *nunc mulier tibi me emancipo: tuus sum, tibi operam do.* M. Tull. in Catone maiore. *ita sene- ctus honesta est, si se ipsa defendit. si ius suum retinet, si nemini emancipata est.* sic enim legit Nonius Marcellus, non vt vulgò, *mancipata.* & lib. 1. de finibus, *Quid L. Torquatus, is qui consulcum Cn. Octauio fuit: cum illam seueritatem in eo filio adhi- buit, quam in adoptionem D. Silano emancipauerat, &c.* & Philipp. 2. *tum iste venditum, atque emanci- patum tribunatum consilijs vestris opposuit.* Rectè igitur Festus, *Emancipati duobus modis intelligun- tur, aut ij, qui ex patris iure exierunt, aut ij, qui alio- rum sunt dominij: quorum vtrumque sit emancipa- tione, id est (vt ego interpretor) traditione.*

F E R T V A L L V M] miles Romanus, vt intelli- gamus quantum intersit inter disciplinam milita- rem hodiernam, & veterem illam Romanam, fe- rebat pl⁹ dimidiati mensis cibaria, ferebat si quid ad vsum vellet, ferebat vallum, vt scribit M. Tull. Tuscul. 2. *nam scutum, gladium, galeam, in onere nostri milites non plus numerant (inquit idè) quam humeros, lacertos, manus. arma enim, membra mi-*

D *litis esse dicunt.* sed hæc sub imperio faminae per- ferre turpe est.

S P A D O N I E V S S E R V I R E R V G O S I S] qui erant in comitatu Cleopatrae. sup. Od. 37. lib. 1. *Cõtaminato cum grege turpium Morbo virorũ. Pro- pert. lib. 3. Et famulos inter semina trita suos.*

C O N O P E V M] *κονοπέων* nominant Græci ve- lum ad culices excludendos, atque arcendos cõ- paratum: quos illi *κονοπέας* dicunt. Quòd autem syllaba huius nominis ea, quæ est vltimæ proxi- ma, corripitur ab Horatio, & item à Propertio lib. quem modò commemoravi, *Fædaque Tar- peio conopea tendere saxo*, id minus est vsitatum. Nam diphthongus Græca *es* fere semper à Latinis vertitur in *i* aut *e* longa, vt cichorèa, chorèa, A- lexandrèa, siue Alexandria. Sed cur turpe cono- peum? quia molle, & delicatum, & thalamis ap- tum, non castris, aut militiæ: neq; Romanæ gra- uitati, ac disciplinæ decòrum.

A D H V N C] Antonium. Iam hoc totum, *ad hunc verterunt*, idem valet, quod, huic aduersi fue- runt, seu constiterunt: huic aduersati sunt: ab An- tonio desciscentes ad Cæsarem transfugerunt: & ita, cum Cæsare stantes, equos in Antonium ver- terunt. Nam nomen *aduersus* ex præposit. ad, & vertendo factum est. vnde *venti aduersi, fortuna aduersa, prælium aduersum: & aduersi hostes*, qui ter- ga non vertunt, & *aduersæ naues*, quæ proram ha- bêt obuersam, seu aduersam. Cæsar lib. 3. de bel- lo Gall. *circiter cccxx. naues eorum paratissimæ, at- que omni genere armorum ornatiiss. è portu profecta, nostris aduersa constiterunt.* Contra *aueri*, qui ter- ga vertunt. Idem lib. 1. de bell. Gall. *cum ab hora septima ad vespertinum pugnatum sit, auersum hostem nemo videre potuit.*

F R E M E N T E I S] vsitatum equorum epithe- tum. sic suprà Od. 14. lib. 4. *Et frementem Mittere equum medios per igneis.* Virg. Georg. 1. *inque, ô, cui prima frementem Fudit equum magno Tellus per- cussa tridenti, Neptune, &c.*

G A L L I] proinde ac si diceret: Galli Antoniũ reliquerunt, atque ad Cæsarem transfugerunt: Romani autem spadonibus Ægyptijs seruire ma- luerunt. Fortasse significat Gallos equites Amyn- tæ, aut Deiotari, qui ambo ab Antonio ad Cæsa- rem transfugerunt: quod cõfirmare possum Plu- tarchi, & Dionis, & aliorũ testimonio. Iam quòd equites commemorat, cum agatur de pugna na- uali, notum est ex Plutarcho, alijsque, Cæsari, & Antonio eodè tẽpore, quo classes erant ad pugna- naualem paratæ, fuisse etiam in terra, & in littore exercitus aduersarios, pedestres & equestres.

H O S T I L I V M Q V E N A V I V M] & ho- stiliu nauium puppes, id est, naues hostiles: vel propriè posteriores nauium partes, fugam & Ale- xandriam spectantes, in portu delitescunt. *citæ* ha- bent omnes libri manu scripti: quod nomen alijs interpretantur, ad fugam paratæ, & expeditæ: ad fugiendum, quàm ad pugandum aut vincendum paratiores. quam sententiã confirmat Plutarch. in Antonio, his verbis, de Cleopatra loquens. *ἤδη πρὸς φυγὴν ὁρῶσα, καὶ πνευμένη πρὸς ἑαυτὴν ἔχουσα ὅτι πρὸς τὸ νικεῖν ἔσται χησίματα, ἀλλ' ὁδὸν ἀπειροῦ ῥᾶστα τὰς ἀπαραμύ-*

A *παραγμάτων ἀπολλυμένων*, id est, iam fugam spectans, & res suas ita instruens & adornans, non ut ad vincendum essent accommodatæ, & vtilis, sed quo modo rebus perditis facillimè se reciperet. alij simpliciter, celeres, ut Homer. & ceteri Græci θοὰς νῆας dicunt. sed nonnulli *σιτῆ* legunt, & ita habet quidam lib. typis excusi, ut intelligamus Cleopatras nauis LX. post finistrum cornu collocatas: cui præerat Cælius.

IO TRIUMPHÆ, TV MOR.] id est, tu nimis tardus es: currus ipsi triumphales parati sunt, tu eis in mora es. Erat autem *Io triumphæ* vox militum Imperatorem triumphantem prosequentium. quod declarat T. Liuius lib. 45. his verbis, *Militum quidem propria est causa: qui & ipsi laureati, & quisque donis, quibus donati sunt, insignes, triumphum nomine cient.* & Varro lib. 5. deling. Lat. *Triumphare appellatum, quod cum imperatore redeuntes milites clamitant per urbem in Capitolium eunte, Io triumphæ.*

AVREOS CVRRVS] aureos fuisse triumphantium imperatorum Ro. currus docet Philostratus in vita Dionis, his verbis: *Τραϊανὸς χρυῖ ἀντοκράτωρ αὐαθέμενος ἀντὶν ὅτι τῆς Ρώμης ἐς τὴν χροσὴν ἀμαξάν, ἐφ' ἣ οἱ βασιλεῖς τὰς οὐκ ἅλων πολέμων πομπὰς πεμπύουσιν, ἐκεχε θαμὰ ὀπισθρόμενος πρὸς τὸν δῖονα, πὶ μὲν λέγεις ἕκαστῶν, φιλοῦ, δεσπῶς ἐμαυτὸν, id est, Traianus igitur imperator, cum eum Romæ in curru aureo, in quo imperatores triumphantes posuisset, dicebat, saepe se ad Dionem conuertens, equidem quid dicas nescio, te autem amo, ut me ipsum.*

ET INTACTAS BOVES] *ἀδμήτους, ἀζεύκτους:* nondum subiugum missas, ut apud Virg. lib. 4. Georg. *& intacta totidem ceruice iuuenctas.* vel nōdum à tauro initas. intellige autem boues ad sacrificium pro victoria faciendum paratas.

DUCEM] Marium. cuius legato Syllæ Ingurtha victus traditus est, & ab eo ad Marium deductus. auctores Sallust. & Plutarch.

NEQUE AFRICANO] neque Africano bello parem Augusto ducem reportasti, nempe P. Cornelium Scipionem Africanum minorem.

CVI SUPER KARTHAGINEM VIRTVS, &c.] id est, qui sua virtute Karthaginem, urbem olim potentissimam ac florentissimam delevit, atque evertit, sepulcrumque sibi super eius ruinas positum, atque exstructum amplissimum, atque ad sempiternam hominum memoriam clarissimum comparavit. Nam videtur mihi hoc significare Horati⁹, gloriam, & immortalitatem P. Cornelij Scipionis Africani minoris mortui in eversione & excisione Karthaginis positam esse, quia illius urbis bustum ac funus, ipsi Africano sit instar magnificentissimæ sepulturæ, quæ non finat illum iacere in sepulchro. M. Tull. in orat. contra Rull. *Quam* (de Karthagine loquitur) *P. Africanus nudatam tectis, ac manibus, siue ad notandam Karthaginensium calamitatem, siue ad testificandam nostram victoriam, siue ad oblatam aliquam religionem, ad eternam hominum memoriam consecrauit.* Idem Offic. 1. *At Karthaginem & Numantiam funditus sustulerunt.* ex quibus duobus M. Tull. locis, & ex historia cum inter omnes con-

stet, Karthaginē funditus à Scip. fuisse eversam, hanc huius loci sententiam esse arbitror, Karthaginem eversam & deletam P. Corn. Scipioni Africano, L. Paulli filio, sepulcri loco esse. Quæadmodum enim dum manent sepulcrorum monumenta, manet & eorum, qui in eis conditi sunt, memoria: sic dum exstant Karthaginis ruinae, seu potius dum exstabit diruta Karthaginis memoria, Scipionis virtus ac victoria celebrabitur. atq; hæc explicationem huius loci confirmat Paterculius his verbis, *Eam urbem* (nempe Karthaginem) *magis invidia imperij, quam vilius eius temporis noxia iniuriam Romano nomini P. Scipio funditus sustulit, fecitque sua virtutis monumentum, quod fuerat aui sui clementia.* Adr. Turnebus autem sic hunc locum explicat, *cuius sepulchro Karthaginis euerse titulus subscriptus, aut incisus est.* Ego puto, aliam sententiam acutiorem, & argutiore his verbis contineri ac significari. Omnino videtur mihi Horatius, si eam, quam vult ille, sententiam exprimere voluisset, alijs verbis fuisse vsurus. verūtamen vtatur suo quisque iudicio.

PVNICO LVG. MVT. SAG.] hoc dicit, Punico, id est, purpureo sago posito, lugubre sumfit. vide annot. ad Od. 16. lib. 1. Vtebantur autem imperatores in prælio etiam temporibus Heroicis, ut licet ex Homero intelligere, chlamidibus, aut sagis purpureis. Homer. *il. θ. de Agamemnu. βῆ δ' ἵεναι κατὰ τὴ κλισίᾳ κεινῆς Ἀχαιῶν Πορφυρέον μέγα φάρος ἔχων ἐν χειρὶ παρῆν:* id est, Iuit autem per Græcorum tabernacula, & nauis magnum pallium purpureum manu tenens. Iam de Romanis ducibus, constat, eos hoc colore vestitus vsos esse in bellis & prælijs. Plutarch. Bruto, *Τὸν δὲ βροῦτον ὁ Ἀντώνιος αἰνυρῶν τεθνηκότα, πὶ μὲν σάμα τῆ πολυτελεσῆτι τ' ἐαυτῶ φοινικίδων ἀειβάλλειν ἐκέλευσεν. ὕστερον δὲ τὴν φοινικίδα κεκρημένην ἀιδόμενος, ἀπέκτεινε τὸν ὑφελόμενον:* id est, Cum autem Brutum Antonius mortuum reperisset, corpus quidem sumtuosissimo ex suis sago purpureo regi iussit. Postea autem cum id furtim sublatum esse cognouisset, eum, qui substraxerat, interfecit. Eiusdem coloris vestitu utebatur Cæsar, ut conijcere licet ex illis verbis, quæ extant lib. 1. comm. de bello Gallico, *Accelerat Cæsar, ut prælio interfir. Eius aduentu ex colore vestitus cognito, (quo insigni in prælijs uti consueuerat) turmisq; equitum & cohortibus visis, quas se sequi iusserat, &c.* Pol lux lib. 4. *ἐφεισὶς συσρημάπον π φοινικαῖ ἢ πορφυροῖ, ὃ πρὸ τῶν χεῖρα εἶχον οἱ πολεμικῶτες στρατηγῶν.* id est, ephaptis erat chlamys quædam Punicea, aut purpurea, quam circum manum habebant pugnantes imperatores, aut venantes.

AVT ILLE CENTVM NOBILEM, &c.] sic sup. Od. 27. lib. 3. *centum tetigit potentem Opipidis Creten.*

NON SVIS] id est, aduersis, inimicis.

EXERCITATAS NOTO] visitatus erat exercitatus, id est, vexatus à Noto, ut Od. 14. lib. 4. *Indomitas propè qualis undas Exercet Auster Pleiadum choro.* & M. Tull. pro Milone. *Quid enim nobis duobus, indices, laboriosius? quid magis sollicitum. magis exercitum dici, aut fingi potest?* T. Liuius lib. 49. de Catone, *simultates multo plures & exercue-*

B iij runt

A runt eum, & ipse exercuit eas. Virg. Æneid. 3. nate Iliacis exercite fatis. de Syrtibus diximus supra ad Od. 2.2. lib. 1.

AVT FERTVR INCERTO MARI] errat, nesciens quo in sinu, quãve in regione maris nauiget.

CAPACIORES AFFER HVC, &c.] affer maiores calices, vt bibamus liberalius. sic faty. 7. lib. 2. Et calices poscunt maiores: quod Græci dicunt, αἰπὴν μείζους, subaud. κύλικας. Athenæus li. 2. αἰπὴν ποσ δὲ πὺρ ζεαμματικὸν Λεωνίδου μείζον ποτήριον, &c. M. Tul. aũt lib. acc. 1. sit sermo inter eos, & inuitatio, vt Græco more biberetur. hospes hortatur. poscunt maiorib⁹ poculis. ad quem locũ annotat Alcon. Pædianus, poscunt, id est, prouocāt. sed mihi videtur hoc quoque loquendi genus à Græcis expressum. sic enim loquuntur. αἰπὴν πείν μεγάλην κύλικα: id est, poscere bibere, seu potum maiore poculo. Athen. lib. 15. ὅππῃ τὸ ποτὶς ὁ ἄλτιανὸς ἤπει πείν μεγάλην κύλικα. post hæc Vlpianus, poscebat vt biberet maiore poculo. & ita Plaut. in Rudente. Neptunus magnis poculis hac nocte cum inuitauit.

B VEL, QVOD FLV. NAVS. COËRC.] quãobrem vinum Cæcubum dicatur hîc vim habere nauisæ coercendæ, ex ijs, quæ supra ad Od. 2.0. lib. 1. de hoc vino annotauimus, intelligere licet, nempe esse πικρὸν, id est, sensum pungere, ac ferire. nam, quæ pungunt, mordentque ac feriunt sensum, ea nauisæ sedant.

CVRAM, METVM QVE, &c.] sup. Od. 7. lib. 1. nunc vino pellite curas. Iam de hoc genere loquendi soluere metum, & soluere curam, diximus ad Od. 12. lib. 1.

LYÆO SOLVERE] alludit ad Græcum nomen Lyæi, id est, Bacchi: quod ductum est à verbo λύειν, id est, soluere: interpretatiõque nominis est. sic M. Tull. pro Roscio Amerino alludens ad Chryfogoni Sillæ liberti nomen, Venio nunc ad illud nomen aureum Chryfogoni. Idẽ Philip. 11. Lyfidicum ipsum Græco verbo, qui omnia iura dissoluit.

IN MÆVIVM.

Ode 10.

Naufragium ei precatur.

M Ala soluta nauis exit alite,
Ferens olentem Mæuium.
Vt horridis vtrumque verberes latus,
Auster memento, fluctibus.
Niger rudentes Eurvs inuerso mari,
Fractosque remos differat.
Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
Frangit trementeis ilices.
Nec sidus atra nocte amicum appareat:
Qua tristis Orion cadit.
Quietiore nec feratur equore,

D Quàm Graia victorum manus:
Cum Pallas vsto vertit iram ab Ilio
In impiam Aiæcis ratem.
O, quantus instat nauitis sudor tuis,
Tibique pallor luteus,
Et illa non virilis eiulatio,
Preces & auersum ad Iouem:
Ionius vdo cum remugiens sinus,
Noto carinam ruperit.
Opima quòd si præda curuo littore
Porrecta mergos iuueris:
Libidinosus immolabitur caper,
Et agna tempestatibus.

MALA ALITE] malo auspicio, sup. Od. 15. lib. 1. mala ducis aui domum, Quem multo repetet Gracia milite. ἀπαγοίω ὄρνιθι. Mæuius poetæ inepto, & odiofo nauigationem aduersam exoptat. Seruius & Porphirio eundem esse putant, quem Virgilius oderat, vt apparet ex Palæm. Qui Bauium non odit, amet tua carmina Mæui: ad quem versum etiam hunc locum affert Seruius.

OLENTEM] tatriodoris hominem: qui odor ex alis existit, sed non in omnibus æquè grauis: in rufis, in edacibus, in immundis, atque illotis plerumque intolerabilis. nasorum pestem appellat Catullus, vt alibi dicemus.

VT HORRIDIS VTRVMQVE VERBERES LATVS, &c.] optate nauigationem incommodam, atque aduersam, vt dicebamus, deniq; naufragium.

NIGER RVDENTEIS EVRVS] Nigrum Eurum dixit fortasse, quia tempestates, & fluctus excitat. lege annot. ad illum locum, nigris æquora ventis, Oda 5. lib. 1.

RVDENTEIS] Virg. lib. 3. Æn. stridorque rudentum, rudentes, funes sunt nautici, seu nauales. **F**

INVERSO] concitato, agitato. sed in voce inuerso maior vis inest. significat enim mare ita esse concitatum, vt inuersum videatur.

DIFFERAT] diuersos ferat, dissipet. supra Od. 5. huius libri. insepulta membra different lupi. Terent. Adelph. miseram me, differor doloribus. Idem in Andria. Orationem sperat inuenisse se, Qua differat te. Lucret. lib. 2. Scintillisque agere ac late differre fauillam. Plaut. in milite glor. nempe vt affimulem me amore istius differri. Itaque quemadmodum hîc Horat. remos differat, sic Virgil. Æn. 1. Franguntur remi, dixit.

SIDVS AMICVM] φίλον, gratum, optatum, salutare: nempe Castor, & Pollux, vt supra Od. 12. libri 1.

NEC SIDVS ATRA, &c.] Virgil. lib. 1. Æneid. celo nox incubat atra. sic describit aduersam tempestatem, & naufragium Apollon. lib. 2. ἄρσεν δὲ κύμα Κεκληθὸς προῖησι: κίλασιν δ' ἕραν ὄν ἀχλὺς Ἄμπερον, ἔδ' ἐπη ἄσρα διαγχεα φαίνετ' ἰδέσθαι Εὐνεφέων, σκαπὸν εἰς δὲ

A εις δε πρὸς ἄνεμος ἠρήρηται. id est, fluctum autē excitavit ventos euocans: atra autem nubes cælum occupavit, neq; vsquam lucida sidera apparebant, vt per nubis cerni possent, aer autem caliginosus increbruerat. Sed omnium, mea quidē sententia, optimē Virg. lib. 1. Æn. Vna Eurvsq; Notvsq; ruunt, creberg; procellis Africus, &c.

TRISTIS ORION] (Virg. lib. 1. Æn. nimbofus Orion.

TREMENTEIS ILICES] sup. paullo audacius dixit trementeis Verbere ripas, Oda 27. lib. 3.

QUIETIORE] placatiore, tranquilliore, sedatiore.

QVAM GRAIA VICTORVM MANVS] quā Græci victores, qui vel omnes ferē naufragio perierunt, vel magnis tempestatibus iactati, longisq; erroribus circumacti, vix tandem nudi, & egentes in patriam redierunt. Agamemnon autem tot periculis terra, mariq; defunctus, ab Ægisto & Clytemnestra vxore interfectus est.

B IN IMPIAM AIACIS RATEM] Aiakis Oileij. Ajax Oilei filius Locrus plerisq; Græcis conectoribus suis Troia excissa calamitati, & exitio fuit, propterea quod Cassandram Mineræ supplicem in eius templo stuprauerat: quo facinore Dea offensa dicitur etiam oculos auertisse. Itaq; reuertentibus Græcis, iamq; Eubœæ vicinis, tantos fluctus, tantasque tempestates excitauit, vt complures naufragio perierint. Neptunus autē, cum ille ad vada Gyraa saluus delatus esset, dixissetque se dijs inuitis seruatum esse, periculumq; effugisse, eam vocem tam impiam indignè ferens, faxum Gyraum, cui ille insidebat, dirupit, ac discidit: quo facto præcipitem illum in medios fluctus exturbauit. auctor Hom. Odys. d. Καὶ νῆκεν ἐκφυγε κῆρα, καὶ ἔχθρομένος περ Ἀθλῶν, Εἰ μὴ ῥαφφίαλον ἔπος ἔκβαλε, καὶ μὲν ἀάσθη. Φῆρ' ἀέκπη θεῶν φυγεῖν μέγα καίτμα θαλάσσης. Τὸ δὲ Ποσειδάων μετὰ ἔκλυεν ἀυδήσαντες. Αὐτὸν ἐπίτα πείλαινα ἐλὼν χερσὶν σβαρήσιν, Ηλασε γυροῖσιν πέτρην, ὅπο δ' ἔρασεν αὐτῆν, Καὶ τὸ μὲν αὐτῆν μείνει, τὸ δὲ τρύφος ἔμπεσε πόντω, Τῷ δ' Αἴας τῷ πρῶτον ἐφύετο μὲν ἀάσθη, Τὸν δ' ἐφόρει κ' ἔποντον ἀπείρονα κυμαίνοντα.

C O, QVANTVS INSTAT NAVITIS, &c.] Ἐποσροφῆ ad Mæuium quantum (inquit) sudabunt nauæ tui in ea, quæ tibi impendet, tempestate? quantum tu pallebis?

PALLOR LVTEVS] pallor lutidus, fuluus, crocei, vel aurei coloris, vt Catull. ad Luuent. Hoffes in aurata pallidior statua?

EIVLATIO] fletus muliebris. M. Tull. de legib. 2. Cælius lessum quasi lugubrem eiulationē esse dicit se suspicari. Idem Tusc. 2. eiulatus ne mulieri qui de concessus: hic nimirū fletus est, quem XII. Tabula in funeribus vetant adhiberi. Horat. Od. 16. hoc lib. inf. Vos quibus est virtus, muliebrē tollite luctū.

AVERSVM] minus audientem preces, vt sup. Od. 2. lib. 1. minus audientem Carmina Vestam?

VDO NOTO] humido Austro, sic Virg. lib. 1. Georg. quid cogitet humidus Auster.

REMVGIENS] iterum, atq; iterum murmurans. tralatio est à bobus. vt Od. 10. lib. 3. Audis quo strepitu ianna, quo nemus Inter pulchra situm te Et remugiat Ventis?

OP. QVOD SI PR. CVRVO LITT. &c.] D Quod si tu naufragio perieris, & corpus tuum in litus eiectum, præda mergis fuerit, libidinosus, &c. inueneris autem non inuenerit esse legendum peruincunt libri manuscripti: duo Vatic. Iann. Faer. Nicotiani, Russardini duo. Nonnulli tamen habent, vt vulgati, inuenerit.

LIB. IMMOL. CAP. ET AGN. TEMP.] caper Baccho potius solebat immolari, vt annot. sup. ad Od. 8. lib. 3. album Libero caprum. interdū etiam tempestatibus: & item agna, eaque nigra. Virg. Æn. 5. Treis Eryci vitulos, & tempestatibus agnam, Cedere deinde inbet. Idem li. 3. Nigram hyci pecudem, & ephyris felicibus albam. Aristoph. βαλ. Ἀρν. ἀρνὰ μάλαναι παῖδες ἐξενέγκασιν, Τριφῶς γὰρ οὐκ οὐραίνεν τῶν θεῶν σκευάξεται: id est, Agnam, agnam nigram pueri efferte: Nam typhon exsistere incipit.

AD PETTIVM: Ode II.

Se amore captum, non posse ad versus faciendo operam, studiumue conferre.

PETTI, nihil me, sicut antea, iuuat Scribere versiculos, Amore perculsum graui: Amore, qui me, præter omneis, expetit Mollibus in pueris, Aut in puellis vrere.

Hic tertius december, ex quo destiti Inachia furere, Siluis honorem decutit.

Heu me, per urbem (nā pudet tāti mali) Fabula quanta fui?

Conuiuiorum & pœnitet: In queis amantem languor, & silentium Arguit, & latere

Petit us imo spiritus. Contraq; lucrum nil valere candidum Pauperis ingenium

Querebar applorans tibi, Simul calentis inuerecundus deus Feruidiore mero

Arcana promorat loco. Quod si meis inæstuet præcordijs Libera bilis, vt hæc

Ingrata ventis diuidat Fomenta, vulnus nil malum leuantia: Desinet imparibus

A Certare summotus pudor.
 Vbi hæc seuerus te palàm laudaueram:
 Iussus abire domum,
 Ferebar incerto pede
 Ad non amicos, heu, mihi posteis, & heu,
 Limina dura, quibus
 Lumbos, & infregi latus.
 Nunc gloriantis quamlibet mulierculam
 Vincere mollitia,
 Amor Lycisci me tenet:
 Vnde expedire non amicorum queant
 Libera consilia,
 Nec contumeliæ graues:
 Sed alius ardor aut puellæ candidæ,
 B Aut teretis pueri,
 Longam renodantis comam.

Hancoden, quæ in omnibus libris erat dicō-
 los, distrophos, feci vt esset tricōlos, tristrophos,
 partim Georg. Bucanani sententia approbata, par-
 tim codices quosdam antiquiss. secutus.

AMORE PERCVLSVM] tralatio est. sic
 Virg. Geor. 2. *Quarum sacra sero ingenti percussus
 amore.* percellere propriè significat ita impelle-
 re, vt peruertas, quemadmodum suprâ diximus
 ad Od. 7. huius lib. *Mentesq; percussa stupent:* quod
 quidem exempla ex bonis scriptoribus declara-
 bunt. Lucret. lib. 1. *Aërie primùm volucres te, diua,
 tuumq;.* Significant in initum percussa corda tua vi. Idē
 lib. 6. *Nimirum quia cūm vehementi percussit ictu,
 Confluere ex ipso possunt elementa vaporis.* Idem lib.
 5. *regesq; superbi Corripit Diuūm percussi membra
 timore.* Catull. ad Manliū. *Tempore, quo certa Stym-
 phalia monstra sagitta Perculit.* Virg. Æn. 5. *Victo-
 rem Buten, immani corpore qui se Bebrycia veniens
 Amyci de gente ferebat, Perculit, & fulua moribun-
 dum extendit arena.* Plaut. Epid. perij, *plaustrum
 perculi.* vbi tamen docti quidam legunt, *hanstrum
 perculi.* Terent. Eunuch. *Quò trndis? perculeris
 iam tu me.* M. Cato lib. Originum. *Ventus Cercius,
 cūm loquere, buccam implet: armatum hominē, plau-
 strum oneratum percellit.* libet autem mihi cūm per-
 70, vt studiosis bonarum litterarum adolescenti-
 bus consulam, & gratificer, Plautum, & M. Tulliū,
 quibus in locis hoc verbo vsi, à librarijs corrupti
 sunt, suę integritati restituere. Plautus in Trinum-
 mo. *Si animus hominem percussit, actum est. si animo
 feruuit, non sibi. Si ipse animum percussit: dum viu-
 uitor victorum cluet. Tu si animum vicisti potius,
 quam animus te, est quod gaudeas.* quo loco omnia,
 quæ quidem viderim exempla, habent, *perpult.*
 Idē Epidico. *planè hic est, qui mihi in Epidauro pri-
 mus pudiciā percussit.* vbi corruptè *pepult.* M. Tul.
 in orat. pro M. Cælio. *Quid tumultuarius soror?
 quid infans? quid à clamore exorsa, verbis, paruam*

rem, magnam facis? vicinum adolescentulum aspe-
 xisti: candor huius te, & proceritas, vultus, oculiq; per-
 culerunt, id est, de recto mentis statu deturbarunt,
 ἔσθηλα. vbi vulgò legitur *perpulerunt*, mendosè.
 Idem lib. 1. de orat. ad Q. Fratrem. *Equidem, &
 Ser. Galbam memoria teneo, diuinum hominem in
 dicendo, & M. Emiliū Porcinam, & Cn. ipsum
 Carbonem, quem tu adolescentulus percussisti, igna-
 rum legum, hesitantem in maiorum institutis, rudem
 in iure civili: vbi vulgati codices habent *perpulsisti*,
 vitiosè: cūm significet, Cn. Carbonem, quem M.
 Crassus accusauerat, sententijs iudicum damna-
 tum, & fortunis suis euersum esse. & epist. ad Ni-
 gid. Figul. lib. 4. *Nulla enim me ipsum priuatim per-
 culit insignis iniuria:* vbi mendosè vulgò *pepult.*
 Sed quòd quidā simij hîc contendunt legendum
 esse *percussum* & repugnātib; libris omnibus, &
 reclamante ratione, nã illi valde pingues sunt.*

MOLLIB. IN PV. AVT IN PVEL.] sic
 Lucret. de amore lib. 4. *Sic igitur, Veneris qui telis
 accipit ictum, Sine puer membris muliebribus hunc
 iaculatur, Seu mulier toto iactans è corpore amorem,
 Vnde feritur, eò tendit, gestiq; coire, Et iacere humo
 rem in corpus de corpore ductum.*

HIC TERTIVS DECEMBER] tertius an-
 nus, seu potius tertia hyems, & ita, tertius annus.
 HONOREM] frondeis, quæ sunt arboribus or-
 namento. Virg. lib. 2. Geor. *Frigidus & siluis Aqu-
 lo decussit honorem.*

FABVLA QVANTA FVI?] quàm multus de
 me sermo habitus est dedecoris, & ignominie ple-
 nus: sic loquitur Tibull. de Apolline lib. 2. eleg. 3.
*Fabula nunc ille est, sed, cui sua cara puella: Fabula
 sit, manu, quam sine amore, Deus.* Idem li. 1. eleg.
 4. *Parce puer, quæso, ne turpis fabula siam.* vbi quidā
 malè volunt legi, *turbis.* sic Hor. inf. epist. ad Viñ.
 Afellam. *Afinæq; paternum Cognomen vertas in ri-
 sum, & fabula sias.* Non dissimile est illud Propertij
 lib. 1. *Quid si parua tuæ dederis vestigia culpe,
 Quam cito de tanto nomine rumor eris?* Idem propè
 valet venire in ora: de quo genere lege annot. ad
 epist. ad Iul. Flor. lib. 1. *Quid Tuius, Romana, &c.*

CONVIVIORVM ET POENITET] id est, &
 pœnitet me interfuisse in eis cōuiujs, in quibus,
 &c. vel & vellem me non interfuisse in eis conui-
 ujs, &c. vel sic, & displicent mihi ea conuiuia, &c.
 Sic vsurpant interdum hoc verbum Latini. M.
 Tull. lib. 6. de rep. *Iam verò ipsa terra ita mihi par-
 ua visa est, vt me imperij nostri, quo quasi punctum
 eius attingimus pœniteret.* Idē in Cœliana, *Quod ob-
 iectum est Cælio de pudicitia, id numquam tam acer-
 bè feret Cælius, vt eum pœniteat non deformem esse
 natum.* Quidam libri veteres habent, & *conuiuio-
 rum pœnitet, &c.* quæ fortasle vera est scriptura, vt
 copula & pertineat ad finem versus anteceden-
 tis, & versus deinceps sequens initium capiat à
 Conuiuiorum.

IN QVEIS AMANT. ET LANG. ET SI-
 LENT. &c.] hæc sunt amoris argumenta: de
 quibus supra ad Od. 13. lib. 1.

ET LATERE PET. IMO SPIR.] Plautus.
 in Cistell. *Hoc, sis, vide: vt suspitum petiuit altè.*
 Notaueram olim in nomine *latere* syllabam vl-
 timam

A timam re produci: nisi quis diceret esse legendū, & latere ex petitus imo spiritus, id est, è latere petitus, sed verbis ita in suum ordinem & numerum restitutis, ac descriptis, non est ei obseruationi locus. Interdum vocalis longa ante vocalem sequentem non eliditur quidem, sed tamen producitur, vt Od. 2.8. lib. 1. *Offibus, & capiti inhumato.* sic Catull. in Lesbiam. *Quo signo? eadem totidem mox deprecor illi Assidue.* Lucret. lib. 6. *Sed natura loci opus efficit ipsa sua vi.* ibid. *Deniq, res auro argentū copulat vna, & Erāq,* quamquam hic versus in nonnullis libris manuscriptis ita legitur: *Denique res auro argentum concopulat vna.* Propert. li. 2. *Regnāue prima Remi, animos Karthaginis alta.* Virg. Georg. 2. *Orchites, & radij, & amara Pausia bac a.* *En. 5. sed amœnā piorum Concilia, Elysiumq, colo: huc casta Sibylla Nigrarum, &c.* idem in Pharm. *duris in cotibus illum Ismarus, aut Rhodope, aut extremi Garamantes, &c.* idem in Palæmonc: *Et succus pecori, & lac subducitur agnis.* Idē *En. 4. Quid fruit, aut qua spe inimica in gente moratur?* Idem *En. 1. Posthabita coluisse Samo: hic illius arma.* Idē li. 10. *Mæonia generose domo, vbi pinguis culta, &c.* Interdum non solum non eliditur, verum etiam corripitur, etiam si sit vocalis natura longa, aut etiam diphthongus, vt supra Od. 5. *Et Esquiline alites.* & Sat. 9. lib. 1. *Si me amas (inquit) paululum hic ades.* Catull. in Mamurr. & Cæf. *Vno in ludulo erudituli ambo.* Idem ad Camerium, *Te quasiuimus in minore campo, Te in Circo, te in omnibus tabernis.* Virg. *En. 6. Nomen, & arma locum seruant, te amice nequiuu Conspicere, &c.* idem lib. 3. *Insule Ionio in magno.* idem Pharm. *an, qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?* Lucret. lib. 4. *Nam si abest, quod ames, præsto simulacra tamen sunt Illius, & nomen dulce obuersatur ad aureis.* Idem lib. 5. *Pectora, terrarum qui in orbi sancta tuetur Fana.* Idem lib. 2. *Vnam progeniem, qui in oras luminis edant.*

CONTRAQUE LVCR. NIL VALERE]

C Etiam Anacr. queritur, in amore nihil valere genus, sapientiam, mores: solamque pecuniam spectari: præterea ostendit, pecuniam cum rebus omnibus humanis pestem afferre, atque interitum, tum maximè miseris amantibus esse calamitosam, & capitale, his verbis: *Ἀπόλοιτο ἡρώτος αὐτῆς Ὁ πὴν ἀργυροὶ φιλήσας. Διὰ τῆτον ἕκ ἀδελφῶς. Διὰ τῆτον ἕκ κῆτες. Πόλεμοι, φόνοι δὲ αὐτῆν. Τὸ δὲ χεῖρον, ὀλνύμεθα Διὰ τῆτον οἱ φιλοῦντες.* id est, *Pereat male ipse primus, Argenti amore captus, Hoc propter & duorum Amica corda fratrum Soluuntur, vt alteri alter Necem afferat cruentam.* Hoc propter & parentes A filijs necantur: *Hoc fonte bella, pugna, Cedes, necesq, manant. Sed, quod grauius videri, Capitaliusq, debet, Hoc propter interimus Miserabiles amantes.* Cum his congruit Plautinum illud *Curgul. ad pol qui amat, si eget, mi sera Afficitur arumna.* hac eadem de re lege eleg. nonam Tibull. lib. 1.

SIMVL] simul vt, vt sæpe alibi.

INVERECUNDVS DEVS] Bacchus. contra sup. Od. 2.7. lib. 1. *verecundumq, Bacchum Sanguineis prohibete rixis.* inuerecundum hoc loco Bacchum dicit, quia, qui immoderatè vinū biberunt, nihil verentur.

D **FERVID. MERO ARCANA PROM. 10-60]** quæ tacenda erant, me, vt proloquerer, cogerat: è pectore in lucem protulerat. sic lib. 1. Sat. 4. *Cōdita cum verax aperit præcordia Liber.* Ouid. lib. 1. de arte. *Tunc aperit menteis euo rarissima nostro Simplicitas, arteis excutiente Deo.* sic Alcaeus, *Ὅς αὐτῶν ὁμοῖος δὲ ὁμοῖος,* id est, vinum hominibus est instar dioptræ, qua cognoscantur eorum mores.

QVOD SI MEIS INÆST. &c.] horū qui deinceps sequuntur, quattuor versus, hæc mihi videtur esse sententia. Quod si hæc iniuriæ, quæ mihi ab Inachia inferuntur, iustum, ac liberum mihi dolorem commouerint, meq; ita irritarint, vt has inaneis querelas, & aggritudines animi, quibus nō modò non confanescit amoris vulnus, verum etiā recrudescit, ex animo deponere, ac delere, & te cōtemnere atq; aspernari possim: desinā impudenter cum potentioribus cōtendere: vel pudebit me non cedere superioribus: vel desinā summoto & deposito pudore certare cū aduersarijs meis, qui plus apud te pretio & pecunia possunt. Est enim impudentis cum potentioribus pugnare, potest & alio modo explicari, vt statim dicemus. Sed Turnebo neutro modo placet, vt eadem opera, eodem loco referemus.

VT HÆC INGR. VENTIS DIV.] id est, vt hæc amoris pabula eiiciam ex animo. *ventis diuidat,* id est, dissipet, discutiat: ex animo meo debeat. vide annot. ad Od. 2.6. lib. 1. ibi *Tradam proteruis in mare Creticum, &c.*

FOMENTA] amoris fomenta sunt, nisi fallor, cæ omnes cogitationes, quæ dolorem, & curam ex amore proficiscentem, alunt, fouent, amplificat: curæ, querelæ, cogitationes anxie, suspiria, lacrymæ. Lucre. appellat *amoris pabula,* lib. 4. *Sed fugitare decet simulacra, & pabula amoris Abstergere [al. absterrere] sibi.* Prop. aliment. lib. 3. *Crescit enim assidue spectando cura puella: Ipse alimenta sibi maxima prebet amor.* Hor. epist. ad Iul. Florum lib. 1. *fomenta curarum* appellat curarum segetem, ac materiam. *quod si Frigida curarum fomenta relinquere posses, Quò te celestis sapientia duceret, ires.* Cum hunc locum, vt & alios innumera- biles, planissime declarassem, miror, homines quosdam κακοθυῖς etiam hîc, vbi suis perturbatissimis & dissolutissimis notarum scopis facilè carere poteramus, blaterare aufo esse.

DESINET IMP. CERTARE SVMM.] locus est, meo quidem iudicio, perobscurus, quem & paullo antè explanavi, & nunc iterum explano: *summotus pudor:* id est, impudentia desinet certare cum æmulis me superioribus: proinde ac si ita dicat, desinam vsque eò esse impudens, vt certem cum superioribus. Nam & lib. 1. epist. ad Claud. Neronem per depositum pudorem, impudentiam significat. *quod si Depositem laudas ob amici iussa pudorem:* vel hoc modo: desinam deposito pudore contendere cum potentioribus, id est, non pudebit me iam finem cum potentioribus pugnandi facere: summoto pudore desinā iam cum superioribus certare: id est, non iam me pudebit à superioribus vinci. Adr. Turnebus aliam huius obscurissimi loci sententiam esse arbitrabatur,

A bitrabatur, nempe hanc. *Me paullo inuerecundius geram, nec ita pudenter me amica summittam, ut soleo: sed eam aspernabor, desinamq; sectari imparem, neq; redamantem. Impares enim in amore appellantur, cum mutuo non amant amantes, & cum alteri amanti alter vicem non reddit: contra cum mutuo & pariter inter se amant, pares dicuntur.* Hæc sunt verba viri & mihi amicissimi, & doctissimi. sed primum ceterior est mihi amicitia, veritas: deinde quã tumuis doctus sit, errare tamen potest, ut homo. Profert ille ad confirmandam sententiam suam locum ex Od. 15. hoc eodem lib. & *queret iratus parem: & alterum ex Od. 3. lib. 1. cui placet impares Formas, atq; animos subiuga abenea Sauro mittere cum ioco.* Sed hæc exempla nihil eum adiuuant. non enim negamus, animos impares significare animos discordeis, & in amore non respondentis: Sed hoc dicimus *imparibus*, hoc loco aliud significare. Nam primum *imparibus* per se ponitur sine substantiuo, ut loquuntur grammatici: deinde si hoc sensisset Horat. quod ille putabat, dixisset, *Desinet impari certare, &c.* non ut hinc *desinet imparibus*: quemadmodum Oda 11. lib. 4. *Disparem vites.* sed quid multis opus est? luce clarius est, horum verborum eam, quam ille vult, sententiam esse non posse, cum præfertim verbum *certare* satis declararet per impareis significari emulos & aduersarios, quibuscum ei certandum erat, non puellam, quam amabat. Iam ut dicimus certamen impar, iniquum, & inæquale: ita & aduersarium imparem, & inæqualem, siue intelligamus superiorem, siue inferiorem.

VBI HÆC SEVERVS TE PALAM] posteaquam te audiente hæc iactauerã ac probaram: abs te dimissus, redibam tamen ad illam amore coactus.

IVSSVS ABIRE DOMVM] iussus participium à verbo iubeor, quod negat esse vñtatum Seruius ad illum locum Æn. 10. *equore iusso*, cum tamen dixerit M. Tullius in oratione pro Quintio, *ita iubebare, recusabat Alphenus.* Ac de hoc verbo quidem, esto ut lubet: sed de participio nõ est dubium, quin sit vñtatum. Virg. Georg. 4. *huc tu iussos asperge sãpores.* & 3. *Æneid. Iunoni Argiua iussos adolemus honores.* Horatius præter hunc locum, etiam in Oda 6. lib. 3. *Sed iussa coram me sine conscio Surgit marito, &c.* & Saty. 2. lib. 1. *neq; cunctetur cum est iussa venire.* carm. sæculari post ep. *Iussa pars mutare larcis, & urbem.* Idem epist. 12. ad Lccium: *Stella sponte sua, iussa ne vagentur & errent.* Ex quo iniussus a. um. idem Od. 16. infra *Illic iniussa veniunt ad multra capella.* & Satyra 3. lib. 1. *Ut numquam inducant animum cantare, rogati: Iniussi numquam desistant.*

FEREB. INCERTO P. AD NON AM.] tamen si constitueram animum obfirmare, ne Inachiam expeterem, neue amarem: ego tamen ad eas adeis, quã mihi tam iniquã, atque inimicã fuerant, recurrebam: ad ea vestibula, super quã iacuerã nocteis totas, reuertebar. sic Tibul. lib. 2. eleg. 7. *Iuravi quoties rediturũ ad limina numquã? Cum bene iuravi: pes tamen ipse redit.* & Lucr. lib. 4. *At lacrymans exclusus amator limina sæpe Floribus,*

& fertis operit, posteisq; superbos Vnguit amaracino, & foribus miser oscula figit. Est autem miserissima amanti condicio, cum ab ea puella, de qua se bene meritum esse existimat, & quam ex animo amabat, iniuste læsus, amandi tamen finem facere nõ potest, tum enim cum odio pugnat amor: quo grauius malum amanti accidere nullum potest. id declarat Catull. hoc elegantissimo epigram. ad Lesbiam, *Dicebas quondã, solum te nosse Catullum, Lesbiam, nec præ me velle tenere Iouem. Dilexi tum te, non tantum ut vulgus amicã. Sed, pater ut natos diligit, & generos. Nunc te cognoui, quare & si impensius vrer, Multo mi tamen es vilior, & lenior. Qui potis est? inquis, quod amantem iniuria talis Cogat amare magis, sed bene velle minus. amare magis autem (ut hoc dicam ὁδὲ παρέρρον) valet magis vri, & μάλλον ἔρῳν, non μάλλον φιλεῖν. eiusdem argumenti est etiam hoc in eandem, *Odi & amo. quare id faciã, fortasse requiris. Nescio, sed fieri sentio. & excrucior.* eodem pertinet illud Græcorũ epigr. quo negat amator verũ esse, quod vulgo dici solet, contumelia amorem dissolui, quippe qui experiatur, puellã suã contumelia amoris sui infatigã magis irritari, atq; excitari. sic habet epigra. *Υβεις ἔρωτας ἔλυσαι. μάτλω δὲ μύθος ἀλάττω. Υβεις ἐμὴν ἐπέθει μάλλον ἐρωμανίλω.**

POSTEIS] foris, seu posteis, ex quibus constant fores, seu quã sunt in atrio domus. sup. Od. 1. lib. 3. *Cur inuidendis postibus, & nono Sublime ritum moliar atrium?* & Virg. lib. 2. *Ipse inter primos correpta dura bipenni Limina perrumpit, posteisq; a cardine vellit.* & Lucret. lib. 4. *posteisq; superbos Vnguit amaracino.*

LIMINA DVRA, QVIBVS LVMB.] ab hoc loco non abhorret ille Od. 10. lib. 3. *Non hoc semper erit liminis, aut aqua Cælestis patiens latus.*

NVNC GLORIAN. QVAMLIB. MVLIERE R.] nunc vix dum Inachia amore solutus, Lyciscum puerum quauis muliere molliorem perditẽ amo.

VNDE EXPEDIRE] quo me amore explicare, ac soluere non possint amici neque liberẽ monendo, ac reprehendendo: neque grauitẽ, & contumeliosẽ obiurgando.

LIBERA CONSILIA] infr. Sat. 4. lib. 1. tria proponit, quibus sua quisq; vitia corrigere possit, his verbis, *fortassis & istinc Largiter abstulerit longa atas, liber amicus, Consilium proprium.*

NEC CONTVMELIÆ GRAVES:] quorum? utrũ etiam amicorum, qui mihi libera consilia dederunt, an inimicorum, qui de nobis sæpe melius merentur contumeliosẽ nos infectando, quã blandi amici?

SED ALIVS ARDOR, &c.] alius amor. Lucret. lib. 4. non minimum hoc esse ostendit è remedijs amoris, *aliò conuertere mentem: Et iacere humorem collectum in corpora quãq; Nec retinere semel conceptum vnus amore, Et seruare sibi curam, certumq; dolorem. Vlcus enim viuescit, & inueterascit alendo, Inq; dies gliscit furor, atq; ærumna grauescit, Si nõ prima nouis conturbes vulnera plagis, Volginagãq; vagus Venere antè recentia curas.* M. Tull. lib. 4. quãst. Tusc. *Etiam nouo quodã amore veterẽ amorem, tanquam clauum clauo eiciendum putant.*

Pausan.

A Paufan. in Ach. (vt fuprà diximus) tradit, aquam Selemni flu. mederi animis amore faucijs.

PVELLE CANDIDÆ] Saty. 2. lib. 1. *Candida, rectaq; fit.*

TERETIS] proceri: vel membris teretibus, solidis, & politis. Od. 4. lib. 2. *tereteisq; suras.*

LONGAM RENOD. COM.] religantis: in nodū colligentis. alebant enim comam formosi, & impudici pueri, vt annot. fup. ad Od. 10. lib. 4.

Ode 12.

In anum fœdam, ac fœtidam, quæ fe ab eo fubigi cupiebat.

QVID tibi vis mulier nigris dignissima barris?

Munera cur mihi, quidue tabellas

B Mittis nec firmo iuueni, neq; naris obefæ?

Namq; sagacius vnus odoror,

Polypus, an grauis hirsutis cubet hircus in alis:

Quàm canis acer, vbi lateat sus.

Quis sudor vietis, & quàm malus vndique membris

Crescit odor, cum pene soluto

Indomitâ properat rabiem sedare: nec illi

Iam manet humida creta, colorq;

Stercore fucatus crocodili: iâq; subando

Tenta, cubilia, tectaq; rumpit,

Vel mea cum sauis agitat fastidia verbis!

Inachia langues minus, ac me.

C Inachiam ter nocte potes, mihi semper ad vnum

Mollis opus pereat malè, quæ te

Lesbia querenti taurum, monstrauit in-ertem,

Cum mihi Couis adesset Amyntas:

Cui in indomito cōstator inguine neru,

Quàm noua collibus arbor inhaeret:

Muricibus Tyrijs iterata vellera lana,

Cui properabantur? tibi nempe: (quæ

Ne foret æqualeis inter conuiuia, magis

Diligeret mulier sua, quàm te. (creis

O ego non felix, quæ tu fugis, vt pauet a-

Agna lupos, capreæq; leones.

QVID TIBI VIS] etiam hanc odam in Grætidiam scriptam esse volunt veteres.

NIGRIS DIGNISSIMA BARRIS] valentissimis ac mentulatissimis amatoribus dignissima: vel propriè & literatè, elephantis, immanibus belluis digna, non viris. nonnulli existimant significari nefarium concubitum, id est, auersum. in cod. Faër. neque vsquam alibi, si bene memini, scriptum est *longis dign. barr.* Turnebus putat etiam dici posse, per Barros hinc non elephantos, sed Barrum illum, qui deformis, & niger erat, significari: de quo Horat. saty. 4. lib. 1. *Nonne vides, Albi vt male viuat filius, utq; Barrus inops? &c. & 6. eiusd. lib. vt si qui egrotet quo morbo Barrus, &c. & 7. eiusd. Sifennas, Barros vt equis præcurreret albis.*

MUNERA CUR MIHI, QVIDUE.] malim sic potius legi: *Munera cur mihi, curiue tabellas Mittis, &c.* vel, vt Canterus, *Munera quid mihi, quidue tab. &c.*

TABELLAS] litteras, epistolas.

NEC FIRM O] non admodum strenuo in certamine Venereo.

NEQVE NARIS OBESÆ] sic habent omnes fere vet. cod. non *nec naris.* significat, hanc mulierem esse immundam ac fœtidâ: quod cum ita sit, sibi illius immunditiem, ac fœtorem virulentum placere non posse, utpote qui sit sagacissimus, ac naris acutissimæ, atque emunctissimæ. Nam naris acuta: homines, sunt sagaciores, citiusque ac melius odorantur, quàm qui narem habent obefam atque obtusam. ex quo *naris acuta* homo pro eo, qui acuto ingenio est: *naris obtusa*, pro pingui, & stupido vsurpatur. Sat. 3. lib. 1. *minus aptus acutis Naribus horum hominum.*

NAMQVE SAGACIVS] Cic. ad Att. lib. 6. *Illud præterea μυστικώτερον ad te scribam: tu sagacius odorabere.*

POLYPVS] polypus narium morbus. *caruncula est* (inquit Corn. Celsus lib. 6. cap. 8.) *modò alba, modò subrubra, quæ narium ossi inhaeret, & modò ad labra pendens narem implet, modò retro per id foramen, quo spiritus a naribus ad fauceis descendit, adeò increfcit, uti post vnâ conspicui possit: strangulatq; hominem, maximè Austro, aut Euro flante: ferèq; mollis est, rarò dura.*

AN GRAVIS HIRS. CVB. HIRC. IN] an inquit fœtor ille tater in alis. Catull. ad Virronem, *Sicui, Virro, homini sacer alarum obstiuit hircus.* idem in Rufum, caprum appellat. *Ledit te quedam mala fabula, qua tibi fertur Valle sub alarum trux habitare caper. Hunc metuunt omnes: neq; mirum. nam mala valde est Bestia, &c.* ibidem *nasorum pestem* dicit. Horat. ad Torquat. lib. 1. epist. *capram. Sed nimis arcta premunt olidæ conuiuia capre.* vbi tamen quidam per capras, meretrices significari putant. Ad huiusmodi autem alarum, & totius corporis odorem tollendum, mirum in modum valet cinaræ radix siue decocta cum vino, bibatur: siue ex ea factum emplastrum, partibus corporis huic odori opportunis, admoueatur.

QVIS SVDOR, &c.] loquitur iam secum de hac anu cum quadam exclamacione, in tertia persona.

VIENTIS] marcidis, languidis, tempore corruptis, & imminutis. Victum dictum à viendo, quod

A quod est vincire, vt docet Varro lib. 4. de lingua Lat. M. Tull. de diuinat. lib. 2. *contactum aliquo morbo, bonis exile, & exiguum, & vietum cor fuisse.* Idem in Catone maiore, *sed tamen necesse fuit esse aliquod extremum, & tanquam in arborum bacis, terraq; frugibus, maturitate tempeſtiua quaſi vietum, & caducum.* Iam cum tertia huius nominis ſyllaba longa fit, vt apud Lucret. lib. 3. *Nec ſupra caput eiſdem cecidiſſe vietam v' eſtem,* dicendum eſt duarum vocalium i & e fieri *αυαίπειν*, vt apud eundem Lucret. eodem lib. *ſeorſum eſt diſſyllabum. At neq; ſeorſum oculi, neq; nares, nec manus ipſa eſſe poteſt anima, &c.* qua de re plura aliàs.

B **ET QUAM MALVS VNDIQVE M. CR. o.]** Ad hunc locum illuſtrandum valde mihi conferre videntur illa Plautina, Moſtell. *quia ac aſtor, mulier rectè olet, vbi nihil olet. Nam iſta veteres, qua ſe vnguentis vinctitant, interpoles. Veturle, edentula, qua vitia corporis fuco occultunt: Vbi ſeſe ſudor cum vnguentis conſociavit, illico Itidem olent, quaſi cum vna multa iura conſundit coquos: Quid oleant, neſcias: niſi id vnum, male olere intelligas.*

PENE SOLVTO] penem eo à me depromto, nudato, & expedito: & ita accipiendum eſt verbum *λύειν* in Græco illo oraculo, quod Ægeο ab Apolline editum refert Plutarchus. *Ασκήτων τρυφῆς πα πόδα μέγα φέρτατε λαών Μη λύσης τρυφῆν δῆμον Αθλουαίων ἀφικέσθαι.* nec illud Virgilij multum diſſimile eſt lib. 3. Georg. *Solue mares, mitte in Venerem.* alij pene meo languente. alij *pene ſoluto* interpretantur re tranſacta. quod non placet. penem antiqui caudam vocabant, inquit Feſtus.

INDOMITAM RABIEM] libidinem effrenatam, & rabioſam.

PROPERAT] hæc anus. alij legunt *properas*: quos ego neque ſequor, neque refello. ſcripturâ, quam in omnibus codicibus reperi, tueor, ac retineo. Iam, hoc totum, *Indomitam properat rabiem ſedare* vno verbo, aut certè duobus expreſſit Lucret. lib. 4. *ſubat, ardet*: quem locum mox proferemus. **ILLI]** anui. quidam volunt legi *illis*, vt ſubaudiatur membris. ſed reclamant omnes codices. volunt autem ijdem legi hæc omnia in ſecunda perſona *properas, rumpis, agitas*, qua ſcriptura mihi placeret, ſi eam vetus aliquis codex comprobaret.

CRETA] ad candefaciendum, qualem vim habet & ceruſſa. Mart. lib. 6. *Pſilothro nitet, aut acida latet oblitæ creta.*

STERC. FVC. CROCOD.] Paulus Ægina ſcribit, crocodili terreſtris fimum, porriginem, & furfures abſtergere, his verbis, *ἡ δὲ τῶν χροαίων κροκοδείλων κόπρη ἀλφύς ἀπορύπτη.* Sola autem Lybia terreſtreis crocodilos alit, vt ſcribit Pauſan. Corinth. duorum ferè magnitudine cubitorum. Iam verò è crocodili ſtercore, ſeu fimo, fucum fieri declarat & Clemens Alexand. his verbis, in mulieres ſua ætatis inuehens, *Κροκοδείλων ἀποπάπις χροάμεναι, καὶ οὐπιδόνων ἀφροῖς ἐγχειόμεναι, καὶ πῆς ὀφρύσι πῶ ἀβολῆ ἀναματτομένα, καὶ ἰμμιθῶ πᾶς παρεῖς ἐντελέμεναι.* id eſt, Crocodilorum ſtercoribus vtentes, & ſpumis rerū putriū ſeſe vngentes, & ſupercilia fuligine denigrantes, & ceruſſa malas candefacientes.

SVBANDO] cluneis agitando, libidineque ar- dendo. Feſtus: *quidam autem ſuillum genus iccirco Veneri inuiſum eſſe prodiderunt, quia immundiſſimi ſunt ſues ex omni manſueto pecore, & ardenſiſſime libidinis, ita vt opprobrium mulieribus inde tractum ſit, cum ſubare, & ſubire dicuntur.* Lucret. lib. 4. *Nec ratione alia volucres, armenta, feraq;, Et pecudes, & equa maribus ſubſidere poſſent, Si non, ipſa quòd illorum ſubat, ardet abundans Natura, & Venerem ſalientum lata retrahat.* *Καὶ αὖτις* dicunt Græci: quod tamen verbum propriè locum habet in apris, & ſuibus. dicunt & *ταυροῦν*: quod tractum eſt à vaccis taurum appetentibus.

TENTA] penem. Catull. ad Gell. *Nescio quid ceriè eſt. an vere fama ſuſurrat, Grandia te medij tenta vorare viri?* Itaque nomen *tenta*, diſtinctionis nota ſeparo à voce ſequentē.

VEL MEA CVM] diſiunctio vel pertinet ad alterum *cum*, quod antecedit ſuprà, *cum pane ſoluto Indomitam properat, &c.* id eſt, vel cum hæc anus verbis iracundis atq; aſperis ſtupidia mea exagitat.

INACH. LANG. MIN. AC ME] verba vetulæ ad Horatium. minus langues Inachia complexu, quàm meo: minus remiſſus, aut ignauus eſt cum Inachia, quàm mecum.

INACH. TER NOCTE POTES] honeſtè & pudenter verbum turpe tacuit. quale eſt illud Terentianum Eunuch. *Ego illum eunuchum ſe ſit opus, vel ſobrius.* & Virg. Palam. *Nonimus & qui te, tranſuerſa tuentibus hircis: Et quo, ſed faciles nympha riſere, ſacello.*

MOLLIS] languidus, enervatus.

OPVS] Venereum.

PEREAT MALE, QUÆ TE LESB.] ordo eſt, *pereat malè Leſbia, lena*, qua mihi robuſtum aliquem, bonis que lateribus iuuenem quaerenti, te mihi commonſtrauit ignauum, inualidum, atque ad Venerem ineptum.

QUÆRENTI TAURVM] validū, firmumq; iuuenem. Od. 5. lib. 2. *nec tauri uentis in Venerem, tolerare pondus.* taurus ſignificat etiam membrum viri obſcænum. ex quo verbum græcum *ταυροῦν*, quod dicitur de muliere libidine ardente & marem concupiſcente, vt modò dixi: & *ἀταύρωτος* puella, id eſt, intacta & incorrupta.

MVRICIBVS TYRIIS ITERATÆ] bis tinctæ, *δραφός*. vide ſup. Od. 7. lib. 1. Optima autem habebatur purpura Tyria. Virg. Georg. 3. *Tyrio conſpectus in oſtro.* Idem 4. Æn. *Tyriog; ardebat murice lena Demiſſa ex humeris.* Horat. ſat. 4. lib. 2. *Et Tyrias dare circum illota toralia veſteis.* epilt. 10. lib. 1. *Non qui Sidonio contendere callidus oſtro Neſcit Aquinatem, &c.* Nequis autem incautior fallatur, *iterata lana*, numeri ſingularis eſt, patrij caſus. **CVI PROPERABANTVR?]** cui magna cum celeritate te xebantur, vel ſarciebantur? vide annot. ad Od. 7. lib. 2.

NE FOR. EQV. INTER] vt omnium æqualium tuorum dici poſſes fortunatiſſimus, & puella, ſeu amica tuæ cariſſimus.

MVLIER SVA] amica ſua.

O EGO NON FELIX] ſic habent noſtrilibri veteres. alij tamen ſe in ſuis reperiſſe dicunt,

O ego

A *O ego infelix.* Et verò ita profert hunc versum Carisius lib. 2. institutionum grammatic. his verbis, *quia nemo dicit, ò ego, nisi exclamatio sit, ut apud Horatium, O ego infelix, quem tu fugis, &c.*

VT PAV. AGR. AGNA LVP.] sic Theoc. in Cyclope, φεύγεις δ' ὡσπερ οἷς πολὺν λύκον ἀτήρησα. i. fugis autem, ut ovis, quæ lupum canum vidit. Ouid. lib. 1. de arte, *Vig, fugit visos agna novella lupos.* vide supra ad Od. 4. huius lib. in princip.

CAPR. QVE LEON.] Hom. il. λ. Οἷτε σε πεφρίκασι, λέονθ' ὡς μικράδες αἴγας: id est, qui te horrent, ut leonem capræ.

AD AMICOS.

Ode 13:

Hyemem hilariter & iucundè esse traducendam.

Horrida tempestas calum contraxit:
& imbres,

B *Nivésque deducunt Iouem.*

Nunc mare, nunc silia

Threicio Aquilone sonant. rapiamus amici

Occasionem de die:

Dúmque virent genua,

Et decet, obducta solvatur fronte senectus.

Tu vina Torquato moue

Consule pressa meo.

Cetera mitte loqui. deus hæc fortasse benigna

Reducet in sedem vice:

Nunc & Achæmenia

C *Perfundinardo iuuat: & fide Cyllenéa*

Leuare diris pectora

Sollicitudinibus:

Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumnò,

Inuicte mortalis dea

Nate puer Thetide,

Te mæet Assaraci tell: quã frigida parui

Findunt Scamandri flumina,

Lubricus & Simois.

Vnde tibi reditũ certo subtemine Parca

Rupere: nec mater domum

Cærule te reuehet.

Illic omne malum vino, cantuq; leuato, D

Deformis ægrimonia

Dulcibus alloquijs.

HORRIDA TEMPESTAS CÆLVM] descriptio turbulentæ & spurcæ tempestatis, qualis est illa apud Homer. ὁδ. ε. Ως εἰπὼν συναχεν νεφέλας, ἐπάρει δὲ πόντον. Χερσὶ πελαγῶν ἐλαῖν, πάσσας δ' ὀρόθωεν ἀέλλας Παντοίων ἀνέμων, σιῶ δὲ νεφέεσσι κάλυψε Γαῖαν ὀμίχλη, πόντον ἄρῶρει δ' ἔρανόθεν νύξ. id est, Sic locutus nubeis contraxit, & conduxit vnum in locum, mare autem conturbauit, tridente in manus sumto, omnibus porò variorum ventorum procellas excitauit, totamque terram simul & mare nubibus cooperuit. nox denique è cælo terræ incubuit. Sed propius ad Horatianam accedit illa Anacreontis, Μεις μὲν δὴ Ποσειδῆϊον ἔστηκε. Νεφέλαι δ' ὕδατι βαρύνοντα. Ἀχαιοὶ δὲ χμῶνες παταγῶσιν. id est, mensis autem nouember instat. nubes aqua grauidæ sunt: feræ tempestates personant & percrepant. addè & illam Archilochi, Γλαυκὴ ἔρα. βαθυὺς γὰρ ἦδη κύμασι παρῆσται πόντος ἀμφὶ δ' ἄκρα γυρῶν ὄροφα ἴσαται νέφος. id est, Glauce vide. Profundum enim iam fluctibus turbatur mare: circum summa autem tecta, in orbem acta stat nubes.

ET IMBRES, NIVESQVE DEDUCUNT IOVEM] ita cælum est nubilum, niuibisque, atque imbribus obscurum, & turbulentum, ut videatur Iupiter in terram, seu in nubeis potius descendere. cælum enim (inquit Euripides) imbribus refertum in terram decidere cupit. sic Eurip. ἔρα δ' ὁ σέμνος ἔρανος πληρέμενος ὄμβρος Πέσιν εἰς γαῖαν Ἀφροδίτης ὕπο. Fuit autem veterum opinio, quam secuti sunt poëta, Iouem in nubeis descendere, cum pluere, tonare, fulgurare cogitat. Lucret. lib. 6. *An simul ac nubes successere, ipse in eas tum descendit, propè ut hinc teli determinet ictum?* Virg. lib. 2. Georg. *Ipse pater media nimborum in nocte, coruscâ Fulmina molitur dextra.* idem ibidem, *Tū pater omnipotens facundis imbribus æther coniugis in gremium lætæ descendit.* Idem in Melib. *Iupiter & læto descendet plurimus imbri.* Hom. il. λ. πότε δὴ ῥα πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε Ἰδης οἰ κορυφῆσι καθέζετο πιδνέουσης Οὐρανὸθεν καταβῆας. ἔχε δὲ στροπὴν μετὰ χερσίν. Ἴριν δ' ὠτρυνε χερσὸπιρον ἀγέλευσαν: id est, Tunc autem pater hominum & deorum in Idæ montis fontibus circumfluentis verticibus sedebat cum è cælo descēdisset. habebat autem fulgur in manibus. Irin porò aureis alis præditam properare iussit nuntiatum, &c.

SILIA] diarefis, ut Od. 23. lib. 1. *non sine vano Aurarum, & silia metu.*

THREICIO] Thracio, ut sup. Od. 24. lib. 1. *Threicio blandius Orpheo.* quòd Aquilonem Thracium appellat, de eo lege annot. ad Od. 25. lib. 1.

RAPIAMVS AMICI OCCASIONEM DE DIE] arripiamus (inquit) ex hoc die occasionem hilariter viuendi. est autem vsus verbo ad rem aptissimo, quemadmodum Ennius, *viue Ulysses, dum licet, Oculis postremum lumen radiatum rape.* Non dixit *cape, non pete* (inquit M. Tull. de oratore 3.) *haberet enim moram sperantis diutius esse sese victu-*

C rum:

A rum: sed rape. hoc verbum est ad id aptatum, quod ante dixerat, Dum licet. sic sup. Od. 8. lib. 3. Dona presentis rape letus hora.

DVMQVE VIRENT GENVA] hac de re sup. diximus ad Od. 9. lib. 1. & 13. lib. 4. sed mihi videtur Horatius hoc loco Theognidem exprimere voluisse: qui post illa, quæ dixit de homine iam mortuo, ac sepulto, nulla eum amplius re delectari, nulla postea voluptate potiri, addit, Ταῦτ' ἐσορῶν κραδίη εὖ πίσσῃμα, ὄφρα τ' ἔλαφρα Γένεατα, καὶ κεφαλὴν ἀσπρομένην παρ' ἑφύρω. id est, *Hæc cernens vinam iucunde, dum mihi membra Sana virent, & dum stat caput intrepidum.* veteres autem per genuum viriditatem, vireis corporis integritas significant, ut apud Homerum, Agamemnon optat Nestori, ut quali est animo, talibus sit & genibus. sic Hom. ix. d. Ω γέρον, εἴδ', ὡς θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν, ὧς τοι γέναβ' ἐπιπύβη δέ τοι ἔμπροσθεν εἴη. id est, ὁ senex, utinam, qualis tibi animus est, talia essent & genua, viridique firma & stabiles. & Theocr. Κωϊσκάς ἔρωπ. versu vltimo, ποιεῖν π δεῖ οἷς γόνυ χλωρόν. id est, faciendum aliquid eis est, quibus viride est genu. Iterum Hom. il. 1. εἴσοκ' αὐτὴ μὴ Ενστήθεσσι μένη, καὶ μοι φίλα γένατ' ὄρωρῃ. id est, donec spiritus in præcordijs maneat, & mihi cara genua sursum moueantur, & surgant. idem il. v. Ἀρρήκτῳ τ', ἀλυτὸν τε, τὸ πολλῶν γυνάκτ' ἔλυσεν. id est, belli vinculum irruptum & insolubile, quod multorum genua soluit: id est, quod multis exitio fuit, seu interitum attulit. eodem pertinent illa apud eundem sæpe repetita. Ἀλλ' ἢ ποὶ μὲν τῶν τε θεῶν ὄν γένασσι κείται. id est, At verò hæc in deorum genibus sita sunt.

B **ET DECET]** dum fert ætas. Horat. inf. epist. ad Iul. Florum lib. 2. epist. versu vltimo, *lasciua decentius ætas.* Tibull. eleg. 1. lib. 1. *Iam subrepet iners ætas, nec amare decebit, &c.*

OB. SOLV. FR. SENECT.] senectus hoc loco fortasse non ætatem, sed ætatis vitium, tristitiãque ac feueritatem senilem significat, ut & senium. M. Tull. pro Milone, *tota civitas confecta senio est.* Stautius in Sinephæbis, *tibi ego Antipho has sero, inquit. senium est cum audio.* hoc igitur dicit, explicetur, seu exporrigatur frons: obducta, id est, contracta, & corrugata.

C **TV VINA TORQV. MOVE, &c.]** Suprà Od. 2. lib. 3. *moueri digna bono die.* moue igitur, loco scilicet: profer ex cella, seu apotheca.

TORQVATO MEO] Horatius natus est L. Manlio Torquato, & M. Aurelio Cotta Consulibus, ut suprà ea Ode, quam modò diximus. nota batur autem cadi Coss. nominibus. ita enim tempus significabatur. ex quo more illa nata sunt, *optima nota, de meliore nota, & interiore nota.* Od. 3. lib. 2. *Interiore nota Falerni.*

PRESSA] calcata, ut suprà Od. 12. lib. 4. *Sed pressum Calibus ducere Liberum Si gestis.* aliter Oda 19. lib. 3. *Pressa tuis balanus capillis.*

MITTE] omitte. ut epist. ad Torquatum. *Mitteleueis spes, & certamina diuitiarum.*

REDVCE] restituet. Prisc. legit redducer.

VICE] vicissitudine. Od. 4. li. 1. *Soluitur acris hiems grata vice veris, & FauonI.* aliter sup. Od. 14. lib. 4. *plus vice simplici.*

ACHAMEN. PERF. NARDO] Perfico, vel Assyrio vnguento nardino, ut sup. Od. 11. lib. 2. *Assyriag, nardo Potamus vncti? & Od. 7. eiusd. li. nitentis Malobathro Syrio capillos.* sic Anacr. Εμοὶ μέλει μύροισι Καπασέφειν ὑπὸ λύλυ. nardus Achæmenia ab Achæmene Perfatum, & Assyriorum Rege. Od. 1. lib. 3. *Achæmeniumque costum.* & Od. 12. lib. 2. *qua tenuit diues Achæmenes.*

FIDE CYLLENEA] lyra Mercuriali, à Mercurio inuenta, vel conformata.

LEVARE DIRIS PECT. SOLLICITVD.] curis animos leuare. suprà Od. 11. lib. 4. *minuentur atræ Carmine cure.* & Od. 32. lib. 1. ad barbutum. *ô laborum Dulce lenimen.* & hac Od. inf. *Illis omne malum vino, cantique lenato.*

NOBILIS VT GRANDI CEC.] Chironē significat: cuius pater Saturnus, mater Philyra, vxor Chariclo, de quo sic Apollon. lib. 2. Argon. Ενδι' ἴνα δὴ Χείρωνα πελώριον ἄλλα μὲν ἵππῳ, Ἄλλα θεῶ ἀτάλαντον ἀμυρβασίη τέκεν εὐνή. id est, Vbi Chironem ingentem partim equo, partim Deo similem lecto alterno peperit. fuit autem hic Chiron præstantissimus doctor ac magister, siquidem ei Deus vnus Æsculapius, & duo clarissimi Heroës, Iason, & Achilles traditi sunt educandi, & instituendi. Atque Æsculapium quidem medicinam docuit, ut testatur Pindarus eisd. γ. πύθ. καὶ ῥά μιν (Æsculapium) Μάγνητι φέρον πόνρον Κενταύρω διδάξαι πολυπήμοινας ἀνθρώπων ἰάσασαι νόσους. Iason autem ait apud eundem Pindarum eisd. δ. πύθ. se à parentibus suis Chironi traditum esse educandum, his verbis, Κρονίδα δὲ τρέφειν Χείρωνι δάκταν. quod item confirmat Hesiodus in Theogonia, Δίστων, ὃς τέκεδ' υἱὸν Ἰάσωνα ποιμένα λαῶν, ὃν Χείρων θρέψεν ἐν Πηλῖῳ ὑλήεντι. Achillem præterea (quemadmodum hic declarat Horatius) erudit, eique præcepit in primis, ut pietatem in Deos, & in parentis coleret: quod prodidit Pindarus eisd. ἔκτω. πύθ. τῶντι μὲν εὐφημῶσσαν ποτὶ εὐδῶρεσι φανή μεγαλοσθενεὶ Φιλύρας υἱὸν ὀρφανίζομένῳ Πηληϊδῆ παρανεῖν, μάστιγα μὲν κρονίδαυ βαρυσόταν στροπῆν, κεραυνῶν τε παρῶντιν θεῶν σβέδειν. τῶντας δὲ μήποτε πιας ἀμείρειν γονέων βίον παρῶν μόνον. id est, hanc præceptionem, seu monitionem quondam aiunt in montibus Philyræ filium magnis viribus prædico Achilli parentibus orbato dedisse, maximè quidem deorū Saturnium grauisonum fulgurum, & fulminum moderatorem colere & venerari, hoc verò honore numquam parentum vitam fati datam priuare. idem Pind. de Achill. eisd. γ. Νεμ. Ξανθὸς δ' Ἀχλλεύς τὰ μὲν μέγαν φιλύρας ὄν δόμοις παῖς εὖν ἄδουρεν μεγάλα ἔργα χροὶ ταμνὰ βραχυσίδερον ἀνοπτα πύλλων, μάχα κρόντισσιν ἀγροτέροις ἔπρασεν φόνον, καὶ πρὸς τ' ἔταυρεν, &c. id est, flauus autem Achilles in domo Philyræ, & Chironis habitans, puer cùm esset, ludos ferios ludebat, crebrò manibus telum mucrone ferreo celerrimum iaciens, leonibus immanibus eadem pugna inferebat, apròsque interficiebat, &c.

E **GRANDI]** non ætate, sed genere, animo, indole, & spererum gerendarum.

ALVMNO] Achilli, quem aluit, atque erudit. alumnus semper eum significat, qui alitur, quamuis amicus quidam meus aliter sentiat. epist. 4. lib.

A 4. li. i. *Quid uoneat dulci nutricula maius alumno, &c.* innumerabilia sunt alia ex bonis scriptoribus exempla.

MORTALIS, DEAE] inest antithesis in his duobus nominibus.

NATE PVER THETIDE] Vbique Homerus Achillem Thetidis filium facit: & item Pindarus. alij autem, (vt tradit interpretes Apollonij lib. i. Argon.) à Philomila quadam natum esse volunt. Catullus in pulcherrimo illo, & elegantissimo carmine de Pelei, & Thetidis nuptijs, ab Homero, & Pindaro dissentiens, scribit Thetidē sibi turpe esse non duxisse Peleo mortali nubere. Nam apud Homerum *il. σ.* Thetis in maxima suarum miseriarum parte numerat, quod ipsa immortalis, mortalis lectum & complexum subire coacta sit, his enim verbis de Ioue queritur,

Ηφαιστος ἢ ἄρα δῖος, ὅσαι θεαὶ εἶσ' ἐν Ὀλύμπῳ, Τόσσα δ' ἐν φρεσὶν ἦσιν ἀνέροισι κήδεα λυγρὰ, Ὅσο' ἐμοὶ ἐκ πάσιον κρονίδης Ζεὺς ἀλγὴ ἔδωκεν, &c. deinde paulo post, καὶ ἔτλην ἀνέρος ἐπιβῶν Πολλὰ μάλ' ἐκ ἐθέλωσα. Pindarus autem in Nem. *carm. 4.* perspicue significat, Thetidem, cum eam Iupiter in matrimonium Peleo collocare vellet, sese in ignem, leonem, atque alias formas, Protei in morem, vertisse: Peleum verò his omnibus repressis ac superatis, eius nuptias expugnasse. Verba Pindari sunt hæc de Peleo,

Πῦρ δὲ παύραπες, θρασυμαχῆν τε λέοντων ὄνυχας ὄξυτάτους, ἀκμῶν τε δεινοτάτων χάσας ὀδόντων, ἔγραμην ὑπὸ δειρόνων μίαν Νηρείδων, id est, Peleus autem, cum ignem omnia superantem, & audacium leonum acutissimos unguis, aciemque horribilium dentium cohibuisset, vnam ex Nereidibus vxorem duxit. Idem Isthm. *eid. η.* narrat, Iouem, & Neptunum Thetidis amore mirum in modum flagrasse, deque eius nuptijs diu inter se contendisse: sed Themis, ne has nuptias ita cupidè expeterent, dissuasisset, quia à Parcis constitutū, & prædictum esset, eum, qui ex Thetide nasceretur, patre meliorē ac præstantiorem futurum, telumque Iouis fulmine potentius, missurum, si Iupiter eam duceret vxorē: aut Neptuni tridente, si Neptuno Thetis nuberet. Verba Pindari sunt hæc, *Eἴπε δ' εὐβουλος ἐν μέσοισι θέμις εἶνεκεν πεφρωμένον ἰὼ φέρτερον γόνον ἀνακτα πατρὸς πεκύν ποντίαν θεόν, ὃς κεραυνῷ τε κρέσσον ἄλλο βέλος διώξει χθρὶ, περόδοντος τ' ἀμυμακίης Διίμισθρμέναν, ἢ Διὸς παρ' ἀδελφοῖσιν.* cum Pindaro congruit & Apollonius lib. 4. Argon. *Εμπης δ' ἔμειθεσκεν ὀπιπλεύων ἀέκυσαν, Εἰσάτε οἱ φρέσθερα θέμις κατέλεξεν ἅπαντα, ὡς δὴ τοι πέφρωται ἀμύμονα πατρὸς εὐοῖο Παῖδα πεκύν.* id est, verumtamen non intermittebat eam inuitam obseruare, donec veneranda Themis ei omnia exposuit, nempe fatale esse, filium, qui ex ea nasceretur, patre suo meliorem futurum. Homeri interpretes tradunt *il. α.* Iouem Thetidem vsque ad Caucasum montem esse persecutum, stuprumque ei per vim inferre conatum, verum à Prometheo, ne id faceret, esse deterritum.

TE MANET] tibi debetur, tibi parata est. vide supra annot. ad Oden 28. lib. 1.

ASSARACI TELLS] sic Virgil. *Æneid. 1.* Assaraci domum eos, qui à Troianis orti sunt, appellat. *veniet iustis labentibus atas, Cum domus*

Assaraci Phthiam, clarāque Mycenae Seruitio premet. Assaraci autem, & duorum eius fratrum Ili & Ganymedis pater fuit Tros, Trois Erichthonius, Erichthonij Dardanus, Dardani Iupiter: Assaraci filius Capys Anchisæ pater. Ili filius Laomedon, Laomedontis Priamus. vide Hom. *il. υ.* & Dionysium Halicarnass. *ῥωμα. ἀρχαιολ. α.* Assaraci tellurem, Troiam, intellige.

SCAMANDRI FLVMINA] sic supra Od. 6. lib. 2. *Galefi flumen.* Scamandrus & Sinois Troiæ fluuij. Homer. *il. μ.* princip. *δῖος τε Σκάμανδρος. Καὶ Σιμόεις, ὅτι πολλὰ βοάσθρα, καὶ τρυφάλαια Κάσπεσον ἐγκοίησιν, &c.* id est, diuinusque Scamander, & Sinois, in quos fluuios multa scuta, multæ cassides deciderunt.

VNDE TIBI REDITVM] Achilli fuisse fatale ad Troiam mori declarat Homer. *il. α.* sub persona Thetidis, *Αἴθ' ὄφελος ἄρα νηυσὶν ἀδέκρυτος, καὶ ἀπήμων ἦσαι, ἐπεὶ νῦτοι εἴσα μινυθάλπερ, ἔπι μάλ' αἰώ. Νῦν δ' ἄμα τ' ἀκώμορός τε, καὶ ὄζυρός περὶ πάντων Εππεο.* id est, Debebas apud naueis sine lacrymis & sine incommodis & malis sedere: quoniam tibi fatale est non diu viuere. Nunc autem simul & vitæ breuis, & calamitosus supra mortaleis omneis natus es.

SUBTEMINE] *subtemine* legendum, vt est scriptum in omnibus codic. manuscriptis, Vaticanis, & Faer. Iann. Rain. Vrf. Torn. Clericano, Nicotianis, Russard. ceteris. non *subtegmene.* & item apud Catull. carmine de nupt. Pelei, & Thetidis. *Currite ducentes subtemina, currite fusi.* est autem subtemen filum, quod stamini subtextitur: vel, vt Varro, quod subit stamini. ex quo loco quidam dicendum putant *substamen.* sed errant. Terent. in *Heautont. anus subtemen nebat.* vbi vulgò legitur *subtegmene.* Tale autem est illud Virg. de *Lauso li. 10. Æneid. Extremaque Lauso Parca fila legunt.*

MATER CÆRVLA] Pindarus *ποντίαν θεόν,* id est, marinam Deam appellat. idem Horat. sup. Od. 17. lib. 1. *Circen vitream,* id est, marinam, & in aqua habitantem. Nam marinis dijs, glaucus, & caruleus color tribuitur, vt supra diximus.

ILLIC OMNE MALVM, &c.] apud Homer. *il. 1.* qui ad Achillem, vt illum placarent, missi sunt, offendunt eum in nauj, citharæ cantu agritudinem animi lenientem. sic Hom. *τὸν δ' εὖρον φρένα περπόμενον φόρμησι λυγρῆν, Καλῆ, δαιδαλέην, &c.* Hesiodus autem in *Theogon.* maximum dicit hominibus esse agritudinum, & mærorum solatium, ac leuamentum, si quis cantor Musarum famulus ac minister, eorum, qui olim vixerint, Deorumque immortalium laudes cantibus & carminibus suis concelebrat. versus Hesiodi posuimus ad Od. 26. lib. 1. *Εἰ γὰρ τις καὶ πένθος ἔχων νεοκίδει θυμῷ Ἄζηται κράδ' ἰλω ἀναχθίμενος, αὐτὰρ αἰοῖδος Μυσαίων θεράπων, &c.* & Pind. *eid. θ. Νεμ. sub. extr. ἐπ' αἰοῖδ' αἰς δὲ ἀνήρ νάδωλον καὶ τις κάρματον ὄηκεν.* id est, cantibus autem etiam nonnulli laborem suum leuiorem reddiderunt. Quin senex ille Simulus apud Virg. in *moreto,* laborem suum cantu leuat. *Alternatque vices, modo rustica carmina cantat, &c.* Itaque merito

A ritò hoc loco Horat. vinū & cantum ægritudinis alloquia, id est, solatia, καὶ ἀλγεῖς ἀμβλία appellat. **ÆGRIMONIA**] ægritudinis. vtitur infra Od. 17. eodem nomine. *Fastidiosa tristis ægrimonia.* Cic. ad Att. lib. 12. *ferrem grauiter, si noua ægrimonia locus esset.*

DEFORM. AGR. DVLCIB. ALLOQV.] Sic reperi scriptum in omnib. cod. manusc. tum Vatic. tum alijs sine copulatione & ante vocem *alloquijs*. neq; est quòd quisquam de scripturæ veritate dubitet. corruerant autem hunc locum ij homines, qui cùm in litt. cecutiant, videri tamen volunt perspicaces, atque oculati. hæc igitur verba *dulcibus alloquijs* coniungenda sunt cum illis, quæ antecedunt, *vino, cantuque*, vt vinum & cantum intelligamus dici ab Horatio ægritudinis alloquia, id est, vt Latini loquuntur, solatia. Græci enim solatium *παρηγορία*, & ἀλγεῖς ἀμβλίων nominant, id est, verbum de verbo, alloquium. Atque hunc locum ita esse intelligendum vir quidam doctissimus professus amicū, & meo me quasi onere leuare, measque parteis agere gestiens, non ita pridem docuit.

B **AD C. MÆCENATEM.**
Ode 14.

Phrynes amorem causam esse, quamobrem promissos Iambos non absoluat.

Mollis inertia cur tantam diffuderit
imis

Obluionem sensibus,
Pocula lethæos vt si ducentia somnos
Arente fauce traxerim,
Candide Mæcenas occidis sepe rogando.
Deus, deus nam me vetat,
Inceptos olim, promissum carmen, iambos
Ad umbilicum adducere.

C *Nō aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
Anacreonta Teium:*

*Qui per sepe caua testudine fleuit amorē
Non elaboratum ad pedem.*

*Vreri ipse miser. quòd si non pulchrior
ignis*

*Accendit obsessam Ilion,
Gaude sorte tua. me libertina, neq; uno
Contenta, Phryne macerat.*

MOLLIS INERTIA] mollities, μαλακότης, laboris impatiens ignauia.

DVCENTIA SOMNOS] adducentia, seu afferentia somnos, ὑπνωτικὰ, ὑπνωποιὰ: quæ somnos gignunt, & (vt Virgilius loquitur) *soporifera*. aliter dixit idem Virgilius lib. 4. *potes hoc sub casu ducere somnos?*

TRAXERIM] hauferim, biberim. Virgil. *Æneid. 6. Lethæi ad fluminis vndam Securos latices, & longa obliuia potant.* sic Horat. sat. 6. lib. 2. *Ducere sollicita incunda obliuia vite.*

OCCIDIS SÆPE ROGANDO] toties merogas, vt eneces: per sepe merogas.

DEVS, DEVS] Cupido deus potentissimus, & imperiosissimus. magna autem vis inest in huiusmodi repetitionibus *Ilion, Ilion* Od. 3. lib. 3. *Postume, Postume* Od. 13. lib. 2. *Ibimus, Ibimus* Od. 17. eiusdem.

AD VMBILICVM ADDUCERE] absoluerè, finire. solebant enim veteres illi librorum suorum tegumenta umbilicis ornare. Catull. ad Varum, *Noui umbilici, lorarubra, membrana Defecta, plūbo & pumice omnia equata.* Mart. lib. 4. *Ohe, iam satis est, ohe libelle, Iam peruenimus vsque ad umbilicos.* Fiebant autem umbilici ex ligno, aut ebore, aut aliquo alio osse.

NON ALITER SAMIO] Bathyllum Anacreontis delicias fuisse, ex eius carminibus intelligere licet.

ANACREONTA TEIVM] sup. Od. 17. lib. 1. *& sive Teia Dices laboranteis in vno, &c.* Traditum est, Anacreontem interrogatum, cur carmina non scriberet in Deos, sed in pueros, respondisse hos nobis deos esse. Pindarus quidem, qui Anacreonte posterior fuit, scribit *ιδρυ. εἰδ. 6.* veteres poetas lyricos formosorum puerorum amores canere solitos esse: non enim illo tempore Musam mercenariam, neque lucri studio deditam fuisse. verba Pindari sunt hæc, *οἱ μὲν πάλαι, ὁ δὲ δρασίβυλε, φῶτες, ὅσοι χρυσάμωτον ἐς δῖον μιστῶν ἔβαινον, καὶ τὰ φόρμυγι σιωπῶντες ἴμφοι παρθένους ἐπέθενον μελιγάρυας ὕμνους, ὅστις ἐὼν καλὸς, εἶχεν Ἀφροδίτης εὐθρόνους μνάστειραν ἀδύσαν ὀπίσθην. ἀ μῦστα γὰρ, ἢ φιλοκερδῆς πω ποτε λῶ, ἢ δ' ἐργάτης.* &c. id est, Veteres quidem illi, ὁ Thrafsybule, qui cumque in Musarum aureis redimiculis ornatarum currum ascenderant cum insigni cithara rationem habentes, continuò puerileis iaculabantur dulcissimū cātus, si quis forma præstās atatis maturæ florem dulcissimū Veneris memorem præferret. Musa enim nondum erat lucri cupida, neque mercenaria.

NON ELAB. AD PEDEM] ex Anacreontis paucorum, qui ad nos peruenerunt, versuum lectione, cuius intelligere licet, incredibilem in eo esse carminis facilitatē, ac simplicitatem: sed, quam tamen nullus labor, nulla cura, nulla cogitatio consequi posse videatur.

VRERIS IPSE] Tu quoque Mæcenas amore flagras, miser.

QVOD SI NON PVLCHR. IGN.] id est, quòd si Helena, quæ Paridem amore incendit: vel quæ Troiani incendij causa fuit, non fuit tua puella formosior: tuo te bono oblecta, eoque fruerè: vel eo contentus esto. ambiguum inest in voce *ignis*. Nam Helena & incendij Troiani causam attulit, & Paridem amore inflāmauit: quod vtrumque ignis appellatione declaratur. Virgil. Palæm. *meus ignis Amyntas.* Idem *Æneid. 3. Phrygiūque penates, Quos mecum a Troia, mediisque ex ignibus urbis Extuleram.*

A OBSESSAM ILLION] Troiam obsessam. Quidam libri vet. habent, *oppressam Iliion*.

NECVNO CONTENTA] Terent. Eunucho, *quia Neque tu vno eras contenta, neque solus dedit.*

PHRYNE] commemoratur ab Athenæo lib. 14: meretrix huius nominis Phryne Thespiensis, usque adeo venusta, & eximia forma, ut, cum in iudicium capitis adducta esset, plurimisque & grauissimis criminibus premeretur, nulla ei res alia ad absolutionem fuerit suffragata, quam formæ præstantia. Nam Hyperides orator, qui eam defendebat, cum esset hæc opinio, iudices eam condemnatos, constituit eam in eorum conspectu, tunicasque à pectore abscidit, ut nudas eius papillas, & nudum pectus aspicerent: tantamque & oratione, & hoc facto iudicum misericordiam commouit, cum eam tanquam Veneris sacerdotem oleo perfudisset, ut iudices, religione quadam animis eorum occupatis, ac deterritis, non sint ausi Veneris sacerdotem & antistitem condemnare: qua absoluta Euthias accusator iratus, quod è iudicio victus in re tam aperta discessisset, nullam postea causam dixit. Hanc illam Phrynen esse putato, quæ cum Venerem auream Delphis dedicasset, & appedisset: inscripsit ei Veneris statuæ Diogenes Cynicus, *τῆς ἀπὸ τῆς ἐλλήνων ἀκροατίας*: id est, *Græcorum incontinentiæ monumentum*. Cum superiora illa ex Athenæo de Phryne scripsissem, quadriennio post, iuuenis quidam, eruditus quidem ille, sed plus nimio φιλεπιδεικτικῆς, reprehendit me quod apud Athenæum ita legissem, ut habent omnes editiones, quas vidi, τὴν ὑποφῆν καὶ ζάκρον ἀφροδίτης ἐλαίῳ χειροσάμενος: itaque vertissem, *cum eam tanquam Veneris sacerdotem, & antistitem oleo perfudisset, &c.* quoniam, inquit, perspicuum est, legendum esse ἐλαίῳ χειροσάμενος, quod valet, si verbum verbo reddas, *misericordia usus*: id est, misericordia, ut ille interpretatur, commota. Cui ego hoc respondeo, primum lectionem receptam ἐλαίῳ χειροσάμενος, visam mihi esse tolerabilem, & probabilem. Nam veteres, deorum aras ac statuas, diuinisque homines oleo perfundere solebant. Verbi gratia, Plato lib. 3. de rep. facit Homerum amandari in aliam ciuitatem è sua, oleo perfusum & lana coronatum, sic enim Plato, ἀποπέμπιμεν τε ἀνὲς ἄλλω πόλιν μύρον καὶ κεφαλῆς κατεχέαντες καὶ ἐρίῳ σέβαντες: quem locum his verbis expressit Maximus Tyrius λόγῳ. η. σεφαινώσας τὴν ποιητὴν καὶ χειροσάμενον, id est, cum poetam coronasset, vnguentoque perunxisset. Et Alexander Magnus, cum in Sigæum peruenisset, columellam in tumulo Achillis defixam vnguento perunxisse dicitur. deinde ἐλαίῳ χειροσάμενος pro misericordiam commouere non magis visitatum esse, quam ἐλαίῳ χρίειν pro oleo vngere. Postremò me non esse tam acutum, aut sagacem, ut, quæ apud scriptores antiquos reperiuntur, probabiliter, & commodè dicta, ea immutare sine auctoritate codicum manu scriptorū possem. De hac eadem Phryne sic Arnobius libro 6. aduersus gentes, Phryne illa Thespiaca (sicut illi referunt, qui negotia Thespiaca scriptitarunt) cum in acumine ipso esset pulchritudinis, venustatis & slo-

ris, exemplar fuisse perhibetur cunctarum, quæ in opinione sunt, Venerum, siue per urbem Graias, siue quò iste fluxit amor talium, cupiditasque signorum. Itaque artifices omnes, ipsi iisdem qui temporibus existierunt, quibus primas dabat exprimentarum similitudinum veritas, omni cura studioque certabant simul capitis prostituti Cithæa in simulacra traducere: ardebant artificum scita, alterque alterum vincere contentiosa emulatione querebāt, nō Venus ut augustinior fieret, sed ut Phryne pro Venere staret. hanc eandem commemorat Lucill. in Sat. Phryne nobilis illa ubi amatorem improbius quem, &c.

AD NEÆRAM.

Ode 15.

Non seruatam ab ea fidem conqueritur.

NOX erat, & calo fulgebat luna sereno

Inter minora sidera,

Cum tu magnorum numen lesura deorum

In verba iurabas mea,

Arctius, atque edera procera astringitur illex

Lentis adherens brachijs:

Dum pecori lupus, & nautis infestus Orion

Turbaret hibernum mare:

Intonsosque agitaret Apollinis aura capillos,

Fore hunc amorem mutuum.

O dolitura mea multum virtute Neæra:

Nam, si quid in Flacco viri est,

Nosferet assiduas potiori te dare nocteis:

Et quæret iratus parem.

Nec semel offensa cedit constantia formæ,

Si certus intrarit dolor.

At tu, quicumque es felicior, atque meo nunc

Superbus incedis malo:

Sis pecore, & multa diues tellure licebit:

Tibi que Pactolus fluat:

Nec te Pythagora fallat arcana renati:

Formaque vincas Nireæ:

Eheu, translatos alio marebis amores:

Ast ego vicissim risero.

NOX ERAT] sic Virgil. Æneid. 3. Nox erat, & terris animalia somnus habebat, & 4. Nox erat,

A *Et placidum carpebant fessa soporem Corpora, &c.* Apollon. lib. 3. Argon. *Νύξ μὲν ἔπειτ' ὅππ' ἄγειν ἀνέφασ, οἱ δ' ἐνὶ πόντῳ Ναύται εἰς ἑλίκω τε, καὶ ἀσέρας ὀπίσσω Εδρακον ὀκνηῶν, &c.* id est, Nox erat, seu nox in terram tenebras adduxerat: nautæ autem ad Helicam, & Orionẽ enauibus aspectum defigebāt. Et Varro, *Desierant latrare canes, urbẽsque silebāt: Omnia noctis erant, placida composita quiete.*

ET CAELO FVLG. LVNA SER. INT. MINORA] sup. Od. 12. lib. 1. *velut inter igneis Luna minores. & carmine sacul. infrã. Siderum regina bicornis.*

CVM TV MAGN. NVMEN LÆS. DEOR.] id est, cùm tu peieratura. Dij magni autem sunt Iupiter, Minerua, Apollo, & ij, quos Æneas præter Deos penates, id est, deos familiares, qui domi colebantur, secum in Italiam attulerat. Nam Dij magni publice, Penates priuatim colebātur. Ennius, *Dono, ducite, dõque volentibus cum magnis Dijs.* Virgil. lib. 3. Æneid. princip. *Cum socijs, nationeque, penatibus, & magnis Dijs.*

IN VERBA IVRABAS MEA] iurare in verba, sermo militaris. Cæsar lib. 1. de bello ciuili. *Princeps Petreius in hac verba iurat ipse: ad idem iusurandum adigit Afranium: subsequuntur tribuni militum.* T. Liu. lib. 3. *Nobis vero* (inquit Quinctius) *nihil electu opus est, cùm, quo tempore P. Valerius ad recipiendum Capitolium arma plebi dedit, omnes in verba iurauerint, conuenturos se iussu cõsulis.* Idem lib. 45. *omnes, qui in cõsulis verba iurauerint.* Horat. Od. prox. *Sed iurem in hac simul imis saxa renarim Vadis lenata, ne redire sit nefas.* & epist. 1. lib. 1. *Nullius addictus iurare in verba magistri.* est autem in verba iurare, verbis ab altero cõceptis, iurare se ita fecisse, vel non: facturum, vel non. verumtamen non dissimulabo, me scriptum reperisse in lib. Don. *In vota iurabas.*

ARCT. ATQVE EDERA, &c.] me arctius amplectens, quam ab edera astringitur ilex. sic Catull. carm. in nuptias Iulix. *Mentem amore reuincens, Vt tenax edera hæc, & hæc arborem implicat errans.* ibidem, *Lenta quin velut assitas Vitis implicat arbores, Implicabitur in tuum complexum.* Hor. sup. Od. 36. lib. 1. *nec Damalis nouo Diueltur adultero Lasciuis ederis ambitiosior.*

LENTIS ADHÆRENS BRACHIIS] Lentis, id est, flexibilibus, in hærentibus, sequacibus, tenacibus, ambitiosis, ad amplectendum accommodatis. tralatio est. sic Virg. lib. 4. Georg. *Ac veluti lentis Cyclopes fulmina massis Cùm properat.* per lentas enim significat ductileis, ἐνελκτικὰς. aliter sat. 9. lib. 1. *Et pressare manus lentissima brachia.* ibi enim lentissima dicere videtur, ad sentiendum quid vellet Horat. tarda. & aliter Oda 19. lib. 3. *Me lentus Glyceræ torret amor mea: cui simile est illud Od. 13. lib. 1. Quam lentis penitus macerer ignibus.*

DVM PECORI LVPVS, &c.] id est, semper. Tale illud Virg. Daphnide. *Dum iuga montis aper, fluuios dum piscis amabit, Dùmque thymo pascentur apes, dum rore cicada: Semper honos, &c.* & illud Æn. 3. *In freta dum fluuij current: dum montibus umbrae Lustrabunt cõuexa: polus dum sidera pascet: Semper honos, &c.* Neque verò ab hoc genere a-

lienu est illud, quod est apud Herodotũ, Vrania: in extr. quo loco Athenienses Alexandro, quem ad eos miserat Mardonius, vt eos ad condiciones à rege Persarum latas adduceret, respondent hoc modo, *ὁμολογήσαι δὲ τῷ βαρβάρῳ μήτε σὺ ὑμῶν περὶ ἀναπίθειν: οὐτε ἡμεῖς πεισόμεθα: νῦν πὲρ ἀπαγγέλλει τῷ Μαρδονίῳ, ὡς Ἀθλιῶται λέγουσιν, ἔς' αὐτὸν ἠλίος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἴη, τῆ περ νῦν ἔρχεται, μήποτε ὁμολογήσειν ἡμῶς Ξέρξῃ, ἀλλὰ θεοῖσι τε συμμάχοισι πίσωσι μιν ἐπιξίμεν ἀμυνομένοι, καὶ πίσί ἡρώσι.* id est, Vt autem cum Barbaro consentiamus, & conspiremus, neque tu nobis persuadere conare, neque nos adducemur: & nunc Mardonio renuntia, Athenienses dicere, quamdiu sole eandem viam ibit, quam nunc init, numquam nos cum Xerxe vllas pacis pactiones facturos, sed & dijs adiutoribus ac socijs fretos, & heroibus, bellum Græciæ inferentem repulsuros.

ORION.] de Orione diximus suprã ad Od. 28. lib. 1.

INTONSOS QVE] sup. Od. 21. lib. 1. *Intonsum pueri dicite Cinthium.* ἀκέρσιν λέγουσιν dicunt Græci.

ODOLITVRA MEA, &c.] minatur Neæra se amorem suum ab ea in aliam translaturum.

NAM, SI QV. IN FL. VIRI EST,] id est, si quid virtutis. appellata enim est à viro virtus, inquit M. Tull. Tulcul. 2.

PAREM] puellam. Oda 11. hoc lib. *Semper vte digna sequare, & vltra, Quam licet, sperare, nefas putando, Disparem vites.*

POTIORI.] riuallimeo, qui tibi potior est: quem tu mihi anteponis: qui priores parteis habet apud te, vt loquitur Terent. Eun.

NOCTEIS] assiduas potiori dare nocteis, id est assidue cum eo, quem pluris facis, quàm me, pernoctare, & cubare. epist. 1. lib. 1. *Vt nox longa quibus mentitur amica, &c.* Plautus Trucul. *Sirax nocteis ducit, ab animo perit.* Idem Pcenul. *Cuius ego vel nebule cyatho septem nocteis non emam.* Idem Asinar. *Noctem tuam, & vini cadum velim, si optata fiant.*

NEC SEMEL OFFENSÆ, &c.] locus est obscurus, quem sic declaro. Nec, si certo, & vero dolore affectus fuero, cõstantia mea, quæ me diu tuos mores, tuamque iniuriam perferre cõgit, cedet tuæ formæ semel offensæ, id est, quæ semel offenderit, quæ semel peccarit: quæ mihi semel offensa, atque inuisa, dum alios amas, fuerit. vel sic, & in eo cõstans ero, quòd numquam cedam posthactua formæ semel lapsæ, & ita mihi inuisa. Ea autem est interdum nominis offensus, significatio, apud bonos scriptores. sic M. Tullius, existimationem ordinis senatorij, offensam dixit, propterea quòd senatores malè administrabant iudicia. Verr. de iure dundo. *Si me animus, atque amor in Remp. existimatioq, offensa nostri ordinis, ac iudiciorum nõ hoc facere cõgisset, &c.* Idem in frumentaria. *ò miserum, atque inuidiosum, offensumq, paucorum culpa, atq, indignitate ordinem senatorij.* Idem Catilin. 1. *Et si me meis ciuibus iniuria suspectum tam grauius, atque offensum videre: carere me aspectu*

A *aspectu civium, quam infestis oculis omnium conspici mallem.* Idem pro Sextio. *aliusne est aliquis improbis peculiaris populus, cui nos offensi, inuisiq; fuerimus?* Idem pro Cluentio. *etiam si is inuidiosus, aut multis offensus esse videatur: etiã si eum oderitis, &c.* Idem ad Attic. lib. 2. *scio nihil umquam fuisse tam infame, tam turpe, tam peraequẽ omnibus generibus, ordinibus, at atibus offensum, quam hunc statum, qui nunc est.* talia sunt *tacitus, iuratus*, quæ tamen à verbis taceo, iuro manent, vocemque habeant patiendi, significant actionem tamen. Porphyrio autem *offense formæ* interpretatur *periurio pollute.* quod si cui placeat magis, non reclamabo. offensus etiam non numquam idem valet, quod infensus, & iratus, propterea, quod, qui offensi, & læsi fuerunt, irasci solent. Plancus Cicer. lib. 10. epist. *Si hominem offensum mihi, coniunctum cum Rep. nõ subleuassẽ.* Propert. lib. 3. *Offensa illa mihi, non tibi amica dedit.* quæ significatio ad hunc locũ quadrare non potest, quamuis in vno cod. manuscr. repereri. *Nec semel irate.*

B *SI CERT. INTR. DOL.]* si certum animo dolorem conceperit Flaccus: si certus in animum Flacci se insinuarit dolor, subaudiendum enim in verbo intratit, in mentem, aut in animum Flacci: & ita loquitur M. Tull. de orat. 2. *definitio in sensum, & in mentem iudicis intrare non potest.* Corn. Tacitus lib. 1. annalium. *pauidos, & conscientia velle cordeis intrat metus.*

AT IV, QVICVMQVE ES.] ἄποσποπὴ ad æmulum, seu rivalẽ suum.

FELICIOR] qui nunc Neera frueris, me extruso, atque expulso.

MEO MALO] meo incommodo exultas, quod spernor à Neera.

LICEBIT] licebit per me sis opulentissimus, sapientiss. pulcherrimus. sic loquitur sat. 2. lib. 2. *licebit Ille repotia, nataleis, aliõsue dierum Festos abatus celebret.*

TIBIQUE PACTOLVS FLVAT.] Pactolus Lydia fluvius, qui ad Sardianos auri ramenta ex monte Tmolus deferens, per medium forum vrbis fluit: auctor Herodot. Terpsichore. Plinius lib. 33. cap. 4. quinque totius orbis terrarum fluvios auriferos enumerat, Tagum in Hispania, Padum in Italia, Hebrum in Thracia, Pactolum in Asia, Gangem in India.

NEC TE PYTHAGORÆ FALLANT] & quamuis philosophiam Pythagoricã perdidiceris, animoq; comprehenderis. de Pythagora diximus sup. ad Od. 28. lib. 1.

FORMAQVE VINCAS NIREA] quonemo, Achille excepto, ad bellum Troianum pulchrior profectus est Hom. auctore in. 6. vt ann. sup. ad Od. 20. lib. 3. *Qualis aut Nireus fuit, &c.* sed quod hoc loco forma in amore haud multũ valere significat Horatius, Pausanias in eandẽ sententiam tradit Achaicis, ædificium quoddã fuisse in Ægiria, & in eo, Fortunę signũ, quod Amaltheę cornu in manu teneret: tũ huic signo proximũ adstitisse Cupidinem pennigerum: Atque huius operis hanc fuisse significationem, fortunam magis, quàm formam, in amore dominari.

EHEV, TRANSLATOS ALIÒ] tale est illud Od. 6. lib. 1. Heu, quoties fidem, Mutatosq; deos flebit, & aspera Nigris æquora ventis! sic Tibull. lib. 1. eleg. 5. *At tu, qui potior nunc es, mea furta caueo.* *Versatur celeri fors leuis orbe rota.* iam quemadmodum hic *mærebis amores*, sic epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. dixit *merere fugam. atq; Inter vina fugam Cy nara merere proterua.*

Q V E R I T V R, B E L L O -
rum ciuiliũ nullum esse finem,
& remp. Romanã desperat, aliasq;
terras & ipse petere cogitat, & a-
lijs, vt idem faciant, suadet.

Ode 16.

A *Ltera iã teritur bellis ciuilibus atas,*
Suis & ipsa Roma viribus ruit:

Quam neq; finitimi valuerunt perdere
Marsi,

Minacis aut Etrusca Porsenæ manus,
Æmula nec virtus Capuæ, nec Sparta-
cus acer,

Novisq; rebus infidelis Allobrox: (bè,
Nec fera cerulea domuit Germania pu-
Parentibusq; abominatus Annibal:

Impia perdemus deuoti sanguinis atas:
Ferisq; rursus occupabitur solum.

Barbarus, heu, cineres insistet victor: &
urbem

Eques sonante verberabit ungula:
Quæque carent ventis, & solibus, ossa

Quirini,
Nefas videre, dissipabit insolens.

Fortè, quid expediat, communiter, aut
melior pars

Malis carere queritis laboribus.
Nulla sit hac potior sententia: Phocæorũ

Velut profugit exsecrata ciuitas: (fana
Agros, atq; Lareis patrios, habitandaq;

Apris reliquit, & rapacibus lupis: (das
Ire, pedes quocũq; ferũt: quocũq; per vn-

Notus vocabit, aut proteruus Africus.
Sic placet? an melius quis habet suadere?

secunda
Ratem occupare quid moramur alite?

A *Sediuremus in hac: simul imis saxa rena-
Vadis leuata, ne redire sit nefas: (rint
Nen cōuersa domum pigeat dare lintea,
quando
Padus Matina lauerit cacumina:
In mare seu celsus pcurrerit Apenninus:
Nouaq; mōstra iunxerit libidine (uis:
Mir amor, iuuet ut tigreis subsidere cer
Adulteretur & columba miluio: (nes:
Credula nec fuluos timeāt armenta leo-
Ametq; salsa leuis hircus equora.
Hac, & quæ poterunt reditus abscinde-
re dulceis,
Eamus omnis exsecrata ciuitas,
B Aut pars indocili melior grege. mollis, &
exspes
Inominata per primat cubilia.
Vos, quib. est virt^o, muliebrē tollite luctū:
Etrusca prater & volate littora. (ta
Nos manet Ocean^o circūuag^o: arua, bea-
Petamus arua, diuiteis & insulas:
Reddit ubi Cererē tellus inarata quotan
Et imputata floret vsq; vinea: (nis:
Germinat et nūquā fallētis termes oliua:
Suamq; pulla ficus ornat arborem:
Mella caua manāt ex ilice: mōtibus altis
Leuis crepante lymphā desilit pede.
Illic iniussæ veniunt ad mulctra capella:
C Refertq; tenta grex amicus vbera:
Nec vespertinus circū gemit vsus ouile:
Nec intumescit alta viperis humus:
Pluraq; felices mirabimur, ut neq; largis
Aquosus Eurūs arua radat imbribus,
Pinguia nec siccis urantur semina glebis:
Vtrumq; rege temperante calitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus:
Neq; impudica Colchis intulit pedem:
Nō huc Sidonij torserunt cornua nautæ,
Laboriosa nec cohors Vlyssæi.
Nulla nocent pecori cotagia: nullius astri
Gregem æstiosa torret impotentia.
Iupiter illa piæ secreuit littora genti,
Vt inquinauit ære tempus aureum:*

*Ære, dehinc ferro durauit sæcula. quorū D
Pijs secunda vate me datur fuga.*

ALTERA IAM TERITVR BELLIS] æ-
tas triginta annorum spatium continet, vt supra
admonui ad Od. 9. lib. 2. Prior igitur ætas bellis
ciuilibus vexata, ea est, quæ intra Syllæ & Sulpicij,
Octauij & Cinna, Marij & Syllæ, Pompeij & Cæ-
saris tempora vertitur. M. Tull. epist. lib. 4. ad M.
Marcell. *Omnia sunt misera in bellis ciuilibus, quæ
maiores nostri ne semel quidem: nostra ætas sepe iam
sensit.* Idem Philip. 8. *Sylla cum Sulpicio de iure le-
gum, quas per vim latas Sylla dicebat, contendit: Cin-
na cum Octauio de nouorum ciuium suffragijs: rursus
cum Mario, & Carbone Sylla, ne dominarentur
indigni, & vt clarissimorum hominum crudelissimā
puniretur necem.* De proximo bello ciuili non libet di-
cere: ignoro causam. detestor exitū. Hoc bellum quin-
tum ciuile geritur, atq; omnia in nostram ætatem in-
ciderunt. Altera autem ætas, quæ eadem C. Cæsa-
ris cōsecuta est, multa item alia bella ciuilia vidit:
Mutinense, aduersus M. Antonium: Perusinum,
contra L. Antonium M. Antonij fratrem: Sicilien-
se, seu potius Fretense, contra Sex. Pompeiū Pom-
peij Magni filium: Thessalicum seu Philippense,
aduersus M. Brutum & C. Cassium, Aetiæcum,
contra M. Antonium & Cleopatram.

SUIS ET IPSA RO. VIR.] sic supra Od.
7. *vt sua Vrbs hac periret dextera.* In vno qui-
dem cod. manuscrip. scriptum reperi, *Suis & ipsa
R. v. perit.*

MARSI] à quibus Marficum bellum appel-
latum, quorum dux Propedius, vt sup. annotaui-
mus ex Strabone ad Od. 14. lib. 3.

PORSENÆ MANVS] Porfena dux Etrusco-
rum, de quo vide T. Liuium lib. 2. annalium.

ÆMVLÆ NEC VIRT. CAP.] M. Tull. in
ea orat. quam habuit in senatu de lege agr. contra
Rull. sic ait, *Maiores nostri Capua magistratus, sena-
tum, consilium commune, omnia deniq; insignia reip.
sustulerunt, neq; aliud quicquam, nisi inane nomen
Capua reliquerunt, nō crudelitate (quid enim illis fuit
clementius, qui etiam externis hostibus victis sua se-
pissime reddiderunt?) sed consilio, quod videbant, si
quod reip. vestigium illis moribus contineretur, urbē
ipsam imperio domicilium præbere posse.* Idem in ea,
quam habuit ad populum contra eundem, dicit
populum Ro. treis solūm vrbeis in terris omni-
bus, Karthaginem, Corinthum, Capuam statuis-
se posse imperij grauitatem, ac nomen sustinere.
*Deleta Karthago est (inquit) & c. De Capua mul-
tum est, & diu consultatum. Exstant litteræ, Quiri-
tes publicæ: sunt S. C. complura.*

SPARTACVS] de Spartaco, seruorum duce,
& bello seruili ab eo conflato, diximus supra ad
Od. 14. lib. 3.

NOVISQVE REB. INFID.] Cæsar com-
mentar. de bello Gallico li. 3. & 4. scribit, omneis
Gallos rebus nouis studere, & ad bellum celeri-
ter, mobiliterque excitati. Potest igitur fieri, vt
Horatius hoc loco nomine Allobrogum, qui Ci-
ceronis, & Cæsaris ætate fuerunt pacati, ceteros
Gallos significet, qui Romanorum imperium nō
a quo

A æquo admodum animo perferebant. Quamquã mihi fit verisimilius, Allobrogum nomine, Allobroges ipsos, non alios Gallos, intelligi. Neque me mouebit, quòd obijcit Glareanus, Allobroges in coniuratione illa Catilinaria, populi Romae maiestatem conseruare, quàm coniuratorum consilijs assentiri, & fauere maluisse: neque vsquam alibi alienos à populo Romano animos habuisse: quare non facillè explicari posse, quamobrè nunc eos dicat Horatius infideleis: sed hæc (vt dixi) non mouent. Non enim, si nihil moliti sunt aduersus populum Romanum, continuò sequitur, metuendum nõ fuisse, ne facerent. Præterea infideles nõ hi solùm appellantur, qui fidem non seruant: quales sunt perfidi: sed & ij, quibus tutò non creditur, & qui data occasione libenter, & cupidè sint nocituri, fidemque violaturi. Itaque M. Tull. Catil. tertia, hanc Allobrogum in rebustam turbulentis, & periculosis quietem, atq; hoc otium, non eorum erga populum Romanum, caritati, aut fidei, aut constantiæ tribuendum esse censet: sed Deorum in populum Romanum beneuolentiæ, ac benignitati. sic enim scribit eo loco, *Iam verò illa Allobrogum sollicitatio à Lentulo, ceterisq; domesticis hostibus, tantares, tam dementer credita & ignotis, & barbaris, commissaq; litteræ numquam essent profecto, nisi à Dijs immortalibus huic tantæ audaciæ consilium esset ereptum.* Præterea constat ex oratione M. Tull. de prouincis. Allobroges non perpetuò in officio, neq; in fide erga populum Romanum, mansisse. his verbis, *Modò C. Pomtinus fortissimus vir ortum repente bellum Allobrogum, atq; hac scelerata coniuratione excitatū, prælijs fregit, eosq; domuit, qui lacefferant.* Postremò in oratione pro M. Fonteio, Belgarum, & Allobrogum infidelitatem disertè notat idem Cicero his verbis. *quibus neq; propter iracundiam, fidem: neq; propter infidelitatem, honorem habere debetis.* Nam hos significari declarant ea, quæ tribus pagellis post sequuntur. *Vos Belgarum, atq; Allobrogum testimonijs non credere timetis?* quidam vir doctus hunc locum ita videtur intelligere, vt Allobroges eò dixerit Horatius infideleis nouis rebus, quia se præbuerint in eos infideleis, qui nouis rebus studerent, nempe in coniuratos. hæc enim illius verba sunt in commentarijs eius in Catilinariam tertiam. *sed illi cum simularent, se ei consilio fauere, totam rem tamen ad Q. Fabium Sangam detulerunt. vnde dictum est ab Horatio, Nonisq; rebus infidelis Allobrox.* Mihi autem hæc sententia probari nullo modo potest. Nam cum Horatius Allobroges hinc cum Marfis illis, qui bellum Marficum excitauerunt, cum Porfena, cum Capua, Spartaco, Germanis, Annibale numeret, qui fuerunt hostes populi Romani, perspicueque hoc dicat Horatius, Romam, quæ hostibus externis restiterit, aut quæ ab hostibus externis labefactari non potuerit, à ciuibus eueriti: pugnantia loqueretur, si hunc sensum probaremus. Multa in Allobroges M. Tull. pro Fonteio. Sed dici potest, eum inferuire causæ.

NEC FERA CÆRULEA, &c.] cærulea iuuentute. Sed cur cæruleam appellat? an quòd se Germani cæruleo colore inficiunt, vt formido-

losiores sint in prælijs? quòd quidem de Germanis à quoquam memoriæ proditum esse non memini. At de Britannis sic Cæsar lib. 5. *Omnes verò se Britanni glasto inficiunt, quod cæruleum efficit colorem, atq; hoc horridiore sunt in pugna aspectu.* vbi docti quidam legunt *luto*, seu *luteo infic.* alij *glauco.* Item Propert. lib. 2. *Nunc etiam insectos demens imitare Britanos, Ludis & externo tincta nitore caput.* an quòd Germani ferè omnes cæruleis sunt oculis? quæ ratio probabilior est. nam etiam hoc traditum est à Corn. Tacito lib. de moribus German. *Vnde habitus quoq; corporum quamquam in tanto hominum numero, idem omnibus: truces & cærulei oculi, rutila comæ, magna corpora, & tantum ad impetum valida, &c.*

PARENTIBVS QVE ABOM. ANN.] eorum parentibus, qui bellis Punicis in prælijs cæsi sunt. vt sup. Od. 1. lib. 1. *bellaq; matribus Detestata.* abominatus igitur *παθιπκόν.*

IMPIA PERD.] nos impij, qui huius ætatis sumus, Romam perdemus, quam tot hostes violare non potuerunt.

DEVOTI SANG.] quorum sanguis Dijs, vel morti videtur esse deuotus ad expianda maiorum nostrorum scelera. vide sup. Od. 4. lib. 3. de voce, *deuotus.*

FERIS QVE RVRSVS, &c.] solum vrbs Romæ rursus erit incultum, infrequens, vastum, ac desertum, ferisq; receptacula, ac latebras præbebit. sup. Od. 3. lib. 3. *Paridisq; busto Insultet armentum, & catulos fera Celent inulta.*

BARBARVS (HEV) CIN.] cineres vrbs, vel ciuium, pedibus conculcabunt barbari.

EQVES SON. VERB. VNG.] id est, eques insultabit cineribus. Ennius 8. annal. *Consequitur summo sonitu quatit vngula terram.* idem 17. *It equos, & plausu caua concutit vngula terram.* Virgil. Georg. 3. *atq; equitem docuere sub armis Insultare solo.* Varius de morte: *Insultare docet campis.* Lucretius lib. 3. *Et contempsit, a quis insultans, murmura ponti.*

QVÆQVE CAR. VENT. ET SOLIB.] & ossa Romuli, quæ sunt penitus in terram defossa, & in vrna cõdita, atq; ita neq; ventis commouentur, neq; à solis radijs attinguntur, victor insolens dissipabit. Iam quòd ad verbū carendi attingit, nõ semper in eo inest velle. dicimus enim *carere febrì, carere culpa, carere malo,* & similib.

NEFAS VIDERE] videre Romulicineres dispersos. cod. vnus Vatic. & Torn. habent, *Nefas videri.* quam scripturam non improbo.

INSOLENS] sup. Od. 16. li. 1. *exercitus insolens.*

FORTE, QVID EXPEDIAT] fortè dictum pro fortasse. quod exemplum, vt rarum, notandum est.

EXPEDIAT] vtile sit, vt sup. Od. 8. lib. 2. *Expedit matris cineres opertos Fallere.* Catull. in Priapeijs, *Manumq; scorsum habebis, hoc tibi expedit.*

COMMVNITER, AVT MELIOR PARS] aut vos omnes communi consilio, aut melior pars vestrùm. melior autem propriè positum, non pro maiore.

MALIS CARERE QVÆRITIS, &c.] MALIS CARERE QVÆRITIS, &c.] ordo

D

E

F

A ordo est hic, Fortasse quid expediat, vos omnes queritis, aut melior pars vestrum: carere, id est, ut careatis malis laboribus. Graeci subintelligunt in huiusmodi loquendi generibus, particulam *ὄσπερ*, quae valet, ut interdum etiam, & quidem sapius, non subintelligitur, sed adhibetur. quod item imitatus est Hora. Od. 11. lib. 1. *ut melius, quicquid erit, pati, quomodo interpretantur Linacer, & Erasimus. vel repetendum est verbum queritis hoc modo, queritis quid expediat, & queritis carere, ut loquitur Od. 16. lib. 1. mitibus Mutare quero tristia.* & epist. 1. ad Mæcenatem, *queris me includere ludo.* adde cetera exempla, quae ascripti ad Od. 10. lib. 1.

MALIS LABORIBVS] *malis* epithetum est distinguendi causa adhibitum. sunt enim aliqui boni, & laudabiles labores. sunt & secundi, ut Od. 4. lib. 4. *Post hoc secundis vsq; laboribus Romana pu bes creuit. malos labores* igitur intellige, qui perteruntur in bellis ciuilibus.

NULLA SIT HAC POTIOR] hanc sententiam potissimum sequamur, ut eamus quocumq; nos pedes ferent, veluti Phocæi, &c.

PHOCÆORVM] à quibus Massiliam esse conditam traditum est. Athenæus lib. 13. *Ἀθηναίων ἐν τῇ Μασσαλιωτῶν πολιτείᾳ χράσει ὄσπερ. Φοκαίης οἱ οὖν Ἴωνες, ἐμπροσθέν χράμενοι ἔκτισαν μασσαλίαν.* id est, Aristoteles in libro de Massiliensium rep. ita scribit. Phocæi ij, qui sunt in Ionia, mercaturæ studio dediti, Massiliam condiderunt. T. Linius lib. 34. *Iam tum Emporia duo oppida erant muro diuisa: unum Graeci habebant, à Phocæa, vnde & Massilienses oriundi: alterum Hispani.* Idem Herodotus memoriae prodidit lib. 1. seu Clione. ubi hanc Phocæorum execrationem, quam hinc commemorat Horatius, his verbis exponit, *Μετὰ δὲ ὅς τῶν σπὶ ἐξέρχασθαι, ἐπιήσαντο ἰσχυρὰς κατὰ εὐς τῶν ὑπολεπομένων ἐσωντῶν τῶ σόλῃ. πρὸς δὲ πάντοσσι καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσαν: καὶ ὡμοσαν μὴ πέλνῃς Φοκαίῳ ἢ ξενίῳ πέλνῃ ἢ τὸν μύδρον τῶτον ἀναφῆναι:* id est. Posteaquã aut hoc ab ijs confectum est, magnis & validis execrationibus classis suae reliquias deuinxerunt: præterea verò etiam massam ferream

C in mare demerserunt, & iurarunt non prius se in Phocæam reuersuros, quàm hæc massa è fundo maris emergeret, atq; in summa aqua exstaret.

EXSECRACTA] execrationibus vsa, quas Graeci *ἀεχέες* & *κατὰ εὐς* appellant: vnde *ἀεχέου*, & *κατὰ εὐς* exsecrari. Cicer. Off. 3. *erranti viã non monstrare: quod Athenis execrationibus publicis sancitum est.* sic loquitur Linius lib. 39. de Annibale, *Execratus deinde in caput, regnumq; Prusia, & hospitaleis Deos violata ab eo fidei testis inuocans, poculum exhausit.* huiusmodi execrationis exemplum præter hoc de Phocæis, exstat & apud Æschinẽ in oratione *κτ' Ἐπιφώνης*. satis erit mihi locum indicasse: *γέγραπται γὰρ ὅτι οὗτος ἐν τῇ ἀεχέ: εἰς τὰ δεξιὰ, φησὶ, ὡς ἔβαινοι ἢ πόλις, ἢ ἰδιώτης, ἢ ἔθνος, οὐαζὴς ἔστω τῷ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς ἀρτέμιδος, &c.* id est, si quis hæc migrauerit, siue ciuitas, siue quis priuatus, siue natio, Apollini, Dianæ, Latonæ, Mineruæ prouidæ sacer esto. sequitur, *καὶ ἐπιχρεῖται αὐτῶν μήτε γλῶ κάρπας φέρειν, μήτε γυναικῆς τίνα πικτεῖν γονεῦσιν ἐοικότα, ἀλλὰ τέρατα.* id est, & hoc eis precatur ut neq; eisterra fructus efferat, neq; vxores eorũ liberos parentibus simileis, sed

monstra & portenta pariant. & apud T. Linius lib. 28. Annal. *His adhortationibus execratio dira adie ta est, siquẽ a proposito spes, mollitiãq; animi flexisset.*

ATQVE LAREIS PATRIOS] cum duo cod. Vatic. & item Don. Faer. Torn. Cleric. Nico tiani, Ruffard. & item meus haberent *patrios*, ego reiecta vulgata lectione *proprios*, hanc probaui. **PEDES QUOCVMQVE FERVNT]** quocumq; via patuerit, nullo nobis ab initio loco, quò eamus, proposito. sic & sup. Od. 11. lib. 3. *1. pedes quò terapiunt, & aura.* sic loquuntur & Graeci, ἢ *πόδες ἀγροί*, id est, quò pedes ducunt. Theocr. in Hyla. δ *δ', & πόδες ἀγρον, ἐχάρει Μαινόμενος.* Apollon. lib. 1. Ar gon. *ἐς δὲ κέλευθον τὴν θέεν, ἢ πόδες αὐτῶν ὑπέκφερον εἰσισσιντα.* idem lib. 4. *Ὡς ἀρ' ἔφη. τί δ' αἰψὰ πόδες φέρον ἐγκο νέουσαν.* Plautus mercat. *Nec podagricus, nec articu laribus est, quem rus pedes ducunt.* Virg. Mær. *Quò te Mæri pedes? habent* lib. vet. ferent.

PROTERVVS AFRICVS] tralatio est. sic supra ventos proteruos appellauit Od. 26. lib. 1. *Tradam proteruis in mare Creticũ Portare ventis.*

SECUNDA ALITE] *αἰσίω ὄρνιθι*, auspicatò, bonis auibus. vide annot. ad Od. 15. lib. 1.

SED IUREMVVS IN HÆC] quid sit in verba iurare, dixi supra ad Oden superiorem.

SIMVL IMIS SAXA RENAR. &c.] verba sunt ita concepta, posteaquàm saxa ex imis aquarum vadis in summam aquam emerferint, & exstiterint: tum nobis fas esse putemus in patriã, quam relinquimus, redire. prius aut redire, quàm saxa enatarint è profundo, sit nefas. ne prius in patriam redeamus, quàm saxa, quæ sunt in profundo, in summam aquam euaserint: proinde ac si dicat, numquam redeamus. sed satis apparet, Horatium historiam, & rem gestam, quam paullo antè ex Herodoto retulimus, spectauisse, quamuis non dicat, simul massã ferream, (quam Herodotus *μύδρον σιδήρεον* nominauit) è maris fundo enatarit, sed *simul imis saxa renarim*, id est, simul atq; saxa ex imis vadis emerferint, atque exstiterint, vel in summam aquam resilierint.

NEV CONVERSA DOMVM, &c.] nevetum pigeat nauibus domũ reuehi, cum Padus, citerioris Gallia fluuius, ad montis Matini, qui est in Calabria, verticẽ peruenerit, antequam id fiat verò, pigeat nos in patriã reuerti. atqui numquam illud futurũ est. tale est illud Virg. in Tityro. *Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrin.*

IN MARE SEV CELSVS] seu quando Apenninus, &c. ne pigeat, &c.

NOVAQVE LIBIDINE] noua & inusitata, & inaudita libidine. esset enim noua & inaudita, & monstri similis libido, si tigres famine libidine incensa à ceruis se subigi paterentur: & si miluij cum columbis commiscerentur, & cū vaccis leones: quemadmodũ pictor ille ridiculus esset, qui placidis copularet immitia, *Serpenteis auibus geminaret, tigribus agnos*, ut ait epist. ad Pison. princip.

SUBSIDERE] succumbere, subiacere. sic Luc. li. 4. *Nec ratione alia volucres, armenta, feraq; Et pecudes, & equa maribus subsidere possent, Si non, &c.* **CREDVLA NEC FVLVOS].** i. & qñ non timuerint armenta leones, &c. alij libri habent *stauos.*

CREDVLA]

A **CREDULA]** id est, quando vsq; ad eò fuerint credula, vt sibi non timeant à leonibus. *non timeant credula*, genus est loquendi, quod suprà notauimus: in quo nomen appositum vim verbi adiuuat. quale & illud Od. 2.4. lib. 1. *Prinignis mulier temperat innocens*. de quibus vide annot. ad Od. 8. lib. 3. Nam hoc totum, *nec timeant leones credula*, perinde valet ac si dixisset, & in non timendis leonibus credula sint. **FVLVOS]** nonnulli lib. veteres habent *flauos*: quidam alij *seuos*.

LÆVIS HIRCVS] factus læuis, qui est, horridus, & hirsutus natura.

ABSCINDERE] præcidere, intercludere, abrumpere.

EAMVS OMNIS EXSECR. CIV.] tota ciuitas, (inquit) aut melior pars, *exsecrata*, id est, execratione tali vsa, *eamus. omnis*, est rekti casus, nequis errans putet esse accusandi cas. numeri multitudinis.

B **INDOCILI MELIOR GREGE]** melior multitudine indocta, atq; imperita, cui persuaderi non potest, vt patria relicta, alias terrarum oras petat. indocilis est, qui ad discendum ineptus est, qui doceri non potest, vt sup. Od. 1. lib. 1. *indocilis pauperiem pati*. & Od. 3. lib. 3. *tigres indocili iugum Collo trahentes*.

MOLLIS ET EXSPES] pars autem mollis, & laboris impatiens: & ab omni spe derelicta, &c. tale illud est Virg. *Æn. 5. Transcribunt urbi matres, populumq; volentem Deponunt, animos nil magna laudis egentis*.

INOMINATA PERPRIMAT CVBILIA] sedes malè ominatas, & infelices, *δυσσηνώνες κούτες* perpetuò incolat. *inominata* sic dictum puto, vt, inauspicata.

PERPRIMAT] perpetuò premat: quod valet, perpetuò in eis infideat, & hæreat.

MVLIEBREM TOLLITE LVCTVM] sic habent omnes libri vulgati: quibuscum consentiunt aliquot manuscripti. Sed mihi magis placet ea, quæ in alijs manuscrip. reperitur, scriptura: *muliebrem pellite luctum*. nam vulgata lectio, quamuis eam confirmet nonnulli veteres, non mihi videtur æquè Horatiana, quia Horatius verbum *tollendi* rarius solet vsurpare, pro auferre: sapius pro excipere, & fumere: quale illud, *partem vel tolleret omneis*. epist. 7. lib. 1. Quin dixisset potius *muliebrem ponite luctum*: vt Virg. lib. 11. *Æneid. Pone animos*. & Horat. epist. 16. lib. 1. *Pone, mecum est: pono, tristisq; recedo*. & epist. 10. *si quid mirabere, pones Inuitus*. Verūtamen *tolle querelas* dixit epist. 12. princip. pro aufer querelas. Ex quo, licebit, si quis volet, vulgatam lectionem retinere ac tueri. Iam quòd ad muliebrem naturam attinet, ad lugendum propensam, tale est illud suprà Od. 10. eod. lib. *Et illa non virilis eiulatio*.

PRÆTER ET VOLATE] & præteruolate, præteruehimini, præterite.

NOS MANET] nobis est præternauigandus, vel nobis debetur: idque dicit propter insulas fortunatas, quæ sunt in Oceano. de verbo manendi sup. Od. 2.8. lib. 1.

CIRCVMVAGVS] à quo vniuersa terra cir-

cumfunditur. M. Tull. lib. 6. de rep. *omnis enim terra, quæ colitur à vobis, angusta verticibus, lateribus latior, parua quedam insula est, circumfusa illo mari, quod Atlanticum, quod magnum, quod Oceanum appellatis in terris*. Catull. de nupt. Pèl. & Thet. *Oceanusq; pater, totum qui amplectitur orbem*. Horatius autem videtur Homericum epithetum expressisse, *ἀπόρρον*, id est, *εἰς ἑαυτὸν ὀρέοντα, ἡρώων ἐπανώντα, καὶ εἰς κύνες ὄμμα πειλατόμενον*. qui in seipsum reuertitur, dum circuli instar circumducitur. Sic Orpheus, *Κύκλον δ' ἀκαμάτου, καλὴρόν ὠκεανόιο, ὃς γαῖαν δίνῃσι πειλῆς ἔχει ἀμφιελίξας*. id est, *Circumium Oceani, quem motio nulla fatigat: Et qui vorticibus terrarum amplectitur orbem*.

ARVA, BEATA PETAMVS ARVA] concinna & peruenusta *ἐπαλάλησι*. *Petamus* (inquit) *arua, arua, inquam, beata*. Quidam hoc ordine & sensu legunt, *Nos manet Oceanus circumuagus arua: beata Petamus arua, &c.*

DIVITEIS ET INSVLAS] quas fortunatas appellant Latini: & Græci *ὀλίβες νήους*. sic suprà Od. 8. li. 4. *diuitibus consecrat insulis*. in quibus est campus Elysius. Homer. *ὄδ. δ. Ἀλλὰ σ' ἐς ἡλύσιον πεδίον, καὶ πείρατα γαῖης Ἀθάνατοι πέμψουσιν. ὅθι ξανθὸς ῥαδάμανθος. Τῆσφ' ῥήϊση βιοτὴ πέλει ἀνδρώποισιν, οὐ νιφετός, ἔτ' ἄρ' χεῖμαρ πολὺς, ἔτε ποτ' ὄμβρος. Ἀλλ' αἰεὶ ζεφύροιο λιγυρπείοντας αἰήτας ὠκεανὸς ἀνίστη ἀναψύχων ἀνδρώποισιν*. id est, sed te in campum Elysium, & orbis terrarum fineis Dij mortales deducet, vbi est flauus Rhadamanthus: Qua in regione viuendi ratio facillima, & minimum laboriosa est hominibus: non sunt in ea nives, non hyems multa, non imbres: sed semper Oceanus Fauonios suauiter spiranteis mittit, ad homines refrigerandos.

TELLVS INARATA] ἀνήροτος. Homerus de Cyclopiibus *ὄδ. 1. Οὐτε φυτὸν οἱ χερσὶ φυτὸν, ἔτ' ἀρόσωιν, Ἀλλὰ πᾶσι γ' ἀσπασσεται, καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται*. id est, neq; manibus stirpis plantant, neq; arant: sed omnia eis nascuntur non sata, & inarata. sic Hesiod. *ἔργα καὶ ἦμα. καρπὸν δ' ἔφερον ζείδωρος ἀρνεσθ' ἀντιμάτη πολλὸν τε καὶ ἀφρονον*. id est, fructum autem efferebat terra rerum vitalium largitrix, sua sponte, multum & copiosum. Sic Quid. lib. 1. *Metam. Ipsa quoq; immunitis, rastroq; intacta, nec ullis Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus, &c.* sequitur paucis pòst versib. *Mox etiã fruges tellus inarata ferebat*. & Virg. lib. 11. *Geor. ipsaq; tell' Omnia liberi nullo poscete ferebat*.

IMPVTATA] non putata, non culta. Festus, *Putum antiqui dicebant pro puro. unde putata viues & arbores, quòd decisis impedimētis remanerēt pura*.

NUMQVAM FALLENTIS] numquam fallentis spem domini. sup. Od. 1. lib. 3. *fundum mendacem* dixit, qui spem agricolæ fallit. tale est illud epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. *Spem mentita seges*. eadem ratione agrum fidelem appellamus, qui multo plus reddit domino, quam accepit. sic sup. Od. 16. lib. 3. *Segetis certa fides mee*.

TERMES] ramus ex arbore dereptus. nec folijs repletus, nec nimis glaber. Festus. alij propriè ramum oliuæ esse volunt.

SVAMQVE] id est, non insitam, sed naturalem, & propriam. contra Virgil. de insitis lib. 2. *Georg. Miraturq; nouas frondeis, & non sua pomis*.

PVLLA]

A P V L L A] nigra, non viridis, nec acerba: sed matura.

LEVIS CREPANTE LYMPHA] illustris ὑποτύπωσις aquæ cum murmure è loco declivi defluentis, per translationem à rebus animatis. Sic Lucret. lib. 5. *Qua via se ceta semel liquido pede detulit undas.* & Virg. lib. 9. *Æn. cunctatur & amnis Rauce sonans, reuocatq; pedem Tiberinus ab alto.* Idem in Culice, *Castalieg; sonans liquido pede labitur vnda.* codices Faër. & Iannoct. habent *crepitante*: quæ scriptura mihi non displicet. malim tamen *trepidante*, si quid mutandum sit.

INIVSSÆ] sua sponte, αὐτὴματα, αὐτὴκένευσσι.

VENIUNT AD MULCTRA] mulctrum, & mulctra æquæ sunt vsitata. Virg. in Palamone, *Bis venit ad mulctram.*

TENTA] distenta, vt sup. Od. 2. *Distenta siccet vbera.* vtitur & Saty. 5. lib. 2. eodem simplici: *seu pingui tentus omafo Furius, &c.*

B GREX AMICVS] φίλος, carus, vt suprà multis locis.

NEC VESPERTINVS, &c.] id est, nec vrus vesperigemit circum ouile. sic loquitur Virg. Georg. 3. *Nec gregibus nocturnus obambulat,* id est, noctu. idem ibid. de Leandro, *Nocte natat cæca ferus freta,* id est, serò. & *Æn. 8. Nec minus Æneas se matutinus agebat.* Horat. Saty. 3. lib. 1. *Et qui nocturnus Diuum sacra legerit.* Idem epist. ad Numicium lib. 1. *Nauus manes forum, & vespertinus pete te ctum.* Idem Saty. 4. lib. 2. *Si vespertinus subito te oppresserit hospes.* & Saty. 6. lib. 1. *Fallacem circum, vespertinusq; pererro Sape forum.* & Saty. 6. lib. 2. *urbis auentes Mænia nocturni subreperere.* & Saty. 7. eiufd. lib. *iusserit ad se Mæcenæ serum sub lumina prima venire.* & Od. 15. lib. 1. *tamen, heu, serus adulteros Crineis puluere collines.* fluxit autem hoc loquendi genus à Græcis. Hom. *ἰλ. ε. Ως κε πανημέλειοι συγερά κρινώμεθ' Ἀρηί.* id est, vt toti nocturni tristi decertemus Marte. & *ἰλ. η. Πανύχοιο μὲν ἐπιπτα καρικομόωντες Ἀχαιοὶ Δαίνυτο.* id est, toti nocturni Græci epulabantur. Iterum *ἰλ. ε. Οὐχὴ πανύχιοι εὐδειν βυληφόρον ἀνδρα.* id est, non oportet totum nocturnum dormire virum consiliarium. Idem *ἰλ. α. Χθίςος ἔβη μετὰ δαίτα.* id est, hesternus abiit ad epulas. Hesiod. *ἔργ. καὶ ἡμέρ. Εὐτε λοεσαμένη τέρενα χόρα καὶ λίπ' ἐλαίω Χελοσαμένη τυχή καταλέξεται ἐνδοθι οἴκω.* Cum loto tenero corpore, & pingui oleo vncta nocturna cubabit domi. idem ibid. *Πρῶτον παμφαίνων ὀππτελλεται ἀκροκνέφαμος.* id est, Primum totus collucens oritur primo diluculo. idem in Aspide, *Πανύχιος δ' ἀρ' ἔλεκετο παρ' αἰδοίη ᾤχετοίσι.* id est, totus nocturnus cubuit iuxta verecundam vxorem. Theocr. *θαλυσίσις. ὁδ' ὄρθριος ἄλλον ἀλέκτωρ Κοκκύσθων νάρκασιον ἀνιρῆσι διδόν.* id est, Gallus autem matutinus cucuriens aliū in torpores molestos conijciat. Eurip. *Hecuba, μεσονύκτιος ἀλλύμαν.* id est, medionocturnus perij.

C CIRCVMGEMIT VRSVSOVILE] circum ouile gemit. talia sunt illa, quæ suprà collegimus ad Od. 7. lib. 2. *inter errem Nuda leones. purgatam crebrò qui personet aurem, &c.*

VT NEQVE LARGIS] mirabimur quomodo neq; Eurus nimijs imbris terras abstergeat, deterat, minuat: neq; sol nimijs caloribus exurat.

sic loquitur Saty. 6. lib. 2. *Sine Aquilo radit terras.* D

PINGVIA NEC SICCIS VRANTVR SEM.] significat, ab illis locis etiam abesse siccitatem: quam αὐχμὸν appellant Græci. Virg. *Melibæo, Aret ager.* Idem lib. 1. *Georg. Et cum exustus ager morientibus estuat herbis: Ecce supercilio, &c.* loquitur mox, *scatebrisq; arentia temperat arua.*

VTRVMQVE REGE TEMPERANTE] moderante, modificante. de verbo temperandi suprà Od. 8. lib. 1.

NON HVC ARG.] tale propemodum est illud Virg. de Italia lib. 2. *Georg. Hæc loca non tauri spirantes naribus ignem Inuertere, &c.*

ARGOO REMIGE.] Argoois remigibus, vt suprà *multo milite, multa cane.* dixi ad Od. 2. huius lib. Argoois remiges appellat heroas illos, & Græciæ principes, qui Argo naui vecti sunt, vellus aureum petentes: quæ sola, vt aiunt Homer. Pindarus, Theocritus, Apollonius, Cyaneas illas, seu Symplegadas, beneficio Palladis, incolumis prætergressa est. sic Homer. *ὁδ. μ. Οἴη δὴ κείνητε παρέπλω πιντόπορος νηὺς Ἀργὸ πᾶσι μέλισσα.* Pind. *ποθ. εἰδ. δ. Ες δὲ κίνδων βαρῶν ἱέμενοι δεσπότην λίσσοντο καὶ ὠν σιωδρόμαν κινήμον ἀμαμάκετον ὀκυζῆν πύραϊν.* Theocr. in Hila. *Ἀπὸς κωνεῶν ἔχ' ἡφατο σιωδρομάδων ναῦς. Ἀλλὰ διεξείξῃ, βαδῶν δ' εἰσέδραμε φᾶσιν, λειπὸς ὡς μέγα λαίτημα.* Apollo. *Ἀργοναυτ. ε. Καὶ πὺτ' Ἀθωαῖν σιβαρῆς ἀντίσασσι πύτρης Σκαμῆ. διεξίπερῆ δὲ διαμπερὲς ὡσε φέρεσται. Ἡδ' ἰκέλη πτερόεντι μετῆρος ἔσσυτ' οἰσῶ.*

E COLCHIS] Medæa. Propert. lib. 2. *Seu mihi Circeo pereundum est gramine, siue Colchis Colchia-cis vret athena focus.*

SIDONII] Cadmo dūce. Hic Phœnicum classe vectus, rudibus adhuc Græcorum populis, & ciuilioris cultus, & litterarum pingendarum auctor fuisse dicitur. quod cum multi scriptores memoria prodiderint, tum Cornel. Tacit. *Annal. lib. 2. scriptum reliquit.*

CORNUA] cornua antennarum. Virg. *Æn. 3. Cornua velatarum obuertimus antennarum.*

F LABORIOSA NEC COH. VLYSSEI] Od. 6. *Nec cursus duplicis per mare Vlyssæi.* & infra Oda proxima. *Laboriosi remiges Vlyssæi.* laboriosus appellatur is, qui multum laborem perfert, vt M. Tull. pro Cælio, *Vos laboriosos existimet.* & res laboriosa, laboris plena, & magno labore perfecta. Catull. *Doctis Iupiter, & laboriosis.* Iam *Vlyssæi* quattuor esse syllabarum ab antiquo recto Vlyseus, notum est.

NULLA NOCENT PECORI] Virg. in Tityro, *Nec mala vicini pecoris contagia ledent.* vsitatus est nomen contagionis: & eo semper vtitur M. Tullius.

VT INQVINAVIT] Posteaquàm atas areæ successit aureæ. notissima ex Hesiodo hæc atatum dissimilitudo est. & diximus hac de re sup. ad Od. 2. lib. 4. non nulla.

QVORVM] quotum, nempe sæculorum ferreorum, datur fuga pijs. id est, quæ tempora ferrea licet ijs, qui non sunt ciuili sanguine cruenti, me vate, effugere. *fuga.* id est, vt Homerus loquitur, ἀλεωρή: vt alij, ἔσπεφυγη, seu ἔκκλισις.

A AD CANIDIAM.

Ode 17.

Petit ut sibi ignoscat. eam autem dum vult videri placare, grauissimè & acerbissimè vellicat, atq; adeò lacerat.

I *Amiam efficaci do manus scientia:*

Supplex & oro regna per Proserpinæ,

Per & Dianæ non mouenda numina,

Per atq; libros carminum valentium

Refixa celo deuocare sidera,

Canidia parce vocibus tandem sacris:

Citumq; retrò volue, volue turbinem.

Mouit nepotem Telephus Nerëium:

B *In quem superbus ordinarat agmina*

Mysorū: & in quem tela acuta torserat.

Vixere matres Iliæ addictum feris

Alitibꝰ, atq; canibus homicidā Hectorē,

Postquàm relictis mœnibus rex prœcidit,

Heu, peruicacis ad pedes Achillei.

Setosa duris exuere pellibus

Laboriosi remiges Vlysei,

Volente Circe, mœbra: tunc mēs, & sonus

Relatus, atq; notus in vultus honor.

Dedi satis, superq; pœnarum tibi,

Amata nautis multum, & institoribus.

Fugit Iuventas, & verecundus color

Reliquit ossa pelle amicta lurida:

C *Tuis capillus albus est odoribus:*

Nullum à labore me reclinat otium:

Vrget diem nox, & dies noctem: neq; est

Leuare tenta spiritu præcordia.

Ergo negatum, vincor ut credam miser,

Sabella pectus increpare carmina:

Caputq; Marsa disilire nenia. (deo,

Quid amplius vis? ô mare, & terra, ar-

Quantum neq; atro delibutus Hercules

Nesci cruore: nec Sicana feruida

Virens in Aetna flamma. tu, donec cinis

Iniuriosis aridus ventis ferar,

Cales venenis officina Colchicis.

Quæ finis? aut quod me manet stipendiū?

Effare: iussas cum fide pœnas luam:

Paratus expiare, seu poposceris

Centum iuuenos: siue mendaci lyrâ

Voles sonari: tu pudica, tu proba:

Perambulabis astra sidus aureum.

Infamis Helenæ Castor offensus vice,

Fraterq; magni Castoris, victi prece

Adempta vati reddidere lumina.

Et tu (potes nam) solue me dementia:

O nec paternis obsoleta sordibus,

Nec in sepulcris pauperum prudens anus

Nouendialeis dissipare pulueres.

Tibi hospitale pectus, & pura manus:

Tuusq; venter partumeius: & tuo

Cruore rubros obstetrix pannos lauit,

Vt cumq; fortis exsilis puerpera.

Canidia respondet, ostendens, se nullis precibus exorari, nulla ratione placari posse.

Quid obseratis auribus fundis preces?

Non saxa nudis surdiora nauitis

Neptunus alto tundit hibernus salo.

Inultus ut turiferis Cotyttia

Vulgata, sacrum liberi Cupidinis?

Et Esquilini pontifex venefici

Impune ut urbem nomine impleris meo?

Quid proderit ditasse Pelignas anus,

Velociusue miscuisse toxicum,

Si tardiora fata te votis manent?

Ingrata misero vita ducenda est in hoc,

Nouis ut vsq; suppetas doloribus.

Optat quietem Pelopis infidus pater,

Egens benignæ Tantalus semper dapis:

Optat Prometheus obligatus aliti:

Optat supremo collocare Sisyphus

In monte saxum: sed vetant leges Iouis.

Voles modò altis desilire turribus:

Modò ense pectus Norico recludere:

Frustraq; vincla gutturi nectes tuo,

Fastidiosa tristis agrimonia. (ques:

Vectabor humeris tunc ego inimicis e-

Meaq; terra cedit insolentiæ.

An, quæ mouere cereas imagines,

(Ut ipse nosti curiosus) & polo

Deripere Lunam vocibus possim meis:

D Possim

- A *Posim crematos excitare mortuos,
Desider Iq; temperare poculum:
Plorem artis, in te nullū habentis exitū?*

EFFICACI] ἐπεργῶ. Od. 3. huius libri. *Nec mi-
nus humeris efficacia Hercules, &c.*

DO MANVS] *dare manus* est cedere, & fate-
ri se inferiorem esse. M. Tull. ad Att. lib. 2. *aiabat
illum primò sanè diu multa contra: ad extremum au-
tem manus dedisse.* Lucret. lib. 2. *Et si tibi vera vide-
tur, Dede manus: aut, si falsa est, accingere contra.*
Idem ibid. *Nam certè fluere, atq; recedere corpora re-
bus Multa, manus dandum est: sed plura accedere
debent: Donec olefendi summum terigere cacumen.*
Iterum M. Tull. in Lælio, *qui aduersando sepe assen-
tetur, Et litigare se simulans, blandiatur, atq; ad ex-
tremū det manus.* Cæsar li. 5. de bello Gallico, *tan-
dē dat Cotta manus per motus superiore sententia Sa-
bini.* Virg. lib. II. *neq; ipse manus feritate dedisset.*

- B REGNA PER PROSERP.] mos erat apud
veteres obsecrare per res ei, quem obsecrabant,
aut carissimas, aut religiosissimas, & maximè ven-
erandas, sanctissimas, atque augustissimas: interdum
etiam per res suas maxime imbecillas, & humi-
leis, & afflictas, & misericordia dignissimas.
Plautus, Rudente. *Per ego hac genua te obtestor, se-
nex.* M. Tull. pro Quinctio, *ut te, atq; eos, qui tibi in
consilio assunt, obsecret, obtesteturq;.* P. Quinctius per
*senectutem ac solitudinem suam, nihil aliud nisi ut ve-
stra natura, bonitasq; obsequamini.* ibid. *Obsecrauit
[Quinctius Næuium] per fratris sui mortui cinerē,
per nomen propinquitatis, per ipsius coniugem & libe-
ros, &c. vide annot. ad Od. 5. eiusd. lib.*

NON MOVENDA] ἀκίνητα, vel non irritanda.
Diana enim irata graueis ab ijs, qui offenderunt,
sumit pœnas. itaq; horribilis dea est. epist. ad Pi-
son. *Aut fanaticus error, Et iracunda Diana.* Talis
& eius frater Apollo: ut suprà notauimus.

REFIXA] Virg. lib. 5. *Æn. Calo ceu sepe refixa
Transcurrunt crinemq; volantia sidera ducunt.*

- C DEVOCARE] deducere, ut sup. Od. 5.
VOCIBVS TANDEM SACRIS] carmini-
bus, cantionibus, ἐπεοδαῖς, ut epist. I. lib. I. *Sunt ver-
ba, & voces.*

VOLVE, VOLVE] omnes quidem libri &
vulgati, & manuscr. habent *solue*: sed omnino le-
gendum *volue*, *volue*: itaq; Io. Auratus collega
meus, & Carolus Vtenhouius Gandauensis, vir
doctus, existimabant legendum. *volue* autem *re-
tro*, id est, conuerte in contrariā partem, ut, quem
cruciatum, & ardorem mihi attulit prior turbinis
conuersio, eo me liberet contraria, vel ut, qui à
me discessit, is ad me reuertatur. Theocr. *ειδὺμ. β.
X' ὡς δινεῖδ' ὀδὲ ῥόμβος ὁ χαλκῆος ἐξ ἀφροδίτας, ὡς κείνος δι-
νοῖτο πρὸς ἀμετέρῃσι θύεσσιν*: id est, Ut voluit hic tur-
bo areus ex Venere, seu vi Veneris: ita voluatur
ille ad foreis nostras. Omnino *retro voluere*, valde
vilitatē & Latine, & conuenienter, apteque dictū:
retro soluere, non item.

TURBINEM] rhombum magicum significat,
quem Martialis appellat Thessalicum lib. 9. *Que
nunc Thessalico lunam deducere rhombo, Que sciet*

hos, illos vendere lena toros? de quo & Theocr. in
Pharmac. *X' ὡς δινεῖδ' ὀδὲ ῥόμβος ὁ χαλκῆος ἐξ ἀφροδίτας,*
ὡς κείνος δινοῖτο πρὸς ἀμετέρῃσι θύεσσιν. & Propert. lib. 3.
ad Lygdamum, *Staminea rhombi ducitur ille rota.*
& Lucian. *διαλ. ἐπιμ.* in eo, cuius principium est *εἰ
πρὸς οἶδα, &c. εἶτα ὁκτὸ κὼλπη πρὸς κερμίσια ῥόμβον, ὅπως ἐ-
φει ἐπὶ ὀδὴν πηλὴ γῆσα ὀπρὸς ἄχρω τῆ γλώσση βαρβαρικὰ καὶ
φρακῶδη νόματα.* id est, Deinde cum ex sinu turbi-
nem depromisset, voluit carmen quoddā dicens
lingua volubili, & barbara quædam atque horri-
bilia vocabula pronuntians.

MOVIT NEP. TELEPH.] Exemplo Achil-
lis, qui inimicis suis tandem placabilem se præ-
buit, conatur Canidiam ad misericordiam flecte-
re. Telephus Mysorum rex ab Achille, quem ar-
mis, & manu facta prohibere conatus erat, ne ad
Troiam oppugnandam veniret, vulneratus, cum
consulto oraculo responsum tulisset, vulnus ab
Achille illatum alio medicamento sanari non pos-
se, quàm ferrugine ensis Achillis, (responderat en-
nim Appollo ὁ ἀρώσας ἰάσεται) illum orauit ut eius
rei sibi copia fieret, & impetrauit. Propert. lib.
2. ad Mæcen. *Mysus Et Amonia iuuenis, qua cus-
pide vulnus Senferat, hac ipsa cuspide sensit opem.*
hic, qui rex antea fuerat, exsulauit & mendicauit.
vide in epist. de arte poet. *Telephus Et Peleus, cum
pauper Et exsul uterq;.* &c. Achillem autem, nepo-
tem Nereium dicit, quia Thetis, Achillis mater,
Nerei est filia.

ORDINARAT AGMINA] instruxerat &
duxerat exercitum. suprà Od. I. lib. 3. *ordinare ar-
busta.* pro ordine ferere. *Est ut viro vir latius ordi-
net Arbusta sulcis.*

VNXERE MATRES] Cum & manuscripti,
& typis excusi codices hoc loco inter se dissenti-
rent, alijq; *vnxere*, alij *luxere* haberent, (quam-
quam, ne quid dissimulem, ex ijs, quos ego vidi,
plures habent *vnxere*) ego olim eam scripturam
secutus eram, quæ mihi probabilior visa erat, suū
cuiq; iudicium liberum relinquens, ut hanc, vel
illam amplecteretur, quemadmodum ego vnam
altera meliorem iudicaram. cuius mei iudicij, fa-
ctiq; rationem reddiderā lectori hoc modo. Ne-
gabam igitur, apud Hom. *il. ω.* corpus Hectoris
à mulieribus Troianis vnctum esse, sed ploratum
primū, lacrymisq; decoratum, & combustum:
deinde ossa pannis mollissimis inuoluta, & in vr-
nam coniecta: postremò exstructum ei è grandis-
simo saxo monumentum: iam verò, quòd vnctio-
nis mentio fit interdum apud scriptores, id non
magis ad honorem sepulturae pertinet, quàm la-
uatio, & pleraque alia, quæ nonnunquam in ex-
sequijs, & funeribus mortuorum solebant adhi-
beri: quale est hoc exemplum ex Ennio, *Tarquin-
nij corpus bona femina lauit, Et vnxit:* & item hoc
ex Virg. lib. 7. *Æn. de Misen. Principio pinguem
tedis, Et robore secto Ingentem struxere pyram, cui
frondibus atris Intexunt latera, Et feraleis ante cu-
pressos Constitunt, decorantq; super fulgentibus ar-
mis: Pars calidos latices, Et ahena undantia flammis
Expediunt, corpusq; lauunt frigentis, Et vngunt.*
apud eundem lib. 9. mater Euryali queritur se fi-
lio oculos non pressisse, neque vulnera lauuisse,
his ver-

A his verbis. *Heu, terra ignota canibus data preda Latinis, Alitibusq; iaces, nec te tua funera mater Produxi, pressine oculos, aut vulnera lani.* eodem pertinet illud Euripid. Phœniss. ἐγὼ δ' ἦκα μετασέλλων Ἀδελφῶν Ἰοκαστῆ, ὅπως ἄσπον, ἀσπιδητὰ τ' ἐκέτ' ὄντα παῖδ' ἐμὸν. Quis autem unquam vel poeta, vel alius scriptor in miserijs mortui numeravit, quod lotus non fuerit, aut quod ei morietri oculi pressi, vel clausi non fuerint? nemo, quod sciam. At omnes poetarum harum commiserationum pleni sunt, dum vel eorum, qui naufragio perierunt, vel eorum, qui in acie ceciderunt, vel similibus calamitosorum conditione miserantur, ac deplorant: *iacet insepultus, & indefletus, aut non luctus.* Optabant enim omnes se sepeliri, humari, fletu, ac lugeri post mortem: & hæc crebro à scriptoribus commemorantur: *lanari corpus autem, vngi, oculos claudi,* & similia, vel non ita expetebant, vel dicere licet illa esse horum accessiones, & ad supremum honorem, id est, luctum, & sepulturam, tanquam ad finem, referri. Iam vero quod scribunt quidam vngere cadauera solitos esse veteres, ut diutius integra conservarentur: id verum esse non puto. Nam unctio, vel munditie, & nitoris, vel luxus causa adhibebant, & sciebant ad corporum integritatem conservandam nihil adiuuare: corpora autem cum diu manere incorrupta, & integra volebant, ea vel condiebant, vel cera circumlinebant: quod ostendit M. Tullius lib. 1. Tuscul. his verbis. *Condiunt Ægyptij mortuos, & eos domi servant: Persæ etiam cera circumlitos condunt, ut quam maximè permaneant diuturna.* id quod ab Herodoto traditum est libro secundo. ad eundem usum cedrum, & cupressum adhibebant. Sed cuius hominis est dicere hoc loco, vngi solita apud antiquos cadauera, ut diutius integra servarentur, cum constet & Troianos, & Romanos, maximè Horatij ætate, corpora mortuorum in rogam imponere, & comburere, non integra servare consuevisse? *Vixere* igitur mihi propter has causas non admodum probatur: *luxere* autem, maximè: propterea quod ubique apud scriptores lugeri, & luctu, seu fletu honorari mortuos legimus. Itaque Homerus non semel *κλαίειν θανόντας*, id est, flere mortuos, dicit esse *γέρας θανόντων*, id est, decus, præmiumque mortuorum, ut annotatum est supra ad Od. 6. lib. 2. Tum crebra sunt hæc apud Tragicos *ἀκλαυτος, ἀταφος*, id est, non ploratus, non sepultus. Eurip. Phœn. ἐγὼ δ' ἀκλαυτον, ἀταφον οἰωνοῖσι βοῶσθην, id est, relinquere non ploratum, insepultum, volucris escam. quæ Virg. expressit lib. 2. *Nos anima viles, infleta, inhumatæq; turba.* Iterum apud Eurip. in Medea Iason Medeam orat, ut sinat se filios suos sepelire, & lugere, his verbis, *Θάλας νέκρας μοι τῶσδε, καὶ κλαῦσαι πάρες.* apud eund. in Hecuba, sic umbra Polydori loquitur: *πολλοὶς διαύλοις κυμάτων φορέμενος Ἀκλαυτος, ἀταφος.* apud eundem in Androm. ij, qui nuntiant Peleo interfectum esse Neoptolemum, aiunt se corpus eius afferre, ut nepotem defleat, & sepeliat. *Κομίζομέν νιν σοὶ κατὰ μῦθον γούσις, Κλαῦσαι τε πρὸς βυγῆς τε κοσμησάμεν τὰ φῶα.* Alcaeus lib. 3. epig. Græc. Ἀκλαυτοὶ, καὶ ἀβαπτοὶ ὁδοιπόροι τῶ δ' ὄππ' ἰμῶν Ἡμαθίης πειροσὴ καί μεθα μνελάδες, &c. Itaque Solon mortem

suam lacrymis carere non vult. *linguamus amicis* (inquit) *Marorem, ut celebrent funera cum gemitu.* At Ennius contra. *Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletu Faxit: cur? voluto vinu' per ora virum.* Quod si quis mihi dicat, licere mortuos lugere, & deflere, etiam si corpus absit: ergo hoc loco legendum *vixere*, quia ad luctum, & ploratum, & similia, non erat necesse corpus Hectoris redimi, & Troiam referri: respondeo ploratus illos, & fletus non nisi posito ante omnium lugentium oculos cadauere, esse solitos vsurari. quod ex Homero, Virgilio, & ceteris, cuius perspicuum esse potest. M. Tullius autem hæc genera lugendi enumerat lib. 3. quæst. Tuscul. *pedores, muliebres lacerationes genarum, pectoris, feminum, capitis percussiones.* & Euripides in Alcest. non admodum dissimilia. *Πυλῶν παροῖθεν δ' ἔχ' ἄρω Πηγαῖδ', ὡς νομίζετ' αἰ Γε, χέρις δ' ὄππ' φητῶν πύλας: Χαῖτα τ' ἔπ' ὄππ' ἀσπιδόροις πομάτος, ἀ δὴ νεκῶν πένθει πιτνεῖ. Οὐ δ' ἀπὲ νεολαῖα γυναικῶν.* id est, ante portas autem non video, ut mos & instituta postulant, fontanas aquas, quæ solent adhiberi in mortuorum portis: coma autem nulla est in vestibulo è capite abscissa: quæ in mortuorum luctibus fieri solent. postremo mulierum conuentus non tollit clamorem, neque strepitum excitat. sic igitur hunc locum explicabam. Matres Troianæ corpus Hectoris, quod Achilles canibus, & auibus destinaverat, luxerunt, honoreque sepulture affecerunt, posteaquàm Achilles Priami supplicis oratione, & precibus flexus est. Iam Achilles apud Homer. il. ω. à Mercurio præmonitus, & de Iouis voluntate certior factus, Priamo corpus Hectoris Troiam deportandum, ac sepeliendum tradit. sic Hom. *Υἱὸς μὲν δὴ τοὶ κέλνεται γέρον, ὡς ἐκέλευες. Κεῖται δ' ὄππ' λεχέσσ' ἄμα δ' οἱ φαινομένηφι ὄψ' αὐτὸς ἄσπον.* Virgil. Æn. 2. *At non ille, satum quo te mentiris, Achilles Talis in hoste fuit Priamo: sed iura fidemq; Supplicis erubuit, corpusq; ex sanguine sepulchro Reddidit Hectoris.* Cum his rationibus, & argumentis adductus in prior editione *luxere* excudendum curassem: & aliquot annis post Lutetiæ non pauca Horatij exemplaria manuscripta nactus, in eis omnibus *Vixere* scriptum reperissem, nisi quod in vno, hoc verbum erat in litura: hac secunda editione plurium librorum auctoritatem sequi malui: in sententia tamen prior manens, ut putem, *Luxere* potius legendum esse, quàm *Vixere*: aut certe vtramque lectionem esse probabilem: quod & Antonio Mureto videtur.

ADDICTVM FERIS] Addixerat Hectorē canibus, & auibus Achilles iam ab eo tempore, quo Hector mortifero illo inter humeros, & cervicis, *ἵνα τε ψυχῆς ἀκιστος ὄλεθρος*, id est, vbi celerrimus est interitus, vulnere accepto, iacensq; & pane exanimis, Achillem orabat, ut corpus suum patri Priamo comburendum, ac sepeliendum redderet, neq; canibus dilacerandum apud naveis relinqueret. sic enim respōdet Achilles il. χ. *Μή με κῶων γέρον γυνάξω, μηδὲ τοκήων· Αἰ γὰρ πῶς αὐτὸν με μένος, καὶ θυμὸς ἀνείη ὦμ' ἀποπαμῶμενον κρέα ἐδμεναί, οἳ μ' ἔοργας. Ὡς ἔσθ' ὅστις γε κῶας κεφαλῆς ἀπαλάλκωι,* id est, Ne mihi homo impudentissime per genua mea supplica, neque per parentis. Nam me animus & ira inci-

A tant, vt te crudum in frustra sectum comedam: talia in me commisisti: Quare non est quisquam, qui canes à capite tuo prohibere possit. & *il. 4.* in sepultura Patrocli cum duodecim illos Troianos iuuenes, quos viuos ceperat, manu sua interfectos in rogam coniecisset, ait se Hectorem non flammis exulturum, sed canibus dilaniandū proiecturum. *Εκπεσε δ' ἔπι Δώσω Πελαμίδω πρὸ δαπέμων, ἀλλὰ κύνεσσι.*

HOMICIDAM] ἀνδροφόνου. neq; verò deterius multo est nomen Latinum Græco. nam ἀνδροφόνος, id est, viricida, apud Homerū idē ferè valet, quod ἀνδρῶν κτόνος, id est, homicida. & item apud Eurip. in Hecuba, ubi Polymnestor mulieres Troianas, à quibus eius liberi parui pueri fuerant interfecti, ἀνδροφόνος appellat. Denique Eustath. ad illum locū *Hom. il. 4.* ἤραζεν ἡμέτερον δ' ἀνδρῶν κτόνος ἰσὺ λυγρῆς Ηματι πρὸς ὅτε παῖδά κατέκτανον Ἀμφιδάμαντος, &c. notat ἀνδροφόνος γὰρ ὁ ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν ἀναγρῶν εἶτε παῖς εἶναι ὁ πῶν, εἶτε ἀκμαῖος, εἶτε καὶ γυνή: id est, ἀνδροφόνος, seu, si dicere liceat, viricida, is est simpliciter, qui hominē occidit, siue puer sit is, qui cecidit, siue vir etate cor roborata, siue mulier.

POSTQUAM RELICTIS MOENIB. REX] Priamus *il. 6.* à Mercurio per media Græcorum castra noctu deductus, vt sup. diximus ad *Od. 10.* lib. 1. neq; à quoquam visus, ad Achillem peruēnit: & cum eius genua manib. tetigisset, manusq; exosculatus esset: sese ad pedes abiicit orans, vt corpus Hectotis, pretio accepto, sibi redderet, sepeliendiq; potestate faceret. Homeri verba sunt hæc, ἀρχὴ δ' ἄρα τὰς Χερσὶν Ἀχιλλῆος λάβε γένατα, καὶ κούσε χεῖρας Δεινὰς, ἀνδροφόνος, αἰ οἱ πολέας κτάνον υἱας. sequitur aliquot post versibus, Κλαίει δὲ πρὸς πόδας Ἀχιλλῆος ἐλυαδῆς. id est, Plorabat miserabiliter, seu indefinenter ante pedes Achillis volutatus.

PERVICACIS] in sententia sua obfirmati, pertinacis, & vt alibi, cedere nescij. quamquam interest inter peruicaciam & pertinaciam.

SETOSA DVRS EXVERE] id est, porcorum, & ceterarum bestiarum, in quas à Circe fuerant versi, figuras exuerunt, & humanas recuparunt, Circe volente, ac libente. hac de re *Homerus* ὁ δ. κ. Κίρκη δὲ δὲ ὅν μετάρωιο βελήκει Πάριδον ἔχου' ἐν χειρὶ, θύεας δ' ἀνέωξε σφραῖβ, &c. id est, Circe autem per domum, & è domo egressa est, virgam manu tenens: foreis autem haræ aperuit. sequitur, Τῶν δ' ὅν μὲν μελέων βίχας ἔρρεον, ἄς πρὶν ἔφουσε Φάρμακον ἑλόμενοι, τὸ σπιν πῶρε πόντια Κίρκη. Ἄνδρες δ' αἰψ' ἐγένοντο νεώτεροι, ἢ πάρος ἦσαν. id est, ex eorum autem membris pili defluebant, quos prius nascifecerat pharmacū perniciosum, quod eis dederat veneranda Circe. Viri autē citò facti sūt iuniores, quā antea erāt.

REMIGES VLYSSEI] socij Vlyssis. *epist. 2.* lib. 1. *remigium vitiosum Ithacensis Vlyssis.*

RELATIVS] sic habent duo cod. Vatic. & Iañ. Rain. Vrf. Torn. & ita legendum, non *relapsus*. relatus autem, id est, redditus & restitutus.

ATQVE NOTVS IN VVLTVS HONOR] id est, & facies pristina honesta, omnibus nota, nempe humana.

AMATA NAVTIS MVLTVM] ô tu, quam nauar, & institores multum amant. Cum videri

velit eam honorificè appellare, eique blandiri, reuera tamen contumeliosè insectatur. qui sint institores dixi sup. ad *Od. 6.* lib. 3.

IVVENTAS] id est, iuuenta. nā quamuis Dea nomen sit, eodē tamen etiā ætas hæc significatur.

VERECUNDVS COLOR] purpureus, & rubicundus: qualis inest in pueris, & adolefcētibus, qui verecundi sunt natura: vel per verecundū colorē, ideo rubicundus significatur: quia, quos pudet, ij erubescunt. significat, sibi cantiones, & veneficia Canidiæ pallorem, maciē, canitiemq; attulisse.

RELIQVIT OSSA, &c.] nihil mihi reliquit præter ossa pelle lurida amicta: vel præter ossa & pellem luridam. prouerbium de summa maciē. *Plaut. Capt. Macesco, consensco, & tabesco miser: Ossa atq; pellis sum misera macritudine.* Theocritus *id. 8.* Τῆνας μὲν δῆποι τὰς πόρπος αὐτὰ λέλειπται Τ' ὄστια. id est, Illius quidē iuuentæ sola ossa relicta sunt. *Apollon. Argen. 6.* πίνω τε οἱ αὐστέλεος χρώς Ηοκλήκει: ῥῖνοι δὲ σὺ ὄστια μουῖον ἔερρον. id est, sordibus ei corpus erat aridum & squalidum: pellis autem & ossa iola continebant. *Virg. Palæm. vix ossibus hærent.*

PELLE AMICTA LVVIDA] pallida, subuitridis, vel crocei coloris: qualis umbrarū, arquatōrum, luræ, Orci. vt sup. *Od. 4.* lib. 3. *luridū Misfos ad Orcum.* amicta autē, id est, vestita. *epist. 15.* lib. 1. *Pomisne & pratis, an amicta vitibus vltmo.*

TVIS CAPILLVS ALBVS EST] tui odores, tuaq; vnguenta, id est, veneficia, mihi canitiem attulerunt. *Oda 14.* lib. 3. *Lenit albescens animos capillus.*

NULLVM A LABORE ME] nulla mihi à labore, siue animi, siue animi & corporis datur intermissio, nulla conquiescendi potestas.

VRGET DIEM NOX, ET D.] id est, sine vlla temporis intermissione laboro, continuis animi laboribus exerceor. diurno labori succedit nocturnus, & nocturno diurnus.

NEQVE EST LEVARE] ὅδ' ἔστ, vel ἔξστ. nō licet, nō datur respirare. distenta mihi sunt spiritu præcordia, neq; ea respirando leuare possum. iccirco enim data est respiratio, vt & attrahatur aër frigidus, qui calorem intestinū, ac naturalem refrigeret: & vicissim peētus spiritu, & aëre concalefacto distentum, atq; inflatum subleuetur.

ERGO NEGATVM VINCOR, VT CREDAM] horum verborum hæc sententia est. ergo ego nunc tandem infelix meis malis vincor, vt credam, & fatear id, quod initio negaueram: quidnam? Sabella carmina, id est, Canidiæ Sabelle cantiones vim habere ad permouendos, & perturbandos hominum animos.

CAPVTQVE MARSÆ.] & vt credam, caput Marsis cantionibus, seu carminibus, quodammodo dirumpi, amentiaque affici. suprà *Od. 5.* eodem lib. *nec vocata mens tua Marsis redibit vocibus.* Licet & ita interpretari, *dissilire*, id est, dirumpi. Et verò vtrumque coniunxit *Arnobius* lib. 2. aduersus gentes, *vt infidelium dissiliat & dirumpatur auditus.*

DISSILIRE.] in diuersas parteis ferri, dissipari, differri. *epist. 18.* lib. 1. *Gratia sic fratrum geminorum Amphionis, atq; Zethi dissiluit.*

QVANTVM

A QUANTVM NEQVE ATRO DELIBV-
TVS] Hercules Eunomo Architelis filio, à se
non sponte interfecto, voluntario se exfulio mul-
tauit, atq; in oppidum Thrachinem proficisci cō-
stituit. Cū ad Euenum fluuium, cuius portitor
erat Nessus centaurus, peruenisset, ipse fluuium
pedibus superauit: Deianiram autem mercede
pacta Nesso traiciendam reliquit. Hic, dum eam
traiecit, vim ei inferre conatur. Hercules Deiani-
ræ vim propulsantis clamore exaudito, egrediēti
Nesso mortiferum vulnus infligit. Nessus mori-
bundus, Deianiræ ad se euocatę dixit, se philtrum
ei dare velle, quo Hercules erga se amorem per-
petuum, ac sempiternum retineret. (constabat au-
tem id philtrum ex ipsius Nessi cruore, & eo ve-
neno, quo suorum telorum cuspides Hercules in-
ficere solebat.) Quo cupidè accepto, & studiosè
seruato, cū Deianira parum gratum de Iola Eu-
ryti filia nuntium accepisset, verereturque ne Io-
lam sibi anteponeret Hercules, tunicam ad eum
misit cruore illo imbutam, cū existimaret phil-
trum esse: quam cū ille induisset, venenumque
illud corporis contactu concalcraftum, vsque ad
viscera permanisset, voces illas miserabileis edi-
dit, quæ leguntur apud Sophoclem in Trachin.
vide Od. 3. huius lib.

B NEG SICANA FERVIDA VIRENS] Sic
ego hunc locum veterum codicum auctoritatem
secutus emendauit. sic enim scriptum reperi in
cod. Don. Iann. & duobus Vatic. duobus Petri
Danielis, & totidē Nicotianis, & vno Nicot. Cle-
ric. & duobus Ruffardinis, *Virens in Aetna*. quod
sine dubio rectum est, vt per virentem flammam
significari intelligamus eam, quæ valida & per-
petua sit, & numquam languescat, aut moriatur:
quemadmodum apud Homerum *ἰλ. 1. φλόξ ἔμα ἐν-
θῆ*, id est, flamma exaruit: seu marcida facta est, pro
extincta est. & *ἰλ. 4. τῆμος πυρκαϊῆ ἔμα ἐν ἔπεο*, id est,
tunc incendium marcescebat. *Vrens* autem, quod
in ceteris omnibus manuscr. reperitur, longè est
ineptissimum. Ego igitur priore sententia desisto:
C quæ fuit huiusmodi, *Virens* esse mendosum, &
legendum *Vibrans*. Sic autem hanc sententiam
confirmabam in priore editione. Ex hoc *virens*,
quod mihi deprauatum videbatur, coniectura du-
ctus, tanquam manu quadam, ad veram, ac ger-
manam (vt tum putabam) lectionē, *vibrans flam-
ma*, reponebam: atque ita disputabam. *Vibrans
flamma* (opinor) ab Horatio appellatur, quæ stri-
cti ferri, aut luminis in morem splendet, ac micat:
vel quæ se attollit, atque eiacular in auras: qua-
lem describit Lucretius lib. 6. *Aetnæ flammam*, &
Virg. lib. 3. *Æn.* sic Lucret. *Nunc tamen illa modis
quibus irritata repente Flamma foras vastis Aetna
fornacibus efflet, Expediam. primum totius subcaua
montis Est natura, ferè silicium suffulta cauernis,
&c.* sequitur mox, *Ventus enim fit, vbi est agitando
percitus aër. Hic vbi percaluit, calefecitq; omnia cir-
cum Saxa furens qua contingit, terramq;: & ab ollis
Excussit calidum flammis velocibus ignem: Tollit se,
ac relictis ita faucibus eijcit alte, Funditq; ardorem
longè, longèq; fauillam Differt, & crassa voluit cali-
gine sumum, Extruditq; simul mirando pondere sa-*

xa. Et Virgil. *sed horrificis iuxta tonat Aetna rui-
nis: Interdumq; atram prorumpit ad aethera nubem
Turbine fumantem piceo, & candente fauilla. Attol-
litq; globos flammarum, & sidera lambit: Interdum
scopulos, anulsaq; viscera montis Erigit eructans, li-
quefactaq; saxa sub auras Cum gemitu glomerat,
fundoq; exestuat imo.* quos Virgilij versus ex Pin-
darii Oda 1. expressos, aut certè imitatos ostendit
Macrob. lib. 5. Saturnal. cap. 17. *κίον δ' ἔθανία σωέ-
χει. κφόσο δ' Αἴτνα πάντες χρόνος ὄζειας πθίνα, πῆς ἐρεύζοντα
μὲν ἀπλάτῃ πυρὸς ἀγνοῦνται ἐν μυχῶν παλαι: ποταμοὶ δ' ἀ-
μύρασι μὲν ἀποχέον πρὸν καπνὸς αἰθῶν: ἀλλ' ἐν ὄρφρασι πῆ-
τρας φόνισσα κυλινδομένα φλόξ ἐς βαθεῖαν φέρεται πόντος πλα-
κα σὺν πατάγῳ: κείνο δ' ἀφάισιο κροῦνός ἐρπετὸν δεινοτάτης
ἀναπύμπι:* id est, Columna autem caelestis cōtinet,
niuosa Aetna, per totum annum niuis acutæ nu-
trix: cuius ex recessibus eructantur ignis, ad quem
nemo accedere audeat, purissimi fontes. Fluuij
autem ignei interdum profundunt fluentum fumi
candens, seu nigrum: noctis autem tenebris pœ-
nicea flamma voluitur, & saxa portat in maris æ-
quor profundum cum ingenti sonitu. Illud au-
tem Vulcani reptile scaturigines horribilissimas
furfum, mittit. Iam verbum vibrare, sapius esse
absolutum, quàm *ἐνεργητικόν*, id ex Lucret. Virg. M.
Tull. intelligere licet. Lucretius libro tertio, *Quin
etiam tibi si lingua vibrante minacem Serpentem,
& cauda procero corpore vring, Sit libitum in mul-
tas parteis discindere ferro, &c.* Virgilius Aeneid. 2.
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora. idem lib.
nono, *Vibranti gladio connixus ab aggere dexter
Occupat.* & lib. 10. *Vibranti cuspis medium trans-
uerberat ictu.* M. Tull. orat. perf. de Demost. *Cuius
non tam vibrarent fulmina illa, nisi numeris contor-
ta ferrentur.* Idem in Lucullo. *Nobis metipsis modo
ceruleum mare videbatur, nunc rauū: nunc, quia à
sole collucet, albescit, & vibrat.* Idem in Bruto extre-
mo. *Et erat oratio cū incitata, & vibrans, tum eti-
am accurata & polita.* Quintil. lib. 10. de Archi-
locho. *cū valida, tum breues, vibrantesq; senten-
tia.* hanc igitur scripturam veram esse puto, *Vi-
brans in Aetna flamma.* Nam quòd quidam e-
mendauerunt, *Furens in Aetna flamma*, non e-
quidem inuideo: & scio Virgil. lib. 4. Aeneid. in
extr. dixisse: *flammaq; furens Culmina perq; homi-
num voluantur perq; Deorum:* Verùm hæc lectio,
quam sequor, & propius abest à vetere scriptura
Virens, & significantius (meo quidem iudicio)
exprimit flammæ è fornacibus illis erumpentis,
& in altum sese eijcientis, & conglobantis natu-
ram. *Vrens* autem factum esse puto ex *Virens*: &
Virens ex Vibrans errore, & negligentia librario-
rum. Hæc igitur olim scripserā. Nunc autem sen-
tentia mutata, *Virens flamma* retineo, & virentem
flammam interpretor, validam, acrem, perpetuā,
non languescentem. Cur sententiam mutem au-
tem vna hæc causa est, quod tutius esse arbitror
veteres codices sequi, præsertim vbi defendi pos-
sunt, vbiq; probabilem scripturam continent,
quàm aliam excogitare. Si quis tamen *vibrans
flamma*, quæ lectio coniectura sola nititur, huic
anteponet, non improbo.

TV DONEC CINIS, &c.] tuveluti quæ-
dam

A dam venenorum officina, non cessabis me tuis venenis exurere, donec exaruerim, & cineris in modum consumtus, atque à ventis dispersus fuerim: seu donec in cinerem versus fuerim, vt loquitur Oda 3. lib. 3.

COLCHICIS] Medea venenorum simillimis. supra Od. 5. *Flammis aduri Colchicis.* & Od. 13. lib. 2. *ille venena Colchica, Et quicquid vsquam concipitur nefas, Trahaui, &c.*

QVÆ FINIS?] finis generis fæmin. vt supra Od. 18. lib. 2. *sine destinata.* & Lucret. lib. 1. *Denigiam quoniam generatim reddita finis Crescendi rebus constat.* & Virg. lib. 5. *Quæ finis standi?*

QVOD ME MANET STIPEND.] quod tibi à me vis stipendium perfolui? id est, quam mihi pœnam irrogabis aut impones? quam me pœnam vis sufferre, ac sustinere?

EFFARE] quidam legi volunt Ecfare, quomodo scriptum reperi etiam ego in vno, & altero codice antiquo.

B IVSSAS] participium à verbo *inbeor*: de quo alibi. iussas autem, id est, à te in me constitutas: vel quas ego subire & luere abs te iussus fuero.

CVM FIDE] tralatio à pecunia: quæ cum fide solui dicitur, si tota, & ad diem solvatur.

EXPIARE] pœna subeunda luere, ac delere. vt Od. 1. lib. 2. *arma Nondum expiatis vnctæ cruoribus.* & huiuslib. Od. 5. *dira detestatio Nulla expiatur victima.* Cicero de harusp. resp. *nomen populi Rom. tanto scelere contaminavit, vt id nulla re possit, nisi ipsius supplicio, expiari.*

MEND. LYRA VOLES SONARI.] id est, falso, seu falsis carminibus, & mendacibus hymnis laudari. significat, eam veris laudibus ornari non posse.

TV PVDICA, TV PROBA.] significat, eam esse impudicam, & improbam. sic Catull. in quadam. *Pudica & proba, redde codicillos.*

C PERAMBVLABIS ASTRA SIDVS] tanquam Erigone refereris in siderum numerum. vel tu sidus aureum inter astra versaberis. hoc dicitur interesse inter astrum & sidus, quod sidus, vna stella sit: astrum, multæ: vt Virgilia, Orion, Vrsa maior, & Vrsa minor, &c. sidus aureum autem dixit *ἄστρον χρυσεόν*, vt non semel Virg. *Æn. 2. ferit aurea sidera clamor.* & lib. 11. *Tum vero immensus surgens ferit aurea clamor Sidera.*

INFAMIS HEL. CAST. OFFENS.] Quæ sunt peruulgata, omnibusque notissima de Stesichoro poëta, iccirco eum oculis esse multatum, quia Helenam versibus maledicis, & contumeliosis lacerat, prætermitto. Pausanias autem in Laonicis, noua quædam hac de re, atque inaudita profert, Leonynum quendam Crotoniatam in insulam *Λευκῶν* profectum, Achillem in ea, duos Aiaces, aliosque Heroas, & vnâ cum illis Helenam vidisse: cum ea etiam esse locutum, sibi que ab illa esse mandatum, vt, cum primùm Himeram (qua in vrbe natus est Stesichorus) nauigasset, Stesichoro nuntiaret, se iratam ob carmen in se scriptum, oculos ei ademisse: Quo nuntio accepto Stesichorum stilum vertisse, Helenamque, quam antea vituperat, laudauisse. Eius autem

palinodia principium ponit Plato in Phædro his verbis, *ἔστι δὲ πῆς ἀμαρτάνουσι κατὰ μυθολογίαν καθαρός, ἀρχαῖος, ὃν Ὀμηρος μὲν ἐκ ἤθετο, Σπείχουρος δὲ τῶν γὰρ ὀμμάτων σερθεῖς δὲ τὴν Ἑλένης κακηγορίαν, ἐκ ἠγνόησεν, ὡς αὐτὸς Ὀμηρος, ἀλλ' ἀπὸ μυστικῶς ἂν, ἔγνω τὴν αἰτίαν, καὶ ποιεῖ εὐθύς, οὐκ ἐς ἔπυμος ὁ λόγος ἔπος, ἔδ' ἔβας Ἐν νηῦσ' εὐσελμοῖς, ἔδ' ἴκεο πύργαμα βροῖς, ποίησας δὴ πᾶσαν τὴν καλυμένῳ παλινοδῖαν ἀποχρησῖμα ἀνέβλεψεν, id est, ijs, qui in fabulando peccarunt, vetus est expiatio, quæ Homerū quidē fūgit, sed non Stesichorū. Nam cum oculis orbatus esset propterea, quod Helenæ maledixerat, nō ignorauit, quemadmodum Homerus, sed, vt pote qui musicus esset, causam eius rei intellexit, & continuo hoc carmen fecit. Non verus ille est sermo: nūquam puppibus Vesta es veliuolis opulente ad pergamata Troia.* Absoluta igitur tota illa, quæ appellatur, palinodia, oculorum sensum continuo recuperavit. vsurpat M. Tullius huius carminis principium lib. 9. epist. ad Attic. *ἐκ ἐς ἔπυμος λόγος* (vt opinor) *ille de ratibus*, id est, nō est verus ille rumor de Pompeij nauibus. Extat & alius Stesichori versus apud Lycophronis interpr. ad eandem rem pertinens, *Τρώες τί ποτ' ἴσαν Ἑλένης εἰδωλον ἔχοντες.*

INFAMIS HELENÆ] quam infamarat Stesichorus: dedecore & infamia notat: à Stesichoro. non dissimulabo me reperisse in vno Vatic. libro, Infimis. de qua scriptura equidem nihil pronuntio. tantum admonitum lectorem velim, vt consideret, idē mne sit sentiendum de nomine infamis, quod de in facetus censuit Hermodaus Barbarus: nempe scribendum esse, in ficetus.

VATI] Stesichoro. de quo sup. ad Od. 9. li. 4. vide de eod. multa apud Quint. lib. 10.

ET TV] tu quoque eorum exemplo.

ONEC PATERNIS] hæc palinodia irrisio nis contumeliosa plenissima est: immò verò mera contumelia est, cum vrbantate tamen Horatiana coniuncta. Vult enim Horatius intelligi, quæ laudandæ Canidiæ causa dicit, esse planè falsa. *NEC IN SEPVLCHRIS, &c.* id est, nec docta, seu quæ nescis pauperum mortuorū cineres nono post eorum mortem die dispergere, ac dissipare. innuit hoc eam factitare solere.

NOVENDIALEIS] nouendiales pulueres, nouendiale sacrum, nouendiales ludi, nouendiales feriæ à numero dierum sunt dictæ. Nam cadauer domi dies septem seruabatur: octauo die comburebatur: nono sepeliebatur, seu humabatur: de inde iustis perfolutis, & imposta inscriptione humatus dicebatur mortuus. ante hoc tempus, & antequam hæc facta essent, dicebatur esse supra terram. Ad hunc locum pertinet illud Virg. 5. *Æneid. Præterea si nona diem mortalibus alnum Aurora extulerit, radijsq; retexerit orbem, &c.* ad quem locum lege Seruium, qui ibi profert hunc Horatianum versum.

PVRÆ MANVS] *καθαρά χεῖρες*: non maculata sanguine: quod est falsum, vt cætera omnia.

TVVSQVE VENTER PARTVMEIVS] venter partumeius est, qui partum edere & solet, & potest: venter fecundus: qualis profectò non est Canidiæ: id est, Gratiadiæ. est autē nomen conflatum à partu, & verbo meio. in codice Io. Morellij

A rellij viri nobilis, & in primis eruditi, annotatum erat ad hanc vocem *partumeius, partui aptus*.

TVO CRVORE RVBROS] tuo cruore, & tabo commaculatos in puerperio tuo.

V T C V M Q V E, &c.] quoties, vel quando-cumque tu partu edito è lecto surgis fortis puerpera. quod numquam tibi contigit. numquam enim nec patis, nec peperisti. videtur enim significare, Canidiam obstetricis opera, & ministerio uti, quæ pannos eius cruore ex partu inquinatos, abluat, cum longè aliud & sentiat, & velit intelligi. Nam nec vniquam puerpera fuit, neque obstetrice vsa est, neque pannos habet cruentos, utpote quæ suppositos partus ostendet, non veros. ut sup. Od. 5. *si vocata partibus Lucina veris affuit. Exsilis* autem secundæ personæ est, à verbo exsilio.

CANIDIA.

OBSERATIS] obturatis, clausis, surdis. obserare à sera factum. utitur & Catull. ad Ipsithill. seu, ut alij volunt, hospitellam, *Ne quis liminis obferet tabellam.*

B **NON SAXA NVDIS SVRD.]** huius verus, & proximi sententia est. Non sunt nautis surdiora saxa, quæ fluctibus hibernis verberantur, subintell. quàm ego tibi sum. vel hoc modo. non magis audiunt nautas miseros, nudos, & eiectos saxa, quæ à fluctibus hibernis verberantur, quàm ego te. *nudis* autem, id est, spoliatis, naufragis. sic supra Od. 7. lib. 3. *nam scopulis surdior Icaris Voces audit adhuc integer.*

T V N D I T] verberat. Virgil. *Æneid. 5. Est procul in pelago saxum, spumantia contra Littora: quod tumidis summersum tunditur olim Fluctibus, hiberni condunt ubi sidera Cori.* Idem in Daphn. *Nec percussa iuuant fluctu tam littora, &c.*

NEPTVNVS HIBERNVS] id est, mare tempestatibus hibernis commotum, atque ventis concitatum.

C **SALO]** fluctu: maris agitatione, & iactatione, Græcum nomen est, ex quo *σαλεύειν* agitare, concutere.

INVLTVS VT TV RISERIS, &c.] egone committam, vt tu impunè riseris Cotyttia, quæ sacra tu tuis versibus vulgauisti? de hoc loquendi genere vide quæ sunt annotata ad illum locum, *Vifne tegam spurco Dama latius?* Saty. 5. lib. 2.

COTYTTIA] sic scribendum docuit Politianus, non *Cocytia*. Cotyttia autem dicta sunt sacra quædam nocturna, flagitiosa, obscæna, & nefaria, à Cotyttone impudentiæ, & Veneris obscænae dea, cuius sacerdotes erant Baptæ: de qua Iuuenalis Saty. 2. *Talia secreta coluerunt Orgia tæda Cecropiam soliti Baptæ lassare Cotyttò.*

LIBERI CVPID.] liberi, id est, nulla lege, nullòque pudore à libidine reuocati: liberè & solutè per omne libidinis, quantumuis obscæna, & flagitiosa genus vagantis.

ET ESQVIL. PONTIF. VENEFICI] Conscius, & particeps à me factus eorum factorum & veneficiorum, quæ in Esquilij tracto: vel

dic pontificem eum appellari veneficij Esquilini, quia veluti pontifex quidam hæc sacra reprehendat, & de his existimare, & iudicare audeat. erat enim pontificum religiones, & ceremonias tueri. Festus, *Pontifex maximus, index, atque arbiter habetur rerum diuinarum, humanarumque.* Plautus Rudente, *Lubet iurare. tunc pontifex periuurio es?*

IMPVNE VT VRBEM, &c.] egone te patiar inultum esse, qui me populi fabulam feceris?

QV ID PRODERIT DITASSE, &c.] id est, quid proderit tibi te Pelignas anus impenso pretio conduxisse, vt te dolore, & cruciatu corporis liberarent; præsentibusque venenis vsus esse, vt statim exanimatus miseriarum tuarum portu occupares, si tardius, quàm optas, moriturus es?

DVCENDA] producenda, extrahenda. sic dicimus *ducere bellum.*

IN HOC] ad hoc, propter hoc, *ὅτι τούτο.*

SVPPE TAS] vt sufficias, ac suppedites materiam, & locum nouis doloribus: vel vt sis semper recens & integer nouis doloribus. *ἵνα ἐπαρκῆς καὶ αἰσθηδῶσι.*

DOLORIBVS] sic habent aliquot libri scripti, & excusi: quidam scripti *laboribus*: quidam *cruciatibus.*

INFIDVS] qui Deorum consilia recondita vulgauit, vt dicemus ad Satyr. 1. lib. 1. sed mihi tacendum non videtur, me in octo lib. manuscriptoris legisse, *Pelops infidi pater.*

BENIGNÆ] copiosæ, affluentis, abundantis, largæ. videntur quidem hæc pugnare, copiosum esse, & egere: sed ea est Tantalus, & Tantalus similitudinem pœna, vt in media rerum copia egeant. de hac autem Tantalus pœna vide annot. ad Satyr. 1. libri primi.

OPTAT PRŌMETHEVS] de Prometheo supra diximus nonnulla ad Od. 3. lib. 1. ad quæ hæc addamus: Prometheum iccirco Caucaaso esse affixum fingi, quod is in monte illo assidue hærens, inde astra studiosè contempleretur, & rerum cælestium cognitioni operam daret. quod testatur & Cicero lib. 5. Tulcul. quæst. non longè à princip. Est autem hic mons circa Assyrios, altissimus, & pæne dicam, sideribus vicinus. ex quo fit, vt astra maiora, quàm aliunde videantur, demonstrat, & planissimè eorum ortus obitusque declaret. Dicitur idem totam fulminum rationè accuratè perquisiuisse, eamque perspectâ & cognitam hominibus indicasse. Ex quo ignem cælestem furatus esse traditus est. Quod autem Aquila cor eius exest, significat ea fabula curam, & sollicitudinem acrem animi, qua siderum motus peruestigauit.

OBLIGATVS] id est, *alligatus*: vel dic *obligatus*, quasi circumligatus, id est, firmissimè & tenacissimè ligatus. sic enim dicunt Latini, *nexu se obligare, & verborum obligationes, & obligare vulnus, & obligatus beneficijs.* Sed cur non dixit, *obligatus Caucaaso*, potius quàm *aliti*? An hoc significat, Prometheo aquilam esse assidue affixam per hypallagen? an Prometheum Caucaaso esse obligatum & affixum, vt aliti, id est, aquilæ pabulum as-

A fiduè præbeat, quasi alii positum sit pro, alitis causa?

OPTAT SUPREMO, &c.] de Sisypho, & eius saxo, cum fabula sit notissima, tum collegim⁹ quædã ad Od. 14. li. 2. ibi, *damnatusque longi Sisyphus Æolides laboris.*

VOLES MODÒ ALTIS DESIL. TVRR.] modò voles te ex altis turribus præcipitem agere.

ENSE PECTVS NORICO RECLVDE-RE] tibi pectus ferro transfigere. sic Virgil. loquitur lib. 10. *Æn. Tum latebras animæ pectus mucrone recludit.* Noricus ensis autem à gente Norica dictus, Rhætis, & Lepontijs finitima. Nam inter Noricos, & Rhætos Rhenus fluuius interfuit. suprà Od. 16. lib. 1. *quas neque Noricus Detteret ensis.*

INNECTES] sic reperi scriptum in duobus codicib. Vatic. Vrlin. Rainutij, Faërn. Nicot. Russ. Cleric. in tribus Vatic. Faërn. Torn. *nectes.*

VECTABOR HVMERIS] tuis humeris infidebo mihi inuisis.

B AN, QVÆ MOVERE CEREAS] an ego, quæ cereas imagines motu præditas efficere, & animare possum, &c. adhibebantur autem cereæ, & laneæ imagines in rebus magicis: vt fat. 8. lib. 1. *Lanea & effigies erat, altera cerea.*

VT IPSE NOSTI CVRIOSVS, ET POLO] in libro Iannoct. scriptum est, *Vt ipse curiosus nosti, & polo* quàm scripturam non reijcerem, nisi magis mihi placeret vulgata.

ET POLO DERIPERE LVNAM] suprà Od. 5. *Lunamque calo deripit.* Deripere autem nõ diripere, scriptum est in omnibus libris calamo exaratis.

EXCITARE] excitare mortuos ab inferis. DESIDERI QVE TEMPERARE POCVLVM] & conficere, ac miscere poculum amatorum. sup. Od. 5. *Amoris esset poculum.* temperare, *καταλάττω.*

C FLOR. ART. IN TE NULL. HABENTIS EXIT.] Cum dissentirent hoc loco inter se libri veteres, aliique haberent, *Plorem artis in te nil habentis exitus:* alij, *nil agentis exitum:* ego olim eam scripturam, quæ mihi probabiliss. visa erat, quæq; reperitur in duobus cod. Vatic. Iannoct. Tornes. (quamquam in vno ex his, non sine litura.) *Plorem artis in te nil agentis exitum,* secutus eram. quam sic explicabam. ego, quæ Lunam è calo possum deducere, & mortuos excitare ab inferis, & amatoria pocula præsentissima conficere, vsq; adeò ne infelix ero, vt ars mea in te sit inanis, nullamque vim aut potestatem habeat? hæc mihi quidẽ videbatur esse verborum sententia: sed hærebat scrupulus, quòd genus hoc loquendi, *ars nil agit in aliquo,* seu *in aliquem,* pro eo, quod est, inanis est, & nullam vim habet, & nil valet, videbatur mihi, vt & nunc videtur, parùm Latinum, & Horatio, eleganti scriptori, indecorum. nam *nil agere* quidem, inanem operam sumere est: quo sæpe vtuntur Latini. vtitur & Hor. fat. 9. lib. 1. *sed nil agis: vsque tenebo.* & saty. 3. lib. 2. qui locus vide-

D tur præcipuè huius lectionis sententiam adiutare. *Nil agit exemplum, litem quod litem resoluit.* significat enim inutile, atque inane esse exemplum, quod rem dubiam & controuersam, alia re dubia soluit. hoc igitur tunc afferebam, quo hanc scripturam defenderẽ. nam illam alteram, *artis in te nil habentis exitum,* planè reijciebam. quæ tamen reperitur ferè in omnibus libris excusis, Venetis, Lugdunensibus, Parisiensibus, Germanicis, & maiore parte manuscriptorum. ego autè eam annos ab hinc duodecim ita in meo libro immutaram, *Plorem artis in te nil valentis exitum.* quod idem nuper venit in mentem Paullo Manutio, viro doctissimo, seu potius Mureto: qui ita curauit excudendum, cum Aldini antiquiores habeant, *nil habentis.* neque verò hæc mihi scriptura displiceret, si eius exstaret in libris veteribus vel tenuissimum vestigium. Nunc cum id non sit: hanc, quam explanavi, & quæ reperitur in libris scriptis, *Plorem artis in te nil agentis exitum?* tenebam, quia non habebam meliorem. Nam, ne mentiar, ne eam quidem magnopere probabam. Videbatur enim mihi inelegans & insolens, ac, pæne dicam, barbarum loquendi genus: vt & nunc videtur. *ars nil agit in te,* vt suprà dixi. Nunc igitur (vt, quod sentio, liberè dicam) hæc ipsam scripturam, quam religione quadam deterritus immutare, aut reijcere tum non sum ausus, corruptam esse, neque vllum mendum inesse in verbo *habentis,* sed in voce *nil,* aut in voce *exitum:* & ne longum faciam, totum hunc locum sic esse legendum puto. *Plorem artis in te nullum habentis exitum?* seu, si quis malit, quòd in quibusdam libr. reperitur, *Plorem artis in te nil habentis exitus?* Natum autem fortasse mendum est ex hac scriptura, *null habentis,* & ex ignoratione cõsuetudinis loquendi Horatianæ. Nam cum indocti quidam siue librarij, siue lectores, quid sibi vellet illud *null?* non intellexerent, neque quòd referri possent hi patrij casus *artis habentis,* viderent, ex ea voce *null?* fecerunt *nil.* Ita nobis locus corruptus per manus traditus est, quem postea nonnulli ita corrigere conati sunt, vt *agentis* reponerent in locum verbi, *habentis.* in libro quidem Don. perspicuè vox *agentis* alia & recentiore manu scripta est. in solo autem codice Tornes. & duob. Vatic. integram reperi: quibus cum postea consentire animaduerti Lute tia Clericanum, Nicotianum, vnum Russard. ceteros. hanc igitur germanam, & integram scripturam esse arbitror. verborum autem hic ordo est, *Plorem artis nullum exitum in te habentis?* vel, si quis forte alteram lectionem huic anteponat, *Plorem artis,* id est, plorem gratia artis, *nil exitus,* id est, nullum exitum, *in te habentis?* Iam hoc *Plorem artis,* Græcorum more dictum est, pro eo, quod est plorem artis ergò, seu causa artis, vel ob artem. solent enim illi in huiusmodi loquendi generibus subintelligere *χαριν,* vel *ενεκα.* Plato in Euthyd. *μακαρίζω ἄρ' ὅμως ἐξοχῶς τὸ κτήματός, πολὺ μᾶλλον, ἢ μέγαν βασιλέα δ' ἀρχῆς.* i. beatos equidem vos duco possessionis istius magis nomine, quàm magnum regem, seu Persarum regem imperij. Aristot. *ῥητορ. α. πολλοὶ γὰρ ὀμιλοῦσιν, ὡς περὶ ἠρόδικος λέγεται, ὅς ὕδεις ἀν- εὐδαμ-*

D

E

F

A *ἀοιδίαι δ' ὕμναις*, id est, ad verbum, quos nemo beatos duxerit valetudinis. quod valet, ob valetudinem, vel causa valetudinis. Dionys. Halicarnasensis, ἀρχαίολ. βιβ. ζ. Ταύτης μὲν τοῖα δ' ἡρώμης ἐπαγοῦντες ὑμᾶς, id est, huius sententia vos laudates. quod valet, ob hanc mentem, vel ob hanc sententiam. Eurip. in Androm. καὶ μὲν οὐδ' ἐνὶ δαίαις τέλμας, ἀν' ἐρεῖα. ὡ κατὰ τοῦ ἐξο, κατὰ τοῦ ἀνδράσι, id est, gemo igitur facinoris hostilis, quod perpetravi. Idem Iphigenia in Aulide, Ἐλάδος μάλιστα ἐξογὴ δ' παλαμπόρου ἐνὸς. id est, maximè equidem Græciæ calamitosa gemo ac ploro. Idem Phœniss. φεῦ, φεῦ. κακίων σὺν Οἰδίπῳ σὺς ὦν ἐνὸς. malorum tuorum Oedipe ploro. quæ tria postrema exempla proximè accedunt ad hanc locutionem Horatianam. Integrum est illud genus apud Æschyl. in Prometh. Αἰ αἰ παρρηθεῦ, σὺν ὑπερ ἐνὸς πόνων. imitatus est etiam Virgil. II. Æneid. *Vir Troiane, quibus celo te laudibus æquem? Iustitiane prius mirer, belline laborum?* id est, tene, mirer ob iustitiam prius, an ob bellilabores? sic enim hunc versum explico, quamvis paullo aliter Seruius. Iam hæc loquendi genera, *habere exitum, nullum habere exitum*, Latinis scriptoribus valde sunt vsitata: quorum hoc proximum significat, quippiam non consequi finem, cuius gratia cœptum est, atque ita inane & inutile, seu nullius efficaciam esse: illud alterum, cōtrarium, nempe ad exitum optabilem peruenire & efficax esse, seu (vt ita dicam) effectum aliquem gignere. M. Tull. lib. 7. epistol. ad Att. *Rursus autem ex dolore municipali sermonibusque eorum, quos conuenio, videtur hoc consilium exitum habiturum.* Idem Philipp. 2. *Fugam querebamus omnes, qua ipsa exitum non habebat.* idem de diuinat. lib. 2. *Quid ego Haruspicum responsa commemorem? (possum equidem innumerabilia) que aut nullos habuerunt exitus, aut contrarios.* Idem Acad. 2. *Ipsa autem philosophia: que rationibus progredi debet, quem habebit exitum?* Idem ferè valet reperire exitum. Idem Cicero li. 1. de finib. *Quid si ne ipsarum quidem virtutum laus reperire potest exitum, nisi dirigantur ad voluptatem, &c.* Licet etiam ita legere seruata eadem loquendi consuetudine & elegantia, *Plorem artis in te nil habentis exitus?* vt sit ordo verborum, *Plorem gratia artis, nil exitus, id est, nullum exitum in te habentis?* vt iam diximus. Videtur mihi tamen hæc lectio durior aliquanto altera: contrà illa superior, suauior, & concinnior. Verùm tamen, vt sunt hominum dissimilia palata, amplectatur quisque quam volet: aliam respuat, ac reiciat. manum non verterim. Quod si cui mea coniectura non probabitur, omnium scripturarum tolerabilissima mihi videtur ea, quam dixi reperiri in codice Iann. & Tornes. & duobus Vaticanis.

Q. HORATII FLACCI
Carmen Sæculare.

P Hæbe, siluarumque potens Diana,
Lucidum cæli decus, ô colendi

Semper, & culti, date, quæ precamur

Tempore sacro:

Quo Sibyllini monuere versus,
Virgines lectas, puerosque castos
Dijs: quibus septem placuere colles,

Dicere carmen.

Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis, & celas: aliusq; & idem
Nasceris: possis nihil urbe Roma

Visere maius.

Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithya, tuere matres:

Sive tu Lucina probas vocari,
Sen genitalis.

Diua, producas subolem, patrûmque

Prosperes decreta super iugandis

Feminis, prolisque nouæ feraci

Lege marita:

Certus vndenos decies per annos

Orbis vt cantus, referatque ludos,

Ter die claro, totiesque grata

Nocte frequenteis.

Vosque veraces cecinisse Parca,

Quod semel dictum est, stabilisq; rerum

Terminus seruet, bona iam per actis

Iungite fata.

Fertilis frugum, pecorisque tellus

Spicea donet Cererem corona:

Nutrient fetus & aquæ salubres,

Et Iouis auræ.

Cõdito mitis, placidusque telo

Supplices audi pueros Apollo:

Siderum regina bicornis audi

Luna puellas.

Roma si vestrum est opus: Iliæq;

Littus Etruscum tenuere turmæ,

Iussa pars mutare Lareis, & urbem

Sospite cursu:

Cui per ardentem sine fraude Troiam

Castus Æneas patriæ superstes

Liberum muniuit iter, daturus

Plura relictis:

Dijs probos mores docili iuuentæ,

Dijs

- A *Dij senectuti placida quietem:
Romula genti date, remque prolem-
Que, & decus omne.
Quique vos bubus veneratur albis
Clarus Anchisæ, Venerisque sanguis,
Imperet bellante prior, iacentem
Lenis in hostem.
Iam mari, terraque manus potenteis
Medus, Albanasque timet secureis:
Iam Scythæ responsa petunt, superbi
Nuper, & Indi:
Iam fides, & pax, & honos, pudorque
Priscus, & neglecta redire virtus
Audet: apparetque beata pleno
Copia cornu.
Augur, & fulgente decorus arcu*
- B *Phæbus, acceptusque nouem camænis,
Qui salutare leuat arte fessos
Corporis artus:
Si palatinas videt æquus arceis,
Remque Romanam, Latiumque felix:
Alterum in lustrum, meliusque semper
Proroget æuum.
Quæque Auentinum tenet, Algidumque;
Quindecim Diana preces virorum
Curet: & votis puerorum amicas
Applicet aureis.
Hæc Iouem sentire, deosque cunctos,
Spem bonam, certamque domum reporto
Doctus, & Phæbi chorus, & Diana*
- C *Dicere laudes.*

Carmen sæculare dictum, quod ludis sæcularibus caneretur. Ludos autem sæculares primos à Valerio Poplicola institutos esse anno c c x l v. post urbem conditam quidam tradiderunt: alij multis annis post reges exactos, & Poplicola iam mortuo. quam sententiam cõfirmant x v. virum, qui ludis sæcularibus procurandis & faciendis præerant, commentarij. De tempore magna etiã dissensio est inter scriptores. alij enim centesimo quoque anno fieri solitos esse, vt sæculum centum annorum spatium continere intelligamus: alij centesimo decimo quoque anno, vt sæculum sit ambitus annorum centum & decem. atque huic sententiæ consentanei sunt versus illi Horatiani, *Certus vndenos decies, &c.* superiorem autem confirmat Pompeius Festus his verbis: *sæculares ludi apud Rom. post centum annos fiebant, quia sæculum in*

centum annos extendi existimatur. sed de sæculo & ludis sæcularibus si quis plura scire volet, legat libellum Onufrij Panuini, qui accuratissime de his scripsit. Carmen autem sæculare ad Apollinem maximè & Dianam canitur, quia Dij sunt ἀλεξικακοί, & ἀποτροπήοι, id est, malorum depulsores: & iccirco placandi. adde quod irati, & offensi, horribiles sunt: itaque eo magis precibus leniendi. Postremò, Troianis amici, & ita, Romanis. Quo circa tanto diligentius venerandi & placandi, ne neglecti, fiant inimici, & alieni.

SILVARVM QVE POTENS] siluarum domina. sic locutus est sup. Od. 3. lib. 1. *Sic te diua potens Cypræ.* & Od. 2. 5. lib. 3. ad Bacchum, *ὁ Ναιάδου ποτὴς, &c.* Dianæ autem gratæ sunt silvæ. suprà Oda 21. lib. 1. *Vos letam flumij, & nemorum coma, &c.* Callimach. καὶ χερὸς ἀμφιλαφῆς καὶ ἐν οὐρῆσι βίβλα δρυ.

O COLENDI SEMP. ET CVLTI,] sic epist. 1. lib. 1. *Prima dicte mihi, summa dicende camæna, &c.*

TEMPORE SACRO] die festo, seu diebus festis. Oda 12. lib. 2. *Ludentem nitidis virginibus sacro Diana celebris die.*

SIBYLL. MON. VERS.] tanta erat apud veteres illos Romanos librorum Sibyllinorum auctoritas, vt in rebus aduersis, ac difficilibus reip. temporibus non minore spe ad eos, quàm ad Etruscorum disciplinam confugerent: quod testatur M. Tull. lib. 4. accus. Verr. his verbis. *Itaque apud maiores nostros atroci, ac difficili reip. tempore, cum Tib. Graccho occiso magnorum periculorum metus ex ostentis portenderetur P. Matio, L. Calpurnio Coss. aditum est ad libros Sibyllinos, in quibus inuentum est, Cererem antiquissimam placari oportere.*

DIIS, QVIBVS SEPTEM] Dijs urbis Romæ præsidibus, & custodibus, πολιάρχαις.

SEPTEM COLLES] septem colles urbis Romæ primò mœnibus inclusi, hi sunt, Quirinalis, Viminalis, Esquilinus, Cœlius, Palatinus, Tarpeius, seu Capitolinus, Auentinus, quibus ad diti sunt postea, Cœliolus, Ianiculus, Vaticanus, aut certè eius pars, Collis hortulorum. Ex his montibus aliquot commemorat Horatius: *Quirinalem epistol. ad Iul. Flor. lib. 2. cubat hic in colle Quirini.* Esquilinum non semel. sat. 8. lib. 1. *Nunc licet Esquilij habitare salubribus.* sat. 6. lib. 2. *at simul atras Ventum est Esquilias, &c.* Palatinum infrà hac Oda, *Si Palatinas videt æquus arceis.* & epist. 3. li. 1. *Scripta, Palatinus quæcumque recepit Apollo.* Capitolinum, Od. 3. lib. 3. *dum Capitolium scandet cum tacita virgine pontifex.* & item alibi. Auentinum epist. 2. lib. 2. *Hic extremo in Auentino.* Vaticanum Oda 20. lib. 1. *Redderet laudes tibi Vaticani Montis imago.*

ALME SOL] qui omnia alis & foues.

CVRRV NITIDO DIEM QVI, &c.] id est, qui diem curru nitido aperis, & idem claudis. de curru solis suprà Od. 6. lib. 3.

PROMIS ET CELAS] promissus oriens, celas & condidit occidens. & suprà Od. 5. lib. 4. *dixit cõdere diem collibus in suis.*

ALIVS QVE, ET IDEM NASCERIS] alius,

E

F

A alius, quia alia quotidie loco oritur: vel quia alius est dies hodiernus ab hesterno: vel quia alio colore est propter cæli, temporisque dissimilitudines. idem autem, quia semper vnus est, sup. Od. 16. lib. 1. *quid terras alio calentes Sole mutamus?*

POSSIS] optantis, seu precantis oratio est.

APERIRE LENIS] quæ lenem te præbes in aperiendis partibus. de Ilicia diximus supra ad Od. 22. lib. 3.

SIUE TV LVCINA] profert Seruius ad illud locum Virgilij, Pollione, *Castafane Lucina.*

SEV GENITALIS] γενεθλιας dea. dea nascentis fetus adiuuans: seu partus maturans, seu ad gignendum valens, seu fetus vtero inclusos in lucem proferens. Taleis autem deos, γενεθλιος Græci vocant. qua voce vsus esse Platonem lib. 5. de rep. non ita pridem mihi indicauit Iosephus Scalliger, cum Lutetiam, vt coniectanea sua in Varro nem de lingua Latina excudenda curaret, venisset. Platonis autem verba sunt hæc, *ξυγγενειαν δε και ομογγιων θεων κοινωνιαν αποσαι τωτο φυσιν αιματος εχουσαν ημων ης, και σεβομενος, ευνους αν γενεθλιους θεους ες παιδων αυτων αποραν ητοι και λογον.* vbi vulgò legitur *ευνους αν και γενεθλιας θεος*, id est, cognationem autem & societatem gentilitiorum deorum omnem vnus sanguinis natura præditam honorans quis, & colens, deos genitales, propitios erga liberorum suorum sationem meritò & probabiliter habuerit. Iam quòd vnus deæ plura nomina ponuntur, referendum est hoc ad morem & ritum precantium: qui ne fortè in nomine errarent, complura eorum, quos orabant, deorum nomina cogerere solebant, vt

Luna, *Deum qua sola vides per iuria vulgi, seu Cretæa magis, seu tu Dictynna vocaris, Huc descende.* Horatius Sat. 6. lib. 2. *Matutine pater, seu Iane libentius audis.*

PATRVMQVE PROSP. DECR.] facito, vt senatusconsulta, & leges de contrahendis matrimonijs, & de maritandis ordinibus, sanctè seruentur, secundòsque habeant exitus.

LEGE MARITA] id est, & super lege Pappia, Poppæa de maritandis ordinibus, à M. Pappo Mutilo, Qu. Poppæo Secundo coss. Augusto imperiù obtinere, lata: per quã sanciebatur, ne quin quaginta annis minor sexagenario nuberet: aut ne vir sexaginta annis minor quinquagenariam vxorè duceret: & vt omnibus ingenuis, præterquã senatoribus, eorumque liberis libertinas vxores habere liceret. De hac lege Cornel. Tacitus lib. 3. Annalium, his verbis, *Relatum deinde de moderanda Pappia, Poppæa, quam senior Augustus post Iulias rogationes incitandis calibus poenis, & augendo erario sanxerat.* & Suetonius in Augusto.

CERTVS VNDENOS DECIES] dissentunt etiam hîc codices manu scripti. in alijs enim scriptum est, *Certus vt denos decies per ann. Orbis & cantus, &c.* in alijs, & quidem multo pluribus, trib. Vatic. Iann. Faër. Tornef. Nicot. Ruff. *Certus vndenos dec. per ann. Orb. vt cant. &c.* quam scripturam secuti sumus, vt veram & rectam, & ab omnibus viris doctis comprobata: & ita intelligemus, ludos sæcularis centesimo decimo quoque anno fieri solitos esse.

ORBIS] sæculum: quod vel centum & decem, vel centum dumtaxat annorum spatium continet.

ET CANTVS, REFERATQVE LVDO] cantus referat, & ludos sæcularis. sed hi ludino semper centesimo, vel centesimo decimo quoque anno fiebant. Nam & Suetonius scribit, ab Augusto anticipatos esse. & Cornel. Tacitus lib. 2. Annal. tradit, quarto & sexagesimo anno post quàm Augustus ediderat, imperatore Claudio spectatos esse. Iterum Suetonius in Domitiano narrat, eum fecisse ludos sæcularis habita ratione temporis, & anni, nõ quo Claudius proxime, sed quo olim Augustus ediderat.

TER DIE CLARO, TOTIESQVE] tribus diebus, totidèmq; noctibus.

VOSQVE VERAC. CECIN. PARCÆ] ordo verborum, & sententia hæc mihi videtur esse. Vosq; ô Parcæ veraces cecinistis: id est, quæ vera cecinistis, vel quæ veraces estis in ijs, quæ cecinistis, iungite bona fata fatis iam peractis, id est, præteritis, ac transactis: quod quidem semel iam à vobis dictum est, & stabilis, id est, ratus, & fixus, atque immutabilis rerum terminus id seruat, neque id vllò pacto potest immutari. quidnam semel dictum est: vos iuncturas bona præteritis fata.

Quòd si legamus *seruet*, vt habent aliquot libri veres: erit oratio benè precantis, & optantis, hoc modo, & Dij faciant, vt stabilis, fixus, & altè hærens terminus id seruet. quale illud apud Virgil. *Æneid. 12. Vt potius reor, & potius Dij numine firmen.* atque ita legisse videtur Porph. atque ad eò ita legit Seruius ad illum Virgilij versum, Pollione: *Concordes stabili fatorum numine Parcæ:* qui hunc locum profert. ego tamen non improbo, *seruat*, vt intelligamus esse *εὐφημισίην*, id est, orationem boni ominis. Neque verò est, quòd quisquam mihi dicat, prouocabulum, quod, referri solere ad ea, quæ antecedunt potius, quàm ad ea, quæ subsequuntur. Nam quamuis negare non possum ita esse: constat tamen interdum etiam ad ea referri, quæ sequuntur. M. Tul. ad Att. lib. 2. *Pompei, nostri amores, quod mihi summo dolori est, ipse se afflixit.* quorū verborum hic ordo est. Pompeius nostri amores, ipse se afflixit, quòd mihi summo dolori est. Pompeius ad Domit. lib. 8. epist. ad Attic. *In quibus (litteris) scribis, Casarem apud Corsinium castra posuisse. quod putani, & præmonui. sit, vt nec in presentia committere tecum prælium velit, & omnibus copijs conductis te implicet, ne ad me iter expeditum tibi sit, &c.* verba illa, quod putani, referenda sunt ad ea, quæ sequuntur, non ad superiora. T. Liuius li. 22. *quod numquam antea factum erat, proditorum populus creauit.* Idem li. 27. *Id quod nullo antè bello acciderat, diu consules sine memorado prælio interfecti velut orbam rempubl. reliquerant.* Iterum M. Tull. Acad. lib. 1. *Dabitur enim profecto, vt in rebus inusitatis, quod Græci ipsi faciunt, quibus hac iam diu tractantur, vt amur verbis interdum inauditis.* quamquã in hoc postremo exemplo hæc verba, *quod Græci ipsi faciunt*, videntur media esse interiecta, hoc modo, dabitur enim, vt in rebus inusitatis vt amur verbis interdum inauditis: quod Græci

A Græci ipsi faciunt, &c. Porphyrio autem longè aliter hunc Horatij locum explicat: quam explanationem ego hîc proponam, vt de ea iudicet lector intelligens, & eruditus. eius verba sunt hæc aliquanto obscuriora: *σπλεψις ἐστὶν ἐκ ῥήματος ἐν σὶν γήλων ἀριθμῶν, σερὺν ἐκ πλῆθυντος γίνονται.* hæc Porphyrio: nihil præterea, ex quibus apparet, eū sic intelligere hunc locum. Vtque, ô Quirites, Parca, veraces cecinisse id, quod semel dictum est, seruent, & stabilis rerum terminus vos seruet, &c. & ita Parca veraces erunt recti casus, non vocandi. quam explanationem nullo modo probo, putoque vel Porphyriionem, vt hominem hîc plañe lapsum esse: vel non esse germani Porphyriionis verba, sed alicuius inepti scholiastæ.

STABILISQUE RERUM TERM.] Lucret. li. 1. *atque altè terminus herens.* Notum illud, Terminum deum, Romæ in loco Ioui consecrando repertum, remansisse ac restituisse, neque Ioui ipsi cedere voluisse. Ouid. Fast. 2. *Quid? noua cū fierent Capitolia, nempe Deorum Cuncta Ioui cessit turba, locumque dedit: Terminus, vt veteres memorant, inuentus in ade Restitit, & magno cum Ioue tē pla tenet.* huc pertinet lepidissimū illud ænigma, quod extat apud A. Gell. lib. 12. cap. 6. *Semel, minisne, an bis minū sit, non sat scio: An vtrumque eorum: vt quondam audiui dicier, Ioui ipsi regi noluit concedere.* Festus. Numa Pompilius statuit, eū, qui terminum exarasset, ipsum & bonos sacros esse. de Terminis plura sup. ad Odam 2. epod.

FERTILIS FRVGVM] frugibus abundans, & pecore. Lucret. lib. 2. quamobrem terra, magna Deūm mater habita & dicta sit, multis versibus, iisque elegantissimis declarat, quos satis erit mihi indicasse. *Quare magna Deūm mater, materque ferarum, Et nostri genitrix hæc dicta est corporis vna, &c.*

SPICEA DONET CER. COR.] Hesiodus Cererem *ἑὺσέπρον* appellat, id est, pulchrè corona tam. corona donabatur scilicet ab agricolis propter frugum vbertatem. sic Tibull. eleg. 1. lib. 1. *Flaua Ceres, tibi sit nostro de rure corona Spicea, que templi pendeat ante foreis.* Sic autem legendum, non, vt vulgò, tibi sit.

ET IOVIS AVRÆ] auræ salubres: cælum salubre.

CONDITO MITIS, PLACIDVSQUE] numquam enim nisi iratus, iaculatur Apollo, vt alibi notauimus. Itaque Pæan dictus est, *ἄσπετος*, quod valet ferite. Tum eius sagittæ pestem ac perniciem mortalibus afferunt. Homer. *ἰλ. α.* suprâ Od. 10. lib. 2. *neque semper arcum Tendit Apollo.* Virg. lib. 8. extr. *Actius hæc cernens arcum intendebat Apollo Desuper.* Notat Seruius apud Virgil. Daphnide ad illum locum, *duoq̄, altaria Phœbo, triplicem esse Apollinis potestatem, & eundem esse Solem apud superos: Liberum patrem in terris: Apollinem apud inferos.* Vnde etiam (inquit) tria insignia circa simulacrum eius videmus: *lyram, que nobis caelestis harmonie imaginem demonstrat: Grinaum, quod terrenum numen ostendit: sagittas, quibus deus infernus & noxius declaratur.* Vnde & Apollo dictus est, *ἄσπετος ἰπποκρίων*: id est, propterea

quod perdat, seu interimat. *Hinc est quod Homerus tam pestilentia, quam salutis auctorem esse dicit. Et Horatius ait Condito lenis, &c.*

Idem ad illum locum Æneid. 3. *Corrupto cali tractu,* notat, Apolline offenso pestilentiam gigni: quod & Homerus indicat (inquit ille) cum eum inducit sagittis & arcu armatum, quo tempore pestilentiam Græcis importare parat, lib. α. *ἰλιάδ.* Contrâ si citharam teneat, lenis, mitis, & placidus est: vn de Horat. *Condito mitis, placidusque te lo, Supplices audi, &c.*

SIDERV M REGINA BICORNIS] lib. 1. Od. 12. *micat inter omneis Iulium sidus velut inter igneis Luna minores.* bicornis aut, id est, *μυνοειδής.*

ROMA SI VESTRVM EST OPVS.] subintell. vt est. sed quamobrem Roma opus Apollinis esse dicitur? fortasse quia Æneas cum suis Apollinis responsa secutus solum mutauit, aliâque terras petiuit, nempe Italiam, ibique nouas sedes collocauit. Virgil. lib. 4. *Æn. Sed nunc Italiam magnam Grynaeus Apollo, Italiam Lycia iussere capeffere sortes.*

ILIÆQUE] Troiana.

IVSSA PARS] quæ Ænean secuta est, ab Apolline iussa, vt paulo antè diximus. *iussa* autem particip. à verbo iubeor.

SOSPITE CVRSV] id est, secundo cursu: vel saluo cursu potius. nam salui quidem in Italiam peruenere Troiani cum Ænea: sed non semper secundis ventis, nec secundo cursu vsi sunt. per cursum autem nauigationem intelligi, ad librum primum notauimus.

CVI PER ARD. S. F.] id est, cui per medium incendium Troianum, seu medias flammæ, quibus Troia conflagrauit, liberè, impune, & sine vitæ noxa, seu perniciæ effugiendi facultatem dedit, &c. Sic Virg. lib. 2. *Æn. Descendo, ac ducente deo, flammam inter & igneis Expedior.* Sed Seruius aliter, vt mox dicemus.

SINE FRAVDE] sine damno, aut perniciæ Æneæ: vt sup. Od. 19. lib. 2. *Nodo coërces viperino Bissonidum sine fraude crineis.* Seruius ad illum Virgilij locum Æneid. 1. *Antenor potuit medijs, &c.* profert hunc Horatij, & sine fraude interpretatur, sine prodicione. quod non probo.

PATRIÆ SVPERSTES] qui patriam incensa, ac deleta, saluus, & incolumis euasit.

DII PROBOS MORES] Nam, vt ait Oda 24. lib. 3. *Quid leges sine moribus Vana proficiunt?*

IVVENTÆ] iuuentē nomen pro iuuenibus vsurpauit. quod est vsitatius in voce iuuentutis, vt Od. 6. lib. 3. *Non his iuuentus orta parentibus Infecit equor sanguine Punico.* & ita ferè semper à M. Tull. vsurpatur.

DII SENECTVTI] in aliquot libris manuscriptis, hic versus superiorem antecedit. Quod autem ad sententiam attinet, huc pertinet illud ex Sat. 1. lib. 2. *seu me tranquilla senectus Expectat.*

ROMVLÆ] id est, Romanæ. sic Od. 5. lib. 4. *optime Romule Custos gentis.*

BOVVS] duo Vatic. & Torn. habent *butus.*

ALBIS] Albæ victimæ Apollini & Dianæ immolantur, quia Lucidi sunt: omnis autem lux alba:

D

E

F

A alba: ut nox & tenebræ nigra. Itaque apud Homerum *ix.* pecudes promittuntur speculatori seu exploratori nocturno Diomedei, nigra. Præterea immolabantur Ioui à consule, aut imperatore tauri, seu iuuenialbi. Virg. *Aeneid.* lib. 9. *Et statuanam ante aras aurata fronte iuuenicum Candentem, &c.* & Georg. 2. *Hinc albi Clivumne greges, & maxima taurus Victimæ, &c.*

VENERATUR] precatut, ut dicemus ad Sat. 6. lib. 2.

CLARVS ANCH. VEN. QVE SANGVIS] Augustus à Iulio Cæsare: Iulius Cæsar autem ab Iulo. sic supra Od. 15. lib. 4. *Et alma progeniem Veneris canemus.* Venus oraculo edito & vulgato, Troianorum imperium, genere Priami funditus deleto, ad Anchisæ posteros peruenturum Anchisæ concubitum vltro expetiuit, cum esset ille ætate iâ affecta & ingrauescente. Ex quo concubitu Aenea nato causas ac semina belli querens, quo bello opes Priami conciderent, imperiumque frangeretur, Alexandrum ad amorem Helenæ impulit. Quo factò, Helenæque rapta, Venus opinione quidem hominum, & dicis causa Troianis opitulabatur ac fauebat, sed reuera cladem eis imminentem subleuabat: ne salute proflus desperata Helenam redderent, & ita positis armis & pace confirmata, discordiisque compositis ac sedatis, Priami imperium in multos annos incolumem maneret: quòd si factum esset: neque Aeneas, à quo Romani profecti sunt, Troiâ profugisset, neque imperio Rom. initium dedisset.

B IMPERET BELL. PR. IAC.] sic Virgil. *Aeneid.* 6. *Parcere subiectis, & debellare superbos.* PRIOR] id est superior, maior, præstantior. Saty. 5. lib. 2. *fama cinem, causâque priorem Sperne, domi si natus erit, facundâque coniunx.* Virgil, *Aeneid.* 11. *Hic pietate prior.* propriè posuit epist. 2. lib. 2. in extr. *Extremi primorum extremis, usque priores.*

MANVS POTENTEIS] potentiam Ro. vim imperij Rom. *χίρας ἀνάσσει.*

ALBANASQVE] Vel Romanas: populus enim Albanus Romam translatus est: Vel dic Albanas propriè, id est, Latinas à mōte Albano, in quo carnem accipere erant soliti aliquot Italiæ populi: & vbi fiebat sacrificium Ioui Latiali a pontifice

Romano. sed illud prius magis placet: & confirmatur illo Virgiliano lib. 1. *Aeneid.* *Albanig, patres, atque alta mœnia Roma.*

ET NEGL. RED. VIRT. AVD.] & virtus antea ab hominibus neglecta, nunc audet redire: id est, nunc homines virtutem & superiora illa fidem, iustitiam, pacem, &c. quæ antea neglexerunt, & è terris expulerunt, colere & amplecti incipiunt tale est illud Virgil. Pollione, *Iam redit & Virgo: redeunt Saturnia regna.*

PLENO COPIA CORNV] ut supr. Od. 17. lib. 1. *hinc tibi copia Manabit ad plenam benigno Ruris honorum opulenta cornu.*

AVGV] sic sup. Od. 2. lib. 1. *Augur Apollo.* EQVVS] placatus, placidus, propitius. ut supr. Od. 18. lib. 3. *abeasque paruis Equus alumnis.*

ARCEIS] quidam libri veteres habent, *arus.*

ALTERVM IN LVSTRVM] non dixit, alterum in sæculum, quod erat nimis longum: sed alterum in lustrum: quod breuius est.

MELIVS QVE SEMPER, &c.] & temper proferat, ac producat in ætatem meliorem, imperium Romanum, & Italiam. repetenda enim est præpositio in.

QUINDEC. QVE PRECES VIROR.] ad Quindecimviri, qui sacerdotes erant Sibyllini, collegium, ludorum sæcularium procuratio pertinebat, ut docet Cornel. Tacit. lib. 2. *Annalium,* his verbis, *Nam Domitianus quoque edidit ludo sæculares, isque intentius affuit sacerdotio Quindecimviri præditus, ac in Pretor. quod non sæctantia refero, sed quia collegio Quindecimvirum antiquitus ea cura mandabatur, & magistratus potissimum ex sequebantur officia ceremoniarum.* Quindecimviri autem Sibyllini, à Sylla dictatore fuerunt instituti, cum ante Syllæ dictaturam decem duntaxat fuissent.

DOCTVS ET PHOEB.] ordo est, ego chorus, doctus Phœbi & Dianæ laudes dicere, spem bonam & certam domum reporto, hæc Iouem, & omnes Deos sentire: hæc approbare: his assentiri. chorus enim vnus personam gerit, vnusque partem agit, ut epist. de arte poet. *Actoris partem chorus, officiumque virile Defendat.* sic enim verbum illum potius explicandum & legendum esse puto, ut dicam suo loco.

E

HORATII CARMINVM

siue sermonum,

FINIS.